

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι.) – ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΘΝΙΚΩΝ
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΦΟΙΤΗΤΕΣ: ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΠΑΠΟΥΤΣΗ, ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΜΗΝΑΔΑΚΗΣ,
ΕΥΓΕΝΙΑ ΧΡΥΣΑΦΙΔΟΥ

A.M. 9647, 9734, 9401

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ Θ.

Ηράκλειο

2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την παρούσα πτυχιακή εργασία μας, δίνεται η ευκαιρία να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας καταρχήν στις οικογένειες μας για την στήριξη τους κατά την διάρκεια των φοιτητικών μας ετών, επίσης του επιβλέποντα καθηγητή της πτυχιακής μας εργασίας, κ. Σταματόπουλο για την πολύτιμη βοήθεια και τις χρήσιμες παρατηρήσεις του, ώστε να υλοποιηθεί η συγκεκριμένη εργασία και τέλος όλους τους καθηγητες/τριες του ΤΕΙ για την διδακτική τους υποστήριξη κατά την διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία ασχοληθήκαμε με το θέμα της Κοινωνικής Ασφάλισης και το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αρχικά εστιάσαμε στην έννοια του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα και γίνεται μια αναφορά στα τρία ασφαλιστικά μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατόπιν αναλύεται η ανάπτυξη του συστήματος, το οποίο διαρθρώνεται σε τρεις κύριους πυλώνες. Επίσης παρουσιάζονται οι φορείς ασφάλισης των μισθωτών, των αγροτών, των ελεύθερων επαγγελματιών και των δημοσίων υπαλλήλων, η δημόσια οικονομική στην κοινωνική ασφάλιση καθώς και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη συνέχεια αναλύονται οι εθνικοί λογαριασμοί καθώς και η εξέλιξη των Συστημάτων Εθνικών Λογαριασμών ΕΣΛ 1995 και ΕΣΛ 2010, γίνεται αναφορά στον Τεχνικό Οδηγό Κατάρτισης Δεδομένων Συντάξεων στο Ευρωπαϊκό και τέλος πραγματοποιείται η εμπειρική διερεύνηση για το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν από το 4^ο τρίμηνο του 2013 έως το 4^ο τρίμηνο 2014, το έλλειμα και το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ	6
1.1 Η έννοια της Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα	6
1.1.1 Η ιστορική εξέλιξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης	10
1.1.2 Η οργάνωση και ανάπτυξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης	11
1.2 Οι Φορείς Ασφάλισης των Μισθωτών και το Θεσμικό Πλαίσιο	14
1.2.1 Οι Φορείς Ασφάλισης των Αγροτών	17
1.2.2 Οι Φορείς Ασφάλισης των Ελεύθερων και Ανεξάρτητων Επαγγελματιών	19
1.2.3 Οι Φορείς Ασφάλισης των Δημοσίων Υπαλλήλων	20
1.3 Ο Ρόλος του Δημόσιου Τομέα στη Κοινωνική Ασφάλιση	22
1.3.1 Οργάνωση Παροχής Κοινωνικής Ασφάλισης στους Πολίτες	25
1.3.2 Χρηματοδότηση της Κοινωνικής Ασφάλισης	32
1.3.2.1 Οι εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών	33
1.4 Η Αξιοποίηση της Κινητής και Ακίνητης Περιουσίας των Ασφαλιστικών Οργανισμών	37
1.4.1 Επενδύσεις ασφαλιστικών φορέων που διενεργούνται Ελεύθερα	38
1.4.2 Επενδύσεις που Διενεργούνται με Προϋποθέσεις και Όρια	38
1.5 Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	41
1.5.1 Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της Γερμανίας	41
1.5.2 Το Σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της Σουηδίας	44
1.5.3 Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της Αγγλίας	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ 2010	53
2.1 Τι είναι οι Εθνικοί Λογαριασμοί	53
2.2 Εξέλιξη των Συστημάτων Εθνικών Λογαριασμών	54

2.2.1 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ΕΣΛ 1995)	54
2.2.2 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ΕΣΛ 2010-ΕΣΑ 2010)	55
2.3 Κεντρικό πλαίσιο του ΕΣΛ	55
2.4 Το σύστημα των Λογαριασμών	57
2.5 Οι Δημοσιονομικές Στατιστικές	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 :ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ	72
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	81
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	90
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	92

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ

<i>Σχήμα 1: Λειτουργία διανεμητικού συστήματος (pay as you go)</i>	7
<i>Σχήμα 2: Λειτουργία κεφαλοποιητικού συστήματος</i>	9
<i>Πίνακας 1: Εκτιμώμενη μεταβολή στις δημόσιες δαπάνες για συντάξεις και περίθαλψη</i>	52
<i>Πίνακας 2. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν(Σε εκατ €.) 4^ο τρίμηνο του 2013</i>	72
<i>Πίνακας 3. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν 4^ο τρίμηνο του 2013(Αλυσωτοί δείκτες όγκου) Ποσοστιαία μεταβολή ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους</i>	73
<i>Πίνακας 4. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν 1ο τρίμηνο του 2014 (Σε εκατ €.</i>	75
<i>Πίνακας 5. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν 1ο τρίμηνο του 2014 (Αλυσωτοί δείκτες όγκου) Ποσοστιαία μεταβολή ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους</i>	76
<i>Πίνακας 6. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν 4ο τρίμηνο 2014 (Σε εκατ. €)</i>	77
<i>Πίνακας 7. Αναφορά ελλείμματος /πλεονάσματος , επίπεδο χρέους και παροχή σχετικών στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης</i>	78
<i>Πίνακας 8. ΑΕΠ , Ισοζύγιο, Δαπάνες, Έσοδα, Χρέος Γενικής Κυβέρνησης</i>	79

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αφορά στην Κοινωνική Ασφάλιση και το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών στην ΕΕ. Ο θεσμός της Κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί όπως είναι γνωστό βασικό μοχλό «παραγωγής» και υλοποίησης των επιδιώξεων του σύγχρονου κοινωνικού κράτους. Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα έχει πολύ μικρή ιστορία. Αναπτύχθηκε δυστυχώς απρογραμματίστα και ευκαιριακά. Σταδιακά δημιουργήθηκε και ανδρώθηκε μια πολυδιάσπαση υπηρεσιών, αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων, δαιδαλώδης και αντιφατική νομοθεσία. Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος από την οποία εξαρτάται η κοινωνική συνοχή και η αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών δεν μπορεί να εξασφαλιστεί με ψήφιση ενός νόμου αλλά με τη διαρκή και μακροπρόθεσμη προσπάθεια ενίσχυσής του και αντιμετώπισης των αιτιών που δημιουργούν τα προβλήματα.

Επιχειρούμε λοιπόν να αποκτηθεί μια εικόνα σχετικά με το θέμα της εργασίας χρησιμοποιώντας κυρίως δευτερογενής πηγές, οι οποίες αφορούν την βιβλιογραφία, αρθρογραφία και την δικτυογραφία, όπου ορίζονται και διαχωρίζονται βασικές έννοιες και ορισμοί που σχετίζονται με το θέμα.

Η εργασία μας ουσιαστικά χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια .

Στο 1^ο Κεφάλαιο της εργασίας μας, θα εστιάσουμε στην έννοια του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα θα κάνουμε μια αναφορά στα τρία ασφαλιστικά μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατόπιν θα αναλύσουμε την ανάπτυξη του συστήματος, το οποίο διαρθρώνεται σε τρεις κύριους πυλώνες. Επίσης παρουσιάζονται οι φορείς ασφάλισης των μισθωτών, των αγροτών, των ελεύθερων επαγγελματιών και των δημοσίων υπαλλήλων, η δημόσια οικονομική στην κοινωνική ασφάλιση καθώς και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη συνέχεια στο 2^ο κεφάλαιο αναλύονται οι εθνικοί λογαριασμοί καθώς και η εξέλιξη των Συστημάτων Εθνικών Λογαριασμών ΕΣΛ 1995 και ΕΣΛ 2010, στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για τον Τεχνικό Οδηγό Κατάρτισης Δεδομένων Συντάξεων στο Ευρωπαϊκό και τέλος στο 4^ο κεφάλαιο πραγματοποιείται η

εμπειρική διερεύνηση για το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν από το 4^ο τρίμηνο του 2013 έως το 4ο τρίμηνο 2014 το έλλειμμα και το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

1.1 Η έννοια της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα

Η έννοια της κοινωνικής ασφάλειας στην Ελλάδα αντιστοιχεί στον κύριο στόχο του εθνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας, ο οποίος εξυπηρετείται μέσω τριών συστημάτων :

Του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης για την προστασία των εργαζομένων, του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας για την φροντίδα των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης και του εθνικού συστήματος υγείας για την κάλυψη όλων των ατόμων που διαμένουν στην Ελληνική επικράτεια. Από διοικητική άποψη, το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης συντονίζεται και εποπτεύεται κατά κύριο λόγο από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ενώ τα συστήματα υγείας και πρόνοιας συντονίζονται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να κάνουμε μια αναφορά στα τρία ασφαλιστικά μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να γίνουν πιο κατανοητά και αντιληπτά, αυτά που θα αναφερθούν στα παρακάτω υποκεφάλαια του πρώτου μας κεφαλαίου.

Τα τρία ασφαλιστικά μοντέλα¹ που έχουν αναπτυχθεί είναι : α)το διανεμητικό σύστημα(αλληλεγγύη των γενεών), β)κεφαλαιοποιητικό σύστημα(αξιοποίηση της

¹ Rosen, H., Gayer, T., Ράπανος, Β., Καπλάνογλου, Γ., 2009, *Δημόσια Οικονομική*, εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ.

περιουσίας των ταμείων και της επένδυσης των εσόδων, ώστε να υπάρξει απόδοση και γ)ιδιωτικός τομέας.

Το διανεμητικό σύστημα

Το διανεμητικό σύστημα(pay-as-you-go) αναφέρεται αποκλειστικά σε συντάξεις και διανέμει από τη μια γενιά στην άλλη, χωρίς απαραίτητα να διορθώνει τις ανισότητες σε μια κοινωνία(βλ.σχήμα 1).

	Περίοδος 1	Περίοδος 2	Περίοδος 3	Περίοδος 4
	σύνταξη			
Γενιές πριν τους Baby Boomers	Εργάζονται Πληρώνουν εισφορές	Σε σύνταξη σύνταξη	Απεβίωσαν	Απεβίωσαν
Η γενιά των Baby Boomers	Είναι παιδιά	Εργάζεται Πληρώνει εισφορές	Σε σύνταξη σύνταξη	Απεβίωσε
Γενιά Χ	Δεν έχει γεννηθεί	Είναι παιδιά	*Εργάζεται Πληρώνει εισφορές	Σε σύνταξη σύνταξη

Σχήμα 1: Λειτουργία διανεμητικού συστήματος (pay as you go)

Σύμφωνα με αυτό το σύστημα, οι παροχές προς στους σημερινούς συνταξιούχους χρηματοδοτούνται από τις σημερινές εισφορές των εργαζομένων.

Ενώ το αναδιανεμητικό σύστημα (redistribution) αναδιανέμει πόρους γενικά μέσα σε μια γενιά, με στόχο τη μείωση των ανισοτήτων. Ένα διανεμητικό σύστημα μπορεί να είναι αναδιανεμητικό εάν στηρίζει περισσότερο τις χαμηλές συντάξεις. Στο αναδιανεμητικό σύστημα οι κύριες πηγές εσόδων είναι οι ακόλουθες:

- ✓ Οι εργατικές εισφορές.
- ✓ Οι εργοδοτικές εισφορές (συχνά μετακυλίνουν με τη μορφή έμμεσων φόρων στους καταναλωτές, μέσω των υπηρεσιών και των προϊόντων).

Η κρατική συνεισφορά (πρόκειται για τους φόρους που προέρχονται από τη γενική και προοδευτική φορολογία ανάλογα με τη φοροδοτική ικανότητα του κάθε ατόμου). Τα περισσότερα δημόσια ασφαλιστικά συστήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτός της Σουηδίας, έχουν διανεμητικό χαρακτήρα. Σε αυτό το σύστημα βασικός είναι ο ρόλος της αναλογίας ασφαλισμένων\συνταξιούχοι. Οι κύριες προκλήσεις αυτού του συστήματος αφορούν στο γεγονός ότι α)θα υπάρξει μια μείωση της αναλογίας ασφαλισμένων και συνταξιούχων στο μέλλον, λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, με αποτέλεσμα οι συνταξιούχοι να είναι περισσότεροι από τους εργαζόμενους και έτσι τα έσοδα να μην καλύπτουν τα έξοδα, β)η αύξηση της ανεργίας θα μειώσει τα έσοδα των ταμείων.

Ένα από τα χαρακτηριστικά των αναδιανεμητικών συστημάτων είναι ότι ο υποχρεωτικός χαρακτήρας τους διευκολύνει την πραγματοποίηση στόχων της κοινωνικής αλληλεγγύης. Επίσης η δομή τους διευκολύνει την τιμαριθμική αναπροσαρμογή των συντάξεων. Βασικό χαρακτηριστικό του αναδιανεμητικού συστήματος είναι ότι οι συντάξεις κάθε έτους χρηματοδοτούνται από την παραγωγή του ίδιου έτους, δηλαδή το σημαντικό στοιχείο είναι ότι δεν υπάρχει χρονική μετατόπιση της υποχρέωσης χρηματοδότησης της σύνταξης. Η επιχειρηματολογία κατά του διανεμητικού συστήματος είναι ότι αποτελεί οιονεί φορολογία και έτσι συμβάλλει σε στρεβλώσεις στην οικονομία.

Επίσης θεωρείται ως αποτελεσματικό σύστημα σε οικονομικούς όρους αν ο ρυθμός αύξησης των συνολικών αποδοχών υπερβαίνει την οριακή αποδοτικότητα του κεφαλαίου ή το επιτόκιο της αγοράς. Σε περιόδους κρίσης, λοιπόν, δημιουργούνται ελλείμματα με αποτέλεσμα να περικόπτονται οι παροχές και να προσφεύγουν στο δανεισμό.

Ένα ακόμα βασικό μειονέκτημα είναι ότι μειώνεται το κίνητρο για εργασία. Αυτό εξαρτάται από το εάν υπάρχει σύνδεση του ύψους της εισφοράς και της προσδοκώμενης σύνταξης για κάθε γενιά. Αν η σύνδεση είναι μεγάλη(μεγάλος βαθμός ανταποδοτικότητας) τότε δεν υπάρχει μεγάλη επίδραση. Αντίθετα σε ένα πλήρως διανεμητικό σύστημα η ανταποδοτικότητα είναι μικρή(η ατομική σύνταξη είναι ανεξάρτητη των εισφορών) με αποτέλεσμα να υπάρχει ενίσχυση του κινήτρου για απομάκρυνση από την εργασία.

Το κεφαλαιοποιητικό σύστημα

Βασίζεται στην εξής λογική: ένα άτομο καταβάλλει ετησίως το ποσό C και με δεδομένο το επιτόκιο I συγκεντρώνει μετά από 40 χρόνια εργασίας ένα ποσό F, το οποίο μπορεί να εισπράξει με τη μορφή της εφάπαξ αμοιβής ή με τη μορφή χρονικών προσόδων(βλ. σχήμα 2, όπου οι συνταξιοδοτικές παροχές κάθε γενιάς χρηματοδοτούνται από τις αποταμιεύσεις που έχει κάνει κατά τη διάρκεια του εργασιακού βίου, συν τους συσσωρευμένους τόκους.).

	Περίοδος 1	Περίοδος 2	Περίοδος 3	Περίοδος 4
Γενιές πριν τους Baby Boomers	Εργάζονται Πληρώνουν εισφορές	Σε σύνταξη → σύνταξη	Αλεβίωσαν	Αλεβίωσαν
Η γενιά των Baby Boomers	Είναι παιδιά	Εργάζεται Πληρώνει εισφορές	*Σε σύνταξη → σύνταξη	Αλεβίωσε
Γενιά X	Δεν έχει γεννηθεί	Είναι παιδιά	Εργάζεται Πληρώνει εισφορές	Σε σύνταξη → σύνταξη

Σχήμα 2: Λειτουργία κεφαλαιοποιητικού συστήματος

Οι προσδιοριστικοί παράγοντες αυτού είναι ο πληθωρισμός και το επιτόκιο. Τα έσοδα από τις εισφορές δημιουργούν ένα κεφάλαιο το οποίο στη συνέχεια επενδύεται, έτσι ώστε το ταμείο να μπορεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, όταν κληθεί να πραγματοποιήσει τις ανάλογες παροχές. Η κεντρική λογική αυτού στηρίζεται στο εξής: η παρούσα αξία των υποχρεώσεων του ασφαλιστικού φορέα = παρούσα αξία των περιουσιακών του στοιχείων.

Βασικό πλεονέκτημά του είναι ότι προσαρμόζεται εύκολα στις δημογραφικές αλλαγές. Όμως το αδύναμο σημείο του είναι η αδυναμία εξυπηρέτησης του στόχου κάλυψης έναντι ενός ενδεχόμενου κινδύνου καθώς και το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της εργασίας του το άτομο μπορεί να μην μεριμνά για τη δημιουργία

αποταμιεύσεων. Άρα το ύψος των εισοδημάτων αποτελεί συνάρτηση της ικανότητας των ατόμων να αποταμιεύουν κατά τη διάρκεια του εργάσιμου βίου τους.

Το ιδιωτικό σύστημα

Η φιλοσοφία του συστήματος βασίζεται στην ατομική κάλυψη των κινδύνων με το ανάλογο ασφάλιστρο. Η ανάλυση των κινδύνων διαμορφώνει και το ανάλογο ύψος του ασφάλιστρου. Ουσιαστικό πλεονέκτημά τους είναι ότι επιτυγχάνουν υψηλότερες αποδόσεις στα υπό διαχείριση κεφάλαιά τους. Όμως οι τοποθετήσεις στην κεφαλαιαγορά εμπεριέχουν και μεγαλύτερο κίνδυνο².

1.1.1 Η ιστορική εξέλιξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα πρωτοεμφανίζεται ως θεσμός με το διάταγμα της 15ης Δεκεμβρίου 1836, με το οποίο συστήθηκε το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (NAT), που όμως άρχισε να λειτουργεί από το 1861. Η νομοθετική κατοχύρωση του θεσμού εξασφαλίστηκε το 1922 με την ψήφιση του Ν. 2868/1922 « Περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως των εργατών και ιδιωτικών υπαλλήλων ». Ο νόμος αυτός αποτέλεσε τη βάση για την ίδρυση κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου κλαδικών ασφαλιστικών ταμείων.

Το 1934 ψηφίστηκε ο βασικός νόμος 6298/1934 « Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων ». Την ίδια περίοδο προωθήθηκαν επίσης νομοθετικά μέτρα για την ίδρυση φορέων κύριας ασφάλισης, όπως του Ταμείου Ασφάλισης Εμπόρων (ΤΑΕ) και του Ταμείου Επαγγελματιών και Βιοτεχνών (ΤΕΒΕ), που άρχισαν να λειτουργούν το 1940.

Το 1935 καθιερώθηκε η υποχρεωτική ασφάλιση όλων των μισθωτών στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ) που αποτέλεσε το γενικό φορέα κοινωνικής ασφάλισης των μισθωτών. Η λειτουργία του ΙΚΑ άρχισε την 1.1.1937, αλλά η χορήγηση παροχών ρυθμίστηκε το 1951 με τον Αναγκαστικό Νόμο 1846/51, ο

² Υφαντόπουλος, Ι. (2002). Το Κράτος Πρόνοιας και η συνταξιοδοτική πολιτική στην Ελλάδα στις χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ, ΕΚΚΕ.

οποίος με τις διαδοχικές του τροποποιήσεις συνθέτει και το ισχύον θεσμικό πλαίσιο του φορέα.

Η επέκταση της ασφαλιστικής προστασίας του πληθυσμού εξασφαλίστηκε το 1961 με την ίδρυση του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), ο οποίος κάλυψε σχεδόν το σύνολο του αγροτικού πληθυσμού³.

Ο εκσυγχρονισμός του συστήματος από το 1990

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 προωθήθηκαν σημαντικές παρεμβάσεις για τη μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίες ουσιαστικά ολοκληρώθηκαν το 2002 με την έκδοση του Ν.3029/2002 για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Οι παρεμβάσεις αυτές επικεντρώθηκαν σε ζητήματα οργάνωσης, χρηματοδότησης και χορήγησης των ασφαλιστικών παροχών με έμφαση στις συνταξιοδοτικές παροχές.

Η μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους εκσυγχρονισμού του ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Συνδυάστηκε μάλιστα με εκτεταμένες παρεμβάσεις και στα άλλα συστήματα κοινωνικής κάλυψης στη χώρα μας, οι οποίες επιδιώκουν την αποκέντρωση του εθνικού συστήματος υγείας και την κατοχύρωση ενός σύγχρονου εθνικού συστήματος κοινωνικής φροντίδας⁴.

1.1.2 Η οργάνωση και ανάπτυξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

Η ανάπτυξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε κατά έναν τρόπο αποσπασματικό, μέσω της σύστασης αυτοτελών φορέων ασφάλισης που κάλυπταν συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού με βάση επαγγελματικά κριτήρια και χαρακτηριστικά. Δεν υιοθετήθηκε

³ Μηνιαίο Περιοδικό, Επιχείρηση. <http://www.epixeirisi.gr>

⁴ ΓΓΚΑ, Έννοια και εξέλιξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα. http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm

ένα ενιαίο ασφαλιστικό καθεστώς για όλους τους εργαζόμενους αλλά πληθώρα συστημάτων κύριας, επικουρικής και συμπληρωματικής ασφάλισης.

Ο σχεδιασμός των δημόσιων πολιτικών ασφάλισης γίνεται από τους φορείς της κεντρικής διοίκησης και συγκεκριμένα από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης, το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας και το Υπουργείο Γεωργίας. Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ασκεί αυτοτελείς αρμοδιότητες στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης, ενώ τα άλλα Υπουργεία ασκούν συμπληρωματικές αρμοδιότητες σε σχέση με τον κύριο άξονα των δραστηριοτήτων τους.

Μέχρι το 1995, οι αυτοτελείς αρμοδιότητες ασκούνταν από ένα ενιαίο φορέα, το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Το 1995 όμως αποφασίστηκε ο διαχωρισμός του τομέα της κοινωνικής ασφάλισης από τους τομείς της υγείας και πρόνοιας ώστε να εξυπηρετηθεί η ορθολογική διασύνδεση μεταξύ ασφάλισης και απασχόλησης. Έτσι ο τομέας της ασφάλισης μεταφέρθηκε στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Εργασίας, το οποίο μετονομάστηκε σε Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

➤ Η διάρθρωση του συστήματος «Πρώτος πυλώνας»

Όσον αφορά τη διάρθρωση του συστήματος, το ελληνικό μοντέλο διαρθρώνεται σε τρεις κύριους πυλώνες: ο πρώτος πυλώνας επικεντρώνεται στα υποσυστήματα της κύριας και της επικουρικής υποχρεωτικής ασφάλισης, ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει τα υποσυστήματα της συμπληρωματικής ασφάλισης και των επαγγελματικών ταμείων που πρόσφατα θεσμοθετήθηκαν στη χώρα μας, ενώ ο τρίτος πυλώνας αφορά τα προγράμματα ιδιωτικής ασφαλιστικής κάλυψης.

Ο πρώτος πυλώνας καλύπτει το σύνολο των εργαζομένων στην ελληνική περιφέρεια, περιλαμβάνοντας εκ του νόμου συστήματα κύριας και επικουρικής κάλυψης. Προβλέπεται η κάλυψη ακόμα και εκείνων που απασχολούνται με τις νέες ή ευέλικτες μορφές εργασίας (μερική απασχόληση, κατ'οίκον απασχόληση κ.α.). Η κύρια κάλυψη εξασφαλίζεται μέσω νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, τα οποία σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία αποτελούν τους αποκλειστικούς φορείς κύριας ασφάλισης στην Ελλάδα. Η επικουρική κάλυψη όμως δεν είναι ενιαία, καθώς

ιδρύονται και λειτουργούν εκ του νόμου συστήματα υποχρεωτικής επικουρικής ασφάλισης μόνο για τους μισθωτούς και όχι για άλλες κατηγορίες πληθυσμού.

➤ **Η διάρθρωση του συστήματος «Δεύτερος πυλώνας»**

Ο δεύτερος πυλώνας στο ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης παρουσιάζει ιδιαιτερότητες που δεν εντοπίζονται σε αντίστοιχη έκταση στο επίπεδο της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Το κύριο χαρακτηριστικό μέχρι πρόσφατα ήταν η αδυναμία σύστασης επαγγελματικών ταμείων από τους κοινωνικούς εταίρους μέσω συλλογικών συμβάσεων εργασίας: η δυνατότητα σύστασης επαγγελματικών ταμείων κατοχυρώθηκε το 2002 με τις ρυθμίσεις του Ν. 3029/2002, που προβλέπουν τη δημιουργία ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης που θα λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου αποβλέποντας στην παροχή στους ασφαλισμένους και δικαιούχους των παροχών, επαγγελματικής προστασίας πέραν της παρεχόμενης από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση για τους ασφαλιστικούς κινδύνους και ενδεικτικά τους κινδύνους γήρατος, θανάτου, αναπηρίας, επαγγελματικού ατυχήματος, ασθένειας και διακοπής της εργασίας.

Η απουσία γνήσιων επαγγελματικών ταμείων αναπληρώνεται από την ίδρυση καθεστώτων συμπληρωματικής ασφάλισης, που λειτουργούν με τη μορφή αλληλοβοηθητικών ταμείων και ταμείων προνοίας. Η οργάνωση των ταμείων αυτών στη χώρα μας δεν διέπεται από ένα ενιαίο θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο. Προβλέπονται διαφορετικές οργανωτικές και λειτουργικές ρυθμίσεις, που αναμένονται να αποτελέσουν αντικείμενο εκτεταμένης επεξεργασίας κατά τη διάρκεια της γενικότερης διαδικασίας μεταρρύθμισης του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

➤ **Η διάρθρωση του συστήματος «Τρίτος πυλώνας»**

Ο τρίτος πυλώνας, λιγότερο αναπτυγμένος σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αφορά τα προγράμματα της ιδιωτικής ασφαλιστικής κάλυψης για τους εργαζόμενους και τα μέλη των οικογενειών τους (μέσω ομαδικών ασφαλιστικών συμβολαίων που

συνάπτονται μεταξύ επιχειρήσεων και ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών), καθώς και τα προγράμματα ατομικής κάλυψης.

1.2 Οι Φορείς Ασφάλισης των Μισθωτών και το Θεσμικό Πλαίσιο

Η ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών-εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα επιτυγχάνεται μέσω φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης, ταμείων αλληλοβοήθειας για τον κίνδυνο της ασθένειας και φορέων που χορηγούν εφάπαξ παροχές. Το έτος 2002 λειτουργούσαν περισσότεροι από 50 αντίστοιχοι φορείς. Οι φορείς αυτοί αποτελούν νομικά πρόσωπα που διοικούνται από διοικητικά συμβούλια με υποχρεωτική συμμετοχή εκπροσώπων των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων.

Ο γενικός φορέας κύριας ασφάλισης των μισθωτών είναι το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), το οποίο ιδρύθηκε το 1934 και άρχισε να λειτουργεί ουσιαστικά τη δεκαετία του 1950. Το 1983 επεκτάθηκε η ασφαλιστική κάλυψη των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα από το ΙΚΑ στο σύνολο του πληθυσμού, διευρύνοντας έτσι την προστασία που εξασφαλιζόταν πριν από την ίδρυση του για συγκεκριμένες κατηγορίες εργαζομένων μέσω των ειδικών ταμείων κύριας ασφάλισης μισθωτών, αλλά και καλύπτοντας τους εργαζόμενους χωρίς ασφαλιστικό καθεστώς⁵. Αρκετά ειδικά ταμεία εξακολουθούν να λειτουργούν και σήμερα αυτοτελώς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ενώ ορισμένα συγχωνεύτηκαν στο ΙΚΑ.

Το ΙΚΑ ασφαλίζει τα πρόσωπα που έχουν ως κύριο επάγγελμα την παροχή έμμεσης εξαρτημένης εργασίας, καθώς και ειδικές κατηγορίες προσώπων όπως ορκωτοί λογιστές, εφημεριδοπώλες, συγγραφείς, μαθητευόμενοι). Οι κίνδυνοι που καλύπτονται περιλαμβάνουν τη μητρότητα, τα οικογενειακά βάρη, την ασθένεια, το γήρας, την αναπηρία, το θάνατο, το εργατικό ατύχημα και την επαγγελματική ασθένεια, καθώς και την ανεργία⁶.

Οι ασφαλισμένοι του ΙΚΑ εξυπηρετούνται για τον κίνδυνο της ανεργίας από τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), αυτοτελή φορέα που

⁵ Προβόπουλος Γ., «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του ΙΚΑ», Επίκαιρα θέματα Νο. 2, ΙΟΒΕ, Αθήνα 2007.

⁶ Δουλκερή Γ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005.

ιδρύθηκε το έτος 1954 και υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Ο ΟΑΕΔ καλύπτει επίσης τους κινδύνους στράτευσης και οικογενειακών βαρών των μισθωτών. Κοινωνικές παροχές με τη μορφή προγραμμάτων στέγασης, κοινωνικού τουρισμού και αναψυχής χορηγούνται επίσης στους ασφαλισμένους του ΙΚΑ από τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας και από τον Οργανισμό Εργατικής Εστίας, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων⁷. Τα ειδικά ταμεία κύριας ασφάλισης καλύπτουν συγκεκριμένες κατηγορίες εργαζομένων που δεν υπάγονται στην ασφάλιση του ΙΚΑ. Βασική προϋπόθεση υπαγωγής στην ασφάλιση των ταμείων αυτών είναι η παροχή έμμεσης εξαρτημένης εργασίας ή η άσκηση συγκεκριμένης επαγγελματικής ειδικότητας.

Η επικουρική κάλυψη των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα εξασφαλίζεται από ένα πλήθος φορέων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, που χορηγούν πρόσθετες συνταξιοδοτικές παροχές με τη μορφή μηνιαίας σύνταξης ή εφάπαξ βοηθήματος. Ο γενικός φορέας επικουρικής συνταξιοδοτικής κάλυψης των μισθωτών είναι το ΙΚΑ και συγκεκριμένα ο κλάδος του με την ονομασία «*Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (ΙΚΑ . TEAM)*». Το ΙΚΑ-TEAM ιδρύθηκε το 1979 και εντάχθηκε στο ΙΚΑ το 1983⁸.

Ιδιαίτερα σημαντικές μεταβολές στο ασφαλιστικό καθεστώς των μισθωτών υιοθετήθηκαν το έτος 2002 με την ψήφιση του Ν.3029/2002. Οι μεταβολές αυτές προωθούν ουσιαστικά τον οργανωτικό εκσυγχρονισμό ενός ιδιαίτερα σύνθετου και πολύπλοκου καθεστώτος, εξασφαλίζοντας τόσο την απλοποίηση των διαδικασιών υπαγωγής στην ασφάλιση όσο και τη βελτίωση της μεταχείρισης των ασφαλισμένων⁹:

- ✓ Το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων μετονομάζεται σε Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών (Ι.Κ.Α.- Ε.Τ.Α.Μ.). Οι κλάδοι σύνταξης συγκεκριμένων ειδικών ταμείων κύριας ασφάλισης (ΤΑΠ-ΟΤΕ, ΤΣΠΗΣΑΠ, ΤΣΠ-ΕΤΕ, ΤΣΠ-ΑΤΕ, ΤΣΠ-ΤΕ, ΤΑΠ-ΙΑΤ, ΤΑΠ-ΕΤΒΑ, ΤΣΕΑΠΓΣΟ και ΤΑΠΑΕ-

⁷ Δουλκερή Τ. «*Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα*», Παπαζήσης, Αθήνα 2005.

⁸ Ρουπακιώτης Χ. «*Η κρίση της Κοινωνικής Ασφάλισης*» Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2005.

⁹ Ρουπακιώτης Χ. «*Η κρίση της Κοινωνικής Ασφάλισης*» Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2005.

Εθνική) έως 1.1.2008 εντάσσονται στον κλάδο σύνταξης του Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μετά από απόφαση των Διοικητικών τους Συμβουλίων και εκπόνηση ειδικής οικονομικής μελέτης που προκηρύσσεται και ανατίθεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.

- ✓ Ιδρύεται νέος γενικός φορέας επικουρικής κάλυψης των μισθωτών, που λειτουργεί με τη μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου και την επωνυμία Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (Ε.Τ.Ε.Α.Μ.). Το ΕΤΕΑΜ τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, διέπεται από το σύνολο των διατάξεων του καταργουμένου Ι.Κ.Α.-Τ.Ε.Α.Μ. και έχει έδρα την Αθήνα. Η έναρξη λειτουργίας του ορίζεται την 1η Ιουνίου 2003, οπότε και καταργείται το ΙΚΑ-ΤΕΑΜ.
- ✓ Μετατρέπονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου υφιστάμενα ταμεία ασφάλισης, τα οποία λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή κλάδοι τους που χορηγούν παροχές οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πλαίσιο της δημόσιας (κύριας και επικουρικής) ασφάλισης και για τις οποίες καταβάλλονται εισφορές μόνο από τους εργαζόμενους.
- ✓ Ιδρύονται νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τα οποία λειτουργούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ως «Ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης - ν.π.ι.δ.». Τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης έχουν ως σκοπό την παροχή στους ασφαλισμένους και δικαιούχους των παροχών, επαγγελματικής ασφαλιστικής προστασίας πέραν της παρεχόμενης από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση για τους ασφαλιστικούς κινδύνους και ενδεικτικά τους κινδύνους γήρατος, θανάτου, αναπηρίας, επαγγελματικού ατυχήματος, ασθένειας, διακοπής της εργασίας. Χορηγούν παροχές σε είδος ή σε χρήμα που καταβάλλονται περιοδικώς ή εφάπαξ.

1.2.1 Οι Φορείς Ασφάλισης των Αγροτών

Η ασφαλιστική προστασία των αγροτών αποτελεί έναν από τους κύριους άξονες του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης λόγω της ιδιαίτερης ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα στη χώρα μας και της αυξημένης συμβολής των αγροτών στην οικονομία της Ελλάδας. Οι αγρότες καλύπτονται από έναν αυτοτελή ασφαλιστικό φορέα, τον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), που λειτουργεί με τη μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου¹⁰.

Ο ΟΓΑ ιδρύθηκε το 1961 με το Ν. 4169/61, επιδιώκοντας την κάλυψη συγκεκριμένων ασφαλιστικών κινδύνων για τα άτομα που απασχολούνται προσωπικά και κατά κύριο επάγγελμα με την αγροτική οικονομία. Ο Οργανισμός καλύπτει επίσης ειδικές κατηγορίες αγροτών καθώς και πρόσωπα που εξομοιώνονται με αγρότες ως προς την ασφαλιστική τους προστασία. Το ασφαλιστικό καθεστώς των αγροτών διακρίνεται σε τρεις περιόδους¹¹:

- ✓ Η πρώτη περίοδος (1961-1981) αναφέρεται στην ίδρυση και ανάπτυξη των μηχανισμών της ασφαλιστικής προστασίας των αγροτών μέσω της λειτουργίας του ΟΓΑ, ο οποίος κάλυπτε τους κινδύνους της ασθένειας, του γήρατος, της αναπηρίας και του θανάτου. Ο Οργανισμός χορηγούσε μη ανταποδοτικές παροχές στους ασφαλισμένους του, αφού παρά τη νομοθετική πρόβλεψη για την καταβολή εισφορών οι σχετικές ρυθμίσεις δεν ενεργοποιήθηκαν ποτέ. Επίσης, ο Οργανισμός χορηγούσε αποζημιώσεις σε ιδιοκτήτες ή εκμεταλλευτές γεωργικών επιχειρήσεων σε περίπτωση ζημιών που προκαλούνται στην παραγωγή τους λόγω φυσικών καταστροφών (χαλάζι, παγετός κ.α.).

¹⁰ Ρουπακιώτης Χ. «*Η κρίση της Κοινωνικής Ασφάλισης*» Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2005

¹¹ Ρουπακιώτης Χ. «*Η κρίση της Κοινωνικής Ασφάλισης*» Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2005

- ✓ Η δεύτερη περίοδος (1982-1995) επεκτείνει την ασφαλιστική προστασία των αγροτών, καθώς καθιερώνεται το 1982 η αυτοτελής συνταξιοδότηση στις αγρότισσες και εισάγεται το 1987 ο θεσμός της πρόσθετης ασφάλισης των αγροτών. Ο Ν. 1745/87 συστήνει έναν ειδικό και αυτοτελή κλάδο πρόσθετης υποχρεωτικής ασφάλισης των αγροτών, ο οποίος χορηγεί ανταποδοτικές παροχές με τη μορφή πρόσθετης σύνταξης στους ασφαλισμένους του ΟΓΑ σε περίπτωση γήρατος και αναπηρίας καθώς και στα μέλη της οικογένειάς τους σε περίπτωση θανάτου του ασφαλισμένου ή συνταξιούχου. Για τον υπολογισμό των εισφορών και παροχών προβλέπονταν τρεις ασφαλιστικές κλάσεις, τις οποίες επέλεξαν οι ίδιοι οι ασφαλισμένοι του Οργανισμού.
- ✓ Η τρίτη περίοδος (1996-2002) σηματοδοτεί την ουσιαστική και οργανωτική αναδιάρθρωση του ασφαλιστικού καθεστώτος των αγροτών, η οποία θεσμοθετείται το 1997 με τη σύσταση κλάδου κύριας ασφάλισης αγροτών στον ΟΓΑ (Ν. 2458/97 για τη «Σύσταση Κλάδου Κύριας Ασφάλισης Αγροτών και άλλες διατάξεις»). Η λειτουργία του κλάδου εγκαινιάστηκε την 1.1.1998 και από την έναρξη ισχύος του καταργήθηκε ο κλάδος πρόσθετης ασφάλισης αγροτών, που είχε συσταθεί το 1987.
- ✓ Η τυποποίηση της κρατικής χρηματοδότησης προς τον ΟΓΑ (το ποσοστό της κρατικής εισφοράς ορίζεται σε 14% επί των ποσών των επτά ασφαλιστικών κατηγοριών).
- ✓ Η καθιέρωση του θεσμού της διαδοχικής ασφάλισης και για τους αγρότες (μεταφέρονται δηλαδή τα έτη ασφάλισής τους σε περίπτωση ένταξής τους σε νέο ασφαλιστικό καθεστώς άλλου οργανισμού).
- ✓ Η καθιέρωση ενός συστήματος αυτόματης αύξησης των συντάξεων, το οποίο αντιστοιχεί στο ποσοστό αναπροσαρμογής των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων.
- ✓ Η επέκταση των παροχών ασθένειας σε είδος για τους ασφαλισμένους, τους συνταξιούχους του ΟΓΑ και τα μέλη της οικογένειάς τους (προβλέπεται μάλιστα η δυνατότητα εξυπηρέτησης των προσώπων αυτών και από τις υγειονομικές υπηρεσίες του ΙΚΑ).

- ✓ Η χρηματοδότηση των παροχών ασθένειας από τις εισφορές των ασφαλισμένων (οι εισφορές υπολογίζονται σε ποσοστό 1,5% επί των ποσών των επτά διαφορετικών ασφαλιστικών κατηγοριών, στις οποίες οι ασφαλισμένοι κατατάσσονται ύστερα από σχετική τους δήλωση).
- ✓ Η θεσμοθέτηση της χορήγησης συντάξεως λόγω θανάτου υπό τις ίδιες προϋποθέσεις (μη συνταξιοδότηση, μη απασχόληση σε άλλη εργασία εκτός από αυτές που υπάγονται στον ΟΓΑ) τόσο στον χήρο όσο και στη χήρα η εισαγωγή κατώτατων ορίων για τις συντάξεις λόγω αναπηρίας και λόγω ατυχήματος εκτός εργασίας (δεν προβλέπονται όμως κατώτατα όρια για τις συντάξεις γήρατος).

Το νέο ασφαλιστικό καθεστώς των αγροτών επέτρεπε την ολοκληρωμένη κάλυψη του αγροτικού πληθυσμού μέσω ενός σύγχρονου συστήματος προστασίας που θα εξασφάλιζε μεσοπρόθεσμα τη σύγκλιση του επιπέδου των παροχών τους με τις αντίστοιχες των μισθωτών. Το σύστημα στηρίζεται πλέον σε καθιερωμένες αρχές της κοινωνικής ασφάλισης (αναδιανομή, ανταποδοτικότητα) και ενισχύονταν από την πρόβλεψη της συμμετοχής του κράτους στη χρηματοδότησή του. Παράλληλα, προβλέπεται η εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού, αναψυχής και πολιτιστικών δραστηριοτήτων για τους ασφαλισμένους και συνταξιούχους του ΟΓΑ μέσω του Λογαριασμού Αγροτικής Εστίας που συστάθηκε το έτος 2002 και λειτουργεί στο πλαίσιο του ΟΓΑ.

1.2.2 Οι Φορείς Ασφάλισης των Ελεύθερων και Ανεξάρτητων Επαγγελματιών

Οι ελεύθεροι και ανεξάρτητοι επαγγελματίες καλύπτονται από αυτοτελείς φορείς κοινωνικής ασφάλισης που λειτουργούν με τη μορφή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Το έτος 2002 λειτουργούσαν πέντε (5) φορείς κύριας ασφάλισης ελεύθερων επαγγελματιών και τρεις (3) φορείς κύριας ασφάλισης ανεξάρτητων επαγγελματιών.

Ο κύριος φορέας ασφάλισης των ελεύθερων επαγγελματιών είναι ο Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών (ΟΑΕΕ) που συστήθηκε το 1999,

καλύπτοντας υποχρεωτικά τα πρόσωπα που ασκούν το επάγγελμα του εμπόρου, του βιοτέχνη, του αυτοκινητιστή και του ξενοδόχου. Ο ΟΑΕΕ λειτουργεί ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και σε αυτόν έχουν συγχωνευθεί τρία νομικά πρόσωπα που κάλυπταν πριν από την ίδρυση του συγκεκριμένες κατηγορίες ελεύθερων επαγγελματιών, το Ταμείο Ασφάλισης Εμπόρων (ΤΑΕ), το Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδος (ΤΕΒΕ) και το Ταμείο Συντάξεων Αυτοκινητιστών (ΤΣΑ). Από οργανωτική άποψη, περιλαμβάνει δύο κλάδους, τον Κλάδο Σύνταξης και τον Κλάδο Υγείας, οι οποίοι διαθέτουν πλήρη οικονομική και λογιστική αυτοτέλεια¹².

Ο ΟΑΕΕ εξασφαλίζει την ασφαλιστική κάλυψη των ελεύθερων επαγγελματιών σε περίπτωση γήρατος, αναπηρίας, θανάτου, ατυχήματος, ασθένειας και μητρότητας. Επίσης εξασφαλίζει την κάλυψη των μελών των οικογενειών των ασφαλισμένων του σε περίπτωση ασθένειας ή θανάτου τους. Οι φορείς που αντιπροσωπεύουν την κύρια ασφάλιση των ανεξάρτητων επαγγελματιών είναι το Ταμείο Νομικών, το Ταμείο Σύνταξης και Αυτασφάλισης Υγειονομικών (ΤΣΑΥ) και το Ταμείο Συντάξεων Μηχανικών και Εργοληπτών

Δημόσιων Έργων (ΤΣΜΕΔΕ). Το Ταμείο Νομικών καλύπτει τους δικηγόρους, τους συμβολαιογράφους, τους δικαστικούς επιμελητές και ορισμένες κατηγορίες δικαστών. Το ΤΣΑΥ καλύπτει όσους ασκούν τα επαγγέλματα του ιατρού, οδοντίατρου, κτηνιάτρου και φαρμακοποιού. Το ΤΣΜΕΔΕ καλύπτει τους διπλωματούχους πολιτικούς μηχανικούς, μηχανολόγους, ηλεκτρολόγους καθώς και εκείνους που ασκούν το επάγγελμα του εργολάβου δημοσίων έργων¹³.

1.2.3 Οι Φορείς Ασφάλισης των Δημοσίων Υπαλλήλων

Η ασφάλιση των δημοσίων υπαλλήλων καλύπτεται από φορείς κύριας και επικουρικής ασφάλισης που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και το Υπουργείο Οικονομικών. Φορέας κύριας ασφάλισης είναι το Δημόσιο, που καλύπτει τους ασφαλισμένους δημοσίου υπαλλήλους μέσω του κρατικού προϋπολογισμού. Οι

¹² Ρουπακιώτης Χ. «Η κρίση της Κοινωνικής Ασφάλισης» Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2005

¹³ Ρουπακιώτης Χ. «Η κρίση της Κοινωνικής Ασφάλισης» Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2005.

φορείς επικουρικής και συμπληρωματικής ασφάλισης διαφοροποιούνται ανάλογα με τις κατηγορίες των ασφαλισμένων. Οι φορείς αυτοί χορηγούν επικουρικές συντάξεις και εφάπαξ βοηθήματα στα άτομα που emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους¹⁴. Μέχρι το 1999 λειτουργούσαν δώδεκα Ταμεία Αρωγής Δημοσίων Υπαλλήλων (στα οποία ασφαλιζόνταν για επικουρική σύνταξη οι δημόσιοι υπάλληλοι των διαφόρων υπουργείων), το Ταμείο Ασφάλισης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (στο οποίο ασφαλιζόνταν οι υπάλληλοι των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης), το Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (στην ασφάλιση του οποίου υπάγονται οι υπάλληλοι των ασφαλιστικών οργανισμών και του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων), το Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων (στην ασφάλιση του οποίου υπάγονται υποχρεωτικά όλοι οι δημόσιοι πολιτικοί υπάλληλοι που συνταξιοδοτούνται από το δημόσιο) και το Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων, που καλύπτει όλους τους τακτικούς δημόσιους υπάλληλους.

Το έτος 1999 αποφασίστηκε η ενοποίηση των δώδεκα Ταμείων Αρωγής προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη διοικητική και οικονομική ευελιξία και αποτελεσματικότητα στο σύστημα επικουρικής ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων. Έτσι συστάθηκε από 1.4.1999 ένας νέος φορέας με την επωνυμία «Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων (ΤΕΑΔΥ)» που εποπτεύεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Ταυτόχρονα καταργήθηκαν τα Ταμεία Υπαλλήλων των Υπουργείων Βιομηχανίας, Γεωργίας, Δικαιοσύνης, Εμπορίου, Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ΠΕΧΩΔΕ, Προεδρίας της Κυβέρνησης και Εξωτερικών, Κοινωνικών Υπηρεσιών, Συγκοινωνιών, καθώς και τα Ταμεία Τελωνειακών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας¹⁵.

Το ΤΕΑΔΥ λειτουργεί με τη μορφή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου και σκοπός του είναι η παροχή επικουρικής σύνταξης στις ακόλουθες κατηγορίες προσώπων και στα μέλη των οικογενειών τους:

- Τα πρόσωπα που ασφαλιζόνταν στα Ταμεία Αρωγής Υπαλλήλων των Υπουργείων Βιομηχανίας, Γεωργίας, Δικαιοσύνης, Εμπορίου, Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ΠΕΧΩΔΕ, Προεδρίας της Κυβέρνησης και Εξωτερικών, Κοινωνικών Υπηρεσιών, Συγκοινωνιών,

¹⁴ Ρουπακιώτης Χ. «Η κρίση της Κοινωνικής Ασφάλισης» Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2005.

¹⁵ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005

καθώς και στα Ταμεία Τελωνειακών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας.

- Οι διοριζόμενοι μετά την 1.4.1999 τακτικοί υπάλληλοι στα Υπουργεία Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- Οι τακτικοί υπάλληλοι όλων των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, που ιδρύονται μετά τις 4.1.1999
- Το τακτικό προσωπικό των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου που συνιστούν αυτές.

1.3 Ο Ρόλος του Δημόσιου Τομέα στη Κοινωνική Ασφάλιση

Ο ρόλος του δημοσίου τομέα στην κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα, πιστοποιείται μέσω της ύπαρξης των ασφαλιστικών ταμείων και τα οποία καλύπτουν σε ιατρικό επίπεδο και κόστος (στο βαθμό που επιτρέπεται και είναι εφικτό) τους ασφαλισμένους σε αυτά. Τα βασικότερα ασφαλιστικά ταμεία στην Ελλάδα είναι το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), που είναι ο μεγαλύτερος ασφαλιστικός φορέας της χώρας. Διαθέτει 331 μονάδες Ασφάλισης και 364 μονάδες Υγείας¹⁶.

Το ΙΚΑ, μέσω του Τομέα Υγείας, στις δικές του μονάδες Υγείας (νομαρχιακές μονάδες, τοπικές μονάδες κλπ) παρέχει, Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια περίθαλψη στους ασφαλισμένους του. Το ΙΚΑ παρέχει συντάξεις στους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα. Καλύπτει επίσης τους εργαζόμενους σε βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα, στους οικοδόμους, στο προσωπικό των ΟΤΑ, αλλά και σε ειδικές κατηγορίες ασφαλισμένων οι οποίες είναι οι εξής:

- ✓ Εργαζόμενοι σε υπόγειες στοές μεταλλείων – λιγνιτωρυχείων.
- ✓ Εργαζόμενοι σε υποθαλάσσιες εργασίες.

¹⁶ Σολωμός Γ. «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006

- ✓ Εργαζόμενοι σε χώρους εξόρυξης, εμπλουτισμού και κατεργασίας πετρωμάτων για παραγωγή ινών αμιάντου, καθώς και σε χώρους παραγωγής προϊόντων αμιαντοτσιμέντου.
- ✓ Τυφλοί.
- ✓ Παρά-τετραπληγικοί.
- ✓ Πάσχοντες από Βήτα Ομόζυγο Μεσογειακή ή Δρεπανοκυτταρική ή Μικρο δρεπανοκυτταρική αναιμία.
- ✓ Πάσχοντες από χρόνια νεφρική ανεπάρκεια σε τελικό στάδιο, μεταμοσχευθέντες νεφρού.
- ✓ Μεταμοσχευθέντες συμπαγών οργάνων, καρδιά - πνεύμονες - ήπαρ Πάγκρεας.
- ✓ Πάσχοντες από αιμορροφιλία τύπου Α' ή Β'.
- ✓ Μεταμοσχευμένοι μυελού των οστών που βρίσκονται σε συνεχή ανοσοκαταστολή.
- ✓ Πάσχοντες από σκλήρυνση κατά πλάκας που επιφέρει παραπληγία – Τετραπληγία.
- ✓ Ακρωτηριασμένοι στα δύο άνω ή κάτω άκρα, ή στο ένα άνω και ένα κάτω άκρο.
- ✓ Ασφαλισμένοι νέων περιοχών ή νέων επαγγελματικών κατηγοριών.
- ✓ Απασχολούμενοι κατ' οίκον του εργοδότη (οικιακοί βοηθοί, κ.α.).

Η περιουσία του ασφαλιστικού φορέα, συγκαταλέγεται στη δεύτερη θέση στον κατάλογο των ταμείων με το μεγαλύτερο αποθεματικό.

Το δεύτερο μεγαλύτερο Ασφαλιστικό ταμείο είναι ο Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών (Ο.Α.Ε.Ε.) .Ο Ο.Α.Ε.Ε. συστάθηκε την 01/01/2007 και προήλθε από την ενοποίηση των καταργηθέντων Ταμείων ΤΕΒΕ, ΤΑΕ και ΤΣΑ. Στον ΟΑΕΕ ασφαλίζονται οι αυτοαπασχολούμενοι επαγγελματίες, βιοτέχνες έμποροι και αυτοκινητιστές. Μετά την 01/08/2008, με την εφαρμογή ενός νέου νόμου (3655/08) εντάχθηκαν και άλλοι ασφαλιστικοί φορείς όπως¹⁷:

- _ Το Ταμείο Ασφάλισης Ναυτικών Πρακτόρων και Υπαλλήλων (ΤΑΝΠΥ).
- _ Το Ταμείο Πρόνοιας Ξενοδόχων.

¹⁷ Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006.

_ Το Ταμείο Πρόνοιας και Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ιπποδρομιών (ΤΑΠΕΑΓΠ), αναβάτες και προπονητές.

Μαζί με την εφαρμογή του νέου νόμου, συστάθηκε και ένα επικουρικό ταμείο για τους ελεύθερους επαγγελματίες με σκοπό να παρέχει μηνιαία επικουρική σύνταξη λόγω γήρατος, αναπηρίας και θανάτου στους άμεσα ασφαλισμένους και στα μέλη των οικογενειών τους.

Σε ό,τι αφορά την σύνταξη από τον συγκεκριμένο Ασφαλιστικό φορέα, εκτός της παροχής ιατρικής περίθαλψης προς όλους τους ασφαλισμένους, ισχύουν οι ίδιες παροχές που ίσχυαν στα προηγούμενα ταμεία που υπήρχαν και που στη συνέχεια συγχωνεύτηκαν. Ο ασφαλισμένος του ΟΑΕΕ μπορεί να επιλέξει μεταξύ των διατάξεων του νέου φορέα και τις διατάξεις του ταμείου από το οποίο έχει προέλθει (ΤΕΒΕ-ΤΑΕ-ΤΣΑ), σχετικά με τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και τον υπολογισμό του ποσού της σύνταξης¹⁸.

Υπάρχουν αρκετά ασφαλιστικά ταμεία στην Ελλάδα όπως:

➤ **Ο Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ)**

- ✓ Το Κεφάλαιο Επικουρικής Αποζημίωσης της Ένωσης Ελεγκτών Εναέριας Κυκλοφορίας Ελλάδος (ΚΕΑ-ΕΕΕΚΕ).
- ✓ Ο ΕΔΟΕΑΠ που είναι ο Ασφαλιστικός Οργανισμός των Δημοσιογράφων και των Διοικητικών Υπαλλήλων που εργάζονται στον Ημερήσιο Τύπο την Τηλεόραση και το Ραδιόφωνο.
- ✓ Το Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων (Μ.Τ.Π.Υ.), το οποίο είναι από τα πρώτα ασφαλιστικά Ιδρύματα της χώρας.
- ✓ Ο Οργανισμός Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ (ΟΑΠ ΔΕΗ).
- ✓ Το Ταμείο Συντάξεως και Αυτασφαλίσεως Υγειονομικών (Τ.Σ.Α.Υ).
- ✓ Το Ταμείο Συντάξεων Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων (Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε).
- ✓ Το Ταμείο Υγείας Δημοσίων και Κοινοτικών Υπαλλήλων (Τ.Υ.Δ.Κ.Υ.)
- ✓ Το Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού ΟΣΕ - ΕΛΤΑ - ΟΤΕ (ΤΑΠ-ΟΤΕ)

¹⁸ Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, «Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός», Αθήνα 1998.

- ✓ Το Ταμείο Αλληλοβοήθειας Προσωπικού Γενικής Τράπεζας της Ελλάδας (ΤΑΠΓΤΕ).

1.3.1 Οργάνωση Παροχής Κοινωνικής Ασφάλισης στους Πολίτες

Όλοι οι πρώην εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να πάρουν σύνταξη. Υπάρχουν φυσικά κάποιες προϋποθέσεις που είναι γενικές για το μεγαλύτερο μερίδιο των ασφαλισμένων, των μισθωτών και ισχύουν ειδικές προϋποθέσεις για τις εργασίες που είναι πιο εξειδικευμένες. Θα ξεκινήσουμε με τις προϋποθέσεις που απαιτεί το ΙΚΑ, που είναι ο πιο σημαντικός ασφαλιστικός φορέας της χώρας.

Ας αναλύσουμε αρχικά αυτά που ισχύουν γενικά¹⁹.

Για να εισπράξει ο ασφαλισμένος πλήρη σύνταξη θα πρέπει να έχει δουλέψει 4.500 μέρες που θα κατοχυρώνονται με ένσημα τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες. Οι άνδρες θα πρέπει να έχουν συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας τους ενώ οι γυναίκες το 60ο έτος. Για εκείνους που έχουν 10.000 μέρες εργασίας με ασφάλιση μπορούν να συνταξιοδοτηθούν στα 62 για τους άνδρες ενώ στα 57 για τις γυναίκες. Επίσης, μια πολύ βασική προϋπόθεση για να πάρει κάποιος σύνταξη κάτι που αφορά όλους τους ασφαλισμένους είναι να μην λαμβάνει άλλη ασφάλιση από το δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ ή άλλο Ασφαλιστικό Οργανισμό κύριας ασφάλισης²⁰.

❖ Ν.3863/2010 (ΦΕΚ 115/Α'/15.7.2010)

«Νέο Ασφαλιστικό σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις» εφαρμογή των άρθρων 10 και 26Φ80000/οικ.19606/1472/4.8.2010.²¹

Άρθρο 10. Με τις διατάξεις της παραγράφου αυτής αυξάνεται από 1.1.2011 ο απαιτούμενος για συνταξιοδότηση χρόνος ασφάλισης των ασφαλισμένων των (πρώην) Ειδικών Ταμείων που υπήχθησαν στην ασφάλιση οποιουδήποτε φορέα

¹⁹ Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006.

²⁰ Νεκτάριος Μ., «Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Financial Forum, 1996.

²¹ Απόφαση Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικής Ασφάλισης.

κύριας ασφάλισης από **1.1.1983-31.12.1992** κατά ένα 1 έτος και μέχρι τη συμπλήρωση 40 ετών ασφάλισης. Επιπλέον, αυξάνεται σταδιακά **από 1.1.2012** και το όριο ηλικίας μέχρι τη συμπλήρωση του 60ού έτους.

ΑΝΔΡΕΣ – ΓΥΝΑΙΚΕΣ υπαχθέντες στην ασφάλιση 1.1.1983-31.12.1992 (πλήρης σύνταξη = χωρίς μείωση)

Έτος	Έτη ασφάλισης	Όριο ηλικίας
2010	35	58
2011	36	58
2012	37	59
2013	38	60
2014	39	60
2015	40	60

➤ **ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ:**

Σύμφωνα με την **παρ. 8** του ίδιου άρθρου, κατά το μεταβατικό διάστημα σταδιακής αύξησης του ορίου ηλικίας και του χρόνου ασφάλισης, ήτοι κατά τα έτη 2011-2014, ο/η ασφαλισμένος/η δικαιούται σύνταξης με τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας και του χρόνου ασφάλισης που ισχύουν κατά το έτος συμπλήρωσης των 35 ετών ασφάλισης.

Παράγραφος 10: Με τις διατάξεις της παραγράφου αυτής οι ασφαλισμένοι **μετά την 1.1.1993** σε οποιονδήποτε φορέα κύριας ασφάλισης, πλην ΟΓΑ, θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης με τη συμπλήρωση **40 ετών ασφάλισης και του 60ού έτους** της ηλικίας τους, συμπεριλαμβανομένου για τη συμπλήρωση του χρόνου αυτού και του χρόνου ασφάλισης σε οποιονδήποτε ομοειδή φορέα. Έτσι, νέος ασφαλισμένος (δηλαδή υπαχθείς στην ασφάλιση από 1.1.1993 και εφεξής) π.χ. στο (πρώην) ΤΑΠ-ΟΤΕ μπορεί να συνυπολογίσει για τη συμπλήρωση των 40 ετών χρόνο σε οποιονδήποτε άλλο φορέα κύριας ασφάλισης μισθωτών (π.χ. χρόνο ασφάλισης στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ). Επιπλέον, όσοι ασφαλισμένοι από **1.1.1983-31.12.1992** στα (πρώην) Ειδικά Ταμεία συμπληρώνουν μέχρι 31.12.2010 **37 έτη** υποχρεωτικής ασφάλισης, όπως αυτή ορίζεται από το άρθρο 2 παρ. 2 του

N.3029/2002, θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης ανεξαρτήτως ορίου ηλικίας. Η δυνατότητα αυτή καταργήθηκε από 1.1.2011²².

Εκτός από την πλήρη σύνταξη, ο εργαζόμενος έχει το δικαίωμα να σταματήσει να εργάζεται νωρίτερα από το προβλεπόμενο, με μειωμένη σύνταξη, φυσικά υπό προϋποθέσεις. Πρώτη προϋπόθεση είναι ο άνδρας να είναι 60 χρονών και η γυναίκα 55 χρονών και να έχουν δουλέψει 4500 μέρες. Το ίδιο ισχύει ακόμα και αν έχουν πραγματοποιηθεί 10.000 ημέρες ασφάλισης. Δεύτερη προϋπόθεση για τον υποψήφιο εργαζόμενο που επιθυμεί να συνταξιοδοτηθεί πρόωρα είναι να έχει πραγματοποιήσει την τελευταία πενταετία 1000 ημέρες ασφάλισης ανά έτος, πριν από την υποβολή της αίτησης. Οι εργαζόμενοι θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους ότι η μείωση ανέρχεται σε 1/200 για κάθε μήνα που λείπει, μέχρι τη συμπλήρωση του ορίου ηλικίας που απαιτείται για πλήρη σύνταξη. Όλα τα παραπάνω ισχύουν για τους ασφαλισμένους πριν την 01/01/1993²³.

Σημειώνεται ότι για συνταξιοδοτικά δικαιώματα που έχουν θεμελιωθεί ή μέχρι 31.12.2010 από ασφαλισμένους των πρώην Ειδικών Ταμείων που έχουν ενταχθεί στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, δεν θίγονται από την παραμονή στην υπηρεσία μετά την ανωτέρω ημερομηνία και συνταξιοδοτικές μεταβολές που επιφέρει ο νόμος αυτός δεν επηρεάζει τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης ούτε τον τρόπο υπολογισμού της σύνταξής τους (παρ. 7 άρθρου μόνου του Ν.3847/2010 – ΦΕΚ 67/Α’).

Παράγραφος 15: Με τις διατάξεις της παραγράφου αυτής το όριο ηλικίας των 60 ετών ή μικρότερο αυτού που προβλέπεται από γενικές ή καταστατικές διατάξεις για την πλήρη συνταξιοδότηση λόγω γήρατος ασφαλισμένων των φορέων κύριας ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, αυξάνεται κατά 1 έτος κάθε χρόνο από 1.1.2011 και μέχρι τη συμπλήρωση του 65ου έτους της ηλικίας με την επιφύλαξη -μεταξύ άλλων- ειδικών διατάξεων για εργαζόμενους σε ΒΑΕ. Επιπλέον, όπου προβλέπεται χορήγηση **μειωμένης σύνταξης** σε γυναίκες

²² www.prosvasis.com/gr/publica

²³ Προβόπουλος Γ. «Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του ΙΚΑ», Επίκαιρα θέματα, Αθήνα 2007.

ασφαλισμένες σε όριο ηλικίας μικρότερο του 60ού, το όριο αυτό αυξάνεται κατά 1 έτος από 1.1.2011 και για κάθε επόμενο έτος μέχρι τη συμπλήρωση του 60ού.

Από τη διατύπωση της διάταξης, αυτή αφορά όλους τους ασφαλισμένους ανεξαρτήτως χρόνου υπαγωγής στην ασφάλιση και εφόσον βέβαια δεν θεμελιώνουν δικαίωμα μέχρι 31.12.2010 (εξαιρούνται βέβαια από τη διάταξη οι εργαζόμενοι – υπαγόμενοι σε ΒΑΕ).

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Α. Πλήρης σύνταξη = χωρίς μείωση (υπαγωγή στην ασφάλιση μέχρι 31.12.1992 που δεν θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα μέχρι 31.12.2010)

Έτος	Έτη ασφάλισης	Όριο ηλικίας
2010	15	60
2011	15	61
2012	15	62
2013	15	63
2014	15	64
2015	15	65

Β. (Υπαγωγή στην ασφάλιση μέχρι 31.12.1992 που δεν θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα μέχρι 31.12.2010)

Έτος	Έτη ασφάλισης	Πλήρης	Μειωμένη (γυναίκες)
2010	25	60	55
2011	25	61	56
2012	25	62	57
2013	25	63	58
2014	25	64	59
2015	25	65	60

Σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 15 του ίδιου άρθρου, κατά το μεταβατικό διάστημα σταδιακής αύξησης του ορίου ηλικίας της παραγράφου αυτής, ήτοι κατά τα έτη 2011-2014, οι ασφαλισμένες δικαιούνται σύνταξης στο όριο ηλικίας όπως

διαμορφώνεται κατά το έτος συμπλήρωσης του προβλεπόμενου, κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, ορίου ηλικίας για πλήρη ή μειωμένη σύνταξη.

Παράγραφος 17: Με τις διατάξεις της περίπτωσης αυτής ανακαθορίζεται το όριο ηλικίας που προβλέπεται για τη συνταξιοδότηση γυναικών ασφαλισμένων μέχρι **31.12.1992** των φορέων και κλάδων που εντάχθηκαν στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με τα άρθρα 1 και 3 του Ν.3655/2008 καθώς και των γυναικών – ασφαλισμένων των ενταχθέντων στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Κλάδων Σύνταξης του ΤΑΠ-ΙΛΤ, ΤΣΠ-ΑΤΕ και ΤΣΕΑΠΓΣΟ, οι οποίες έχουν τρία (3) τουλάχιστον παιδιά και ανδρών ασφαλισμένων ομοίως, οι οποίοι έχουν τρία (3) τουλάχιστον παιδιά και είναι χήροι ή διαζευγμένοι και οι τελευταίοι έχουν την επιμέλεια των ανήλικων ή ανίκανων παιδιών με δικαστική απόφαση.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ με 3 (τουλάχιστον) παιδιά – ΑΝΔΡΕΣ με 3 (τουλάχιστον) παιδιά που είναι χήροι ή διαζευγμένοι και έχουν την επιμέλεια των ανήλικων ή ανίκανων παιδιών με δικαστική απόφαση (ασφαλισμένοι – ασφαλισμένες μέχρι 31.12.1992)

Έτος	Έτη ασφάλισης	Όριο ηλικίας
2010	20	ΑΟΗ
2011	20	52
2012	20	55
2013	20	65
2014	20	65
2015	20	65

Σημειώνεται ότι για συνταξιοδοτικά δικαιώματα που έχουν θεμελιωθεί ή θεμελιώνονται μέχρι **31.12.2010** από ασφαλισμένους των πρώην Ειδικών Ταμείων που έχουν ενταχθεί στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, δεν θίγονται από την παραμονή στην υπηρεσία μετά την ανωτέρω ημερομηνία και συνταξιοδοτικές μεταβολές που επιφέρει ο νόμος αυτός δεν επηρεάζει τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης ούτε τον τρόπο υπολογισμού της σύνταξής τους (παρ. 7 άρθρου μόνου του Ν.3847/2010 – ΦΕΚ 67/Α’).

Θεμελιωμένο συνταξιοδοτικό δικαίωμα έχουν και οι ασφαλισμένοι/ες που μέχρι 31.12.2010 συμπληρώνουν το χρόνο ασφάλισης με προσμέτρηση χρόνων που προβλέπονται στο άρθρο 40 του Ν.2084/1992, εφόσον η σχετική αίτηση αναγνώρισης υποβληθεί μέχρι 31.12.2013 (παρ. 18 του άρθρου 10).

Παράγραφος 20: Με τη διάταξη της παραγράφου αυτής δίνεται η δυνατότητα στους εργαζόμενους του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως αυτός έχει οριοθετηθεί με τις διατάξεις του Ν.1256/1982, να παραμείνουν στην υπηρεσία τους, μετά από αίτηση τους **που γίνεται υποχρεωτικά αποδεκτή από τον εργοδότη** (σε αντίθεση με την παρ. 4 του άρθρου 147 του Ν.3655/2008 που έθετε ως προϋπόθεση παραμονής την αποδοχή της αίτησης από τον εργοδότη) ανεξάρτητα από την ύπαρξη διατάξεων σε Κανονισμούς Εργασίας ή σε Επιχειρησιακές Σ.Σ.Ε. που προβλέπουν αυτοδίκαιη και υποχρεωτική αποχώρηση με τη συμπλήρωση είτε του οριζόμενου σε αυτές χρόνου υπηρεσίας και ανεξαρτήτως ορίου ηλικίας, είτε του ορίου ηλικίας που προβλέπεται από τις ισχύουσες διατάξεις για συνταξιοδότηση λόγω γήρατος. Το χρονικό διάστημα παραμονής δεν μπορεί να υπερβεί τα 3 έτη, **εκτός και αν** με τα 3 αυτά επιπλέον έτη παραμονής **δεν θεμελιώνει** ο εργαζόμενος δικαίωμα για συνταξιοδότηση με πλήρη σύνταξη. Οι επιχειρήσεις που υπάγονται στη διάταξη αυτή αναφέρονται ενδεικτικά η ΔΕΗ, ο ΟΤΕ, η Τράπεζα της Ελλάδος, η Εθνική Τράπεζα, η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης (ΕΤΒΑ) και η Εμπορική Τράπεζα²⁴.

Σε ότι αφορά τους νέους ασφαλισμένους δηλαδή αυτοί που προσλήφθηκαν για πρώτη φορά μετά την 01/01/1993, μπορούν να πάρουν σύνταξη στα 65 τους χρόνια. Είναι φανερό ότι σε σχέση με τους εργαζόμενους πριν το 1993, οι συγκεκριμένοι είναι φανερά αδικημένοι. Εάν θέλουν να πάρουν μειωμένη σύνταξη μπορούν να σταματήσουν στα 60 τους, αλλά με ποσοστό μείωσης 6% για κάθε χρόνο²⁵.

Σε αυτή την παράγραφο θα αναλύσουμε τα κριτήρια που ισχύουν για τους ασφαλισμένους στον ΟΑΕΕ. Θα ξεκινήσουμε απ' αυτούς που προέρχονται από

²⁴ www.prosvasis.com/gr/publica

²⁵ Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, «Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός», Αθήνα 1998.

τη συγχώνευση με το ΤΕΒΕ, αναφερόμενοι πάντα σε παλαιούς ασφαλισμένους δηλαδή πριν την 01/01/1993.

Για τους άνδρες και για τις γυναίκες που έχουν 11.5 χρόνια ασφάλισης μόνο στον οργανισμό, με όριο ηλικίας τα 65 χρόνια όπου και ισχύει μέχρι το τέλος του 2009. Τονίζουμε ότι τα παραπάνω ισχύουν για τους εργαζόμενους που έχουν αποκλειστικά χρόνο υποχρεωτικής ασφάλισης σε φορείς αυτοτελώς απασχολούμενων, εφόσον δεν συνταξιοδοτούνται και δεν δικαιούνται να τους καταβληθεί σύνταξη από άλλον ασφαλιστικό φορέα ή το Δημόσιο.

Δικαίωμα σύνταξης έχουν και οι εργαζόμενοι που έχουν κλείσει την δεκαπενταετία στον οργανισμό και είναι 65 ετών χωρίς να υπάρχει περιορισμός μέχρι τότε θα είναι σε ισχύ ο συγκεκριμένος κανονισμός. Συνεχίζουμε με την κατηγορία των ασφαλισμένων που έχουν 35 χρόνια ασφάλισης και μπορούν να συνταξιοδοτηθούν στα 60 τους χρόνια. Τέλος, έχουμε τους εργαζόμενους με 37 χρόνια ασφάλισης, εφόσον πάλι πρόκειται για χρόνο υποχρεωτικής ασφάλισης σε φορείς αυτοτελώς απασχολούμενων και δεν υπάρχει όριο ηλικίας.

Με άλλα λόγια μπορούν να συνταξιοδοτηθούν οποτεδήποτε εφόσον φυσικά πληρούν τα παραπάνω κριτήρια. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το ΤΕΒΕ δεν χορηγεί μειωμένη σύνταξη με μικρότερο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης στους παλαιούς ασφαλισμένους, όπως ισχύει και στην περίπτωση του ΙΚΑ, επίσης δεν παρέχει πρόωγη σύνταξη σε μητέρες που έχουν ανήλικα παιδιά²⁶.

Συνεχίζουμε την παράθεση των κριτηρίων για σύνταξη γήρατος, με τους ασφαλισμένους του ΟΑΕΕ που προέρχονται από το Ταμείο Συντάξεων Αυτοκινητιστών (Τ.Σ.Α.). Ισχύει ακριβώς το ίδιο με τους ασφαλισμένους του ΤΕΒΕ για τους άνδρες και για τις γυναίκες που έχουν 11.5 χρόνια ασφάλισης στον οργανισμό και μόνο, με όριο ηλικίας τα 65 χρόνια όπως και στις περιπτώσεις τις δεκαπενταετίας και τις τριακονταεπταετίας. Αυτό που διαφοροποιείται είναι ότι οι άνδρες με 35 χρόνια ασφάλιση, μπορούν να συνταξιοδοτηθούν στα 60 τους χρόνια ενώ αντίστοιχα οι γυναίκες μπορούν να συνταξιοδοτηθούν με το ίδιο όριο ηλικίας αλλά με δέκα χρόνια λιγότερα ασφάλισης, δηλαδή με 25.

²⁶ Νεκτάριος Μ., «Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Financial Forum, 1996.

Για το Ταμείο Εμπόρων (Τ.Α.Ε) που ανήκει και αυτό στον ΟΑΕΕ, ισχύουν ακριβώς τα ίδια δεδομένα με τους ασφαλισμένους του ΤΕΒΕ, σε ό,τι αφορά τη σύνταξη γήρατος.

Σε ό,τι αφορά τους νέους ασφαλισμένους του ΟΑΕΕ, δηλαδή αυτών που έχουν ασφαλιστεί μετά την 01/01/1993, υπάρχουν ενιαίες προϋποθέσεις συνταξιοδότησης σε όλα τα Ασφαλιστικά Ταμεία. Πλήρη σύνταξη δικαιούνται οι άνδρες και οι γυναίκες, ηλικίας 65 ετών με 15 χρόνια ασφάλισης. Η μητέρα με ανήλικα τέκνα καθώς και η μητέρα με ανάπηρα τέκνα, δικαιούται σύνταξη στα 55, έχοντας 20 χρόνια ασφάλισης. Για τις μητέρες που έχουν τρία παιδιά και πάνω, υπάρχουν δυο κατηγορίες κριτηρίων, δηλαδή έως 31/12/2012 οι μητέρες με τρία παιδιά συνταξιοδοτούνται στα 56 τους χρόνια, με τέσσερα παιδιά στα 53 και με πέντε παιδιά και άνω στα 50. Όλες πρέπει να έχουν κλείσει 20 χρόνια ασφάλισης στον ΟΑΕΕ. Από 01/01/2013 τα όρια ηλικίας αυξάνονται και γίνονται 59, 57 & 55 αντίστοιχα²⁷.

Σε ό,τι αφορά την μειωμένη σύνταξη, ισχύει γενικά ότι οι άνδρες και οι γυναίκες με 15 χρόνια ασφάλισης μπορούν να πάρουν σύνταξη στα 60 τους χρόνια. Η μητέρα με ανήλικα τέκνα μπορεί να συνταξιοδοτηθεί αν και εφόσον έχει συμπληρώσει 20 χρόνια ασφάλισης στα 51 της χρόνια από 01/01/2009. Το όριο ηλικίας αυτό προσαυξάνεται κατά ένα έτος μέχρι 01/01/2012. Η μητέρα με ανάπηρο παιδί, μπορεί να πάρει μειωμένη σύνταξη στα 50 της με 20 χρόνια ασφάλισης²⁸.

1.3.2 Χρηματοδότηση της Κοινωνικής Ασφάλισης

Θα πρέπει να σημειωθεί πως η χρηματοδότηση του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης περιλαμβάνει συγκεκριμένους και διαφορετικούς μηχανισμούς για τους δύο πυλώνες²⁹. Έτσι ο πρώτος πυλώνας του δημόσιου συστήματος ασφάλισης στηρίζεται ουσιαστικά και κατά βάση σε ένα τριμερές

²⁷ Προβόπουλος Γ., «*Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του ΙΚΑ*», Επίκαιρα θέματα, Αθήνα 2007

²⁸ Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, «*Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*», Αθήνα 1998

²⁹ Δουλκερή Τ., «*Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα*», Παπαζήσης, Αθήνα 2005

μοντέλο χρηματοδότησης δηλαδή κράτος, εργοδότες και εργαζόμενοι, ενώ ο δεύτερος πυλώνας των επαγγελματικών ταμείων χρηματοδοτείται από τις εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων αντίστοιχα. Οι φορείς και οι παροχές του πρώτου πυλώνα χρηματοδοτούνται από σύνθετους μηχανισμούς που περιλαμβάνουν τα εξής :

- ✓ εισφορές εργαζομένων
- ✓ εισφορές εργοδοτών
- ✓ τακτική συμμετοχή του κρατικού προϋπολογισμού
- ✓ κοινωνικούς πόρους (έμμεσοι φόροι)
- ✓ έκτακτη κρατική επιχορήγηση
- ✓ πόρους από την αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης

Οι δαπάνες για την ανάπτυξη του πρώτου πυλώνα ασφάλισης αντιστοιχούν στη βασική κοινωνική δαπάνη του ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Η εξέλιξή τους χαρακτηρίζεται από ραγδαία αύξηση κατά τη διάρκεια της περιόδου 1970-2000 και όπου εκεί αρχίζουν να εξελίσσονται οι μεγάλες αλλαγές στο ασφαλιστικό και οι οποίες συντελούνται σε δυναμικό βαθμό στις μέρες μας.

Μία επιπλέον διάσταση των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων, η οποία αναμένεται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, είναι ο τεράστιος όγκος των συσσωρευμένων κεφαλαίων, που συγκροτούν τα αποθεματικά των κρατικών συνταξιοδοτικών ταμείων τα οποία λειτουργούν με πλήρη κεφαλαιοποίηση κεφάλαια αυτά είναι οι κύριοι αιμοδότες των χρηματοοικονομικών ροών της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, χρηματοδοτούν σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη του υπόλοιπου πλανήτη, και με τον επαναπατρισμό των κερδών θα χρηματοδοτηθούν οι συντάξεις των ασφαλισμένων των αναπτυγμένων χωρών.

1.3.2.1 Οι εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών

Υπάρχουν διαφορετικά συστήματα χρηματοδότησης ανάλογα με τις επαγγελματικές κατηγορίες των ασφαλισμένων. Οι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα

καλύπτονται από ένα τριμερές σύστημα χρηματοδότησης που στηρίζεται στο **αναδιανεμητικό** μοντέλο και θεσμοθετήθηκε το 1992(βλ. υποκεφάλαιο 1.1 όπου έχει αναλυθεί). Στο παρόν σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι τα περισσότερα δημόσια ασφαλιστικά συστήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτός της Σουηδίας,(το οποίο θα αναλυθεί στο επόμενο υποκεφάλαιο) έχουν **διανεμητικό** χαρακτήρα.

Σύμφωνα με το αναδιανεμητικό σύστημα, οι βασικές παροχές καλύπτονται από εισφορές επί των μισθών των εργαζομένων, που έχουν διαμορφωθεί για τους ασφαλισμένους μετά την 1.1.1993 ως εξής:

Εισφορές για τις παροχές του ΙΚΑ

	Εργαζόμενοι	Εργοδότες	Κράτος
Κύρια σύνταξη	0,07 €	0,13 €	0,10 €
Ασθένεια	0,03 €	0,05 €	0,04 €
Επικουρική σύνταξη	0,03 €	0,03 €	0,00 €

Από το έτος 2000 βέβαια θεσμοθετήθηκε η μείωση κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες της εργοδοτικής εισφοράς για τον κλάδο κύριας σύνταξης του ΙΚΑ για τους πλήρως απασχολούμενους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- οι εργαζόμενοι αμείβονται με μηνιαίο μισθό ή ημερομίσθιο
- δεν είναι συνταξιούχοι
- οι μηνιαίες αποδοχές τους δεν υπερβαίνουν τα 587 ευρώ.

Επίσης, ευνοϊκό καθεστώς απαλλαγής από τις εργοδοτικές εισφορές του κλάδου της κύριας σύνταξης του ΙΚΑ υιοθετήθηκε το έτος 2000 για τους απασχολούμενους μισθωτούς, με καθεστώς πλήρους απασχόλησης, σε οποιονδήποτε εργοδότη με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, που ασφαλίζονται στο ΙΚΑ για τον κλάδο σύνταξης από παροχή εξαρτημένης εργασίας και αμείβονται με τον εκάστοτε προβλεπόμενο κατώτατο μισθό ή ημερομίσθιο της Εθνικής Γενικής Συλλογικής

Σύμβασης Εργασίας³⁰. Οι εργοδότες κατά την καταβολή των αποδοχών στους εργαζομένους αυτούς δεν παρακρατούν υπέρ του ΙΚΑ την εισφορά κλάδου κύριας σύνταξης. Η εργοδοτική εισφορά καλύπτεται πλήρως από τον κρατικό προϋπολογισμό μέσω του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Οι ελεύθεροι και ανεξάρτητοι επαγγελματίες καλύπτονται από ένα διμερές σύστημα χρηματοδότησης, σύμφωνα με το οποίο οι ασφαλισμένοι καταβάλλουν εισφορές σε ποσοστό 20% και το κράτος σε ποσοστό 10%. Η κρατική συμμετοχή υπολογίζεται σύμφωνα με έναν ειδικό τύπο και αναπροσαρμόζεται ανάλογα με την αύξηση του ύψους των συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων.

Οι αγρότες καλύπτονται επίσης από ένα διμερές σύστημα χρηματοδότησης που στηρίζεται στις ατομικές εισφορές των εργαζομένων και την κρατική εισφορά³¹:

- οι συντάξεις χρηματοδοτούνται από τις μηνιαίες εισφορές των ασφαλισμένων που ορίζονται σε ποσοστό 7% επί των ποσών των επτά διαφορετικών ασφαλιστικών κατηγοριών και από την κρατική εισφορά που ορίζεται σε ποσοστό 14% αντίστοιχα
- οι παροχές ασθένειας χρηματοδοτούνται από τις μηνιαίες εισφορές των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων (που ορίζονται σε ποσοστό 1,5% επί των ποσών των επτά διαφορετικών ασφαλιστικών κατηγοριών), καθώς και από την κρατική επιχορήγηση.

Οι δημόσιοι υπάλληλοι που διορίστηκαν μετά το έτος 1992 καταβάλλουν επίσης εισφορές για την κάλυψη των βασικών κινδύνων:

- ✓ ποσοστό 2,55% για την κάλυψη της μητρότητας και της ασθένειας
- ✓ ποσοστό 6,67% για την κύρια σύνταξη
- ✓ ποσοστό 5% για την επικουρική σύνταξη.

Οι συνταξιούχοι όλων των φορέων κύριας και επικουρικής ασφάλισης, εκτός από τον ΟΓΑ και το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο, υπόκεινται επίσης σε ειδική εισφορά, που παρακρατείται από τις καταβαλλόμενες συντάξεις. Το ύψος της εισφοράς. Η συμμετοχή του κρατικού προϋπολογισμού στη χρηματοδότηση του

³⁰ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005

³¹ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005

συστήματος κοινωνικής ασφάλισης θεσμοθετήθηκε ουσιαστικά το έτος 1992, οπότε και προβλέφθηκε νομοθετικά ότι το κράτος χρηματοδοτεί τις παροχές τόσο των μισθωτών όσο και των αυτοαπασχολουμένων. Η κρατική συμμετοχή επεκτάθηκε και στην κάλυψη των αγροτών και των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίοι λαμβάνουν ασφαλιστικές παροχές που συγχρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό³².

Η συμμετοχή του προϋπολογισμού στη χρηματοδότηση της κοινωνικής ασφάλισης κατοχυρώθηκε πανηγυρικά το έτος 2002 ως αποτέλεσμα του διαλόγου μεταξύ της Κυβέρνησης και των κοινωνικών εταίρων για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος. Υιοθετήθηκε νομοθετική δέσμευση για την κρατική συμμετοχή στη χρηματοδότηση του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του Ενιαίου Ταμείου Μισθωτών (Ι.Κ.Α. - Ε.Τ.Α.Μ.) κατά τη χρονική περίοδο από το έτος 2003 μέχρι το έτος 2032 –σε εντελώς υποθετικό βαθμό αφού με το νέο ασφαλιστικό –εργασιακό νομοσχέδιο που ψηφίστηκε όλα αυτά θα ισχύουν ως εξής:

- ✓ Κατά την περίοδο από το έτος 2003 μέχρι το έτος 2008 το Ι.Κ.Α. - Ε.Τ.Α.Μ. χρηματοδοτείται κατά έτος με κυμαινόμενα ποσά, τα οποία, κατά μέσο όρο, αντιστοιχούν σε ποσοστό 1% του ετήσιου Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (Α.Ε.Π.).
- ✓ Κατά την περίοδο από το έτος 2009 μέχρι το έτος 2032 το Ι.Κ.Α. - Ε.Τ.Α.Μ. χρηματοδοτείται κατά έτος με ποσό ίσο προς το 1% του Α.Ε.Π.

Η χρηματοδότηση θα καλυφθεί από ρευστά διαθέσιμα ίσα προς το ποσό που απαιτείται για τη χρηματοδότηση των αναλογιστικών ελλειμμάτων εκάστου τρέχοντος και επομένου έτους και από ειδικά ομόλογα μακράς διάρκειας, μη ρευστοποιήσιμα προ της λήξεως, για τη διασφάλιση της απαιτούμενης μελλοντικής χρηματοδότησης.

Ρητώς μάλιστα προβλέπεται ότι εάν ενταχθούν σταδιακώς στο Ι.Κ.Α. - Ε.Τ.Α.Μ. και άλλα Ταμεία, το κράτος αναλαμβάνει την κάλυψη των ελλειμμάτων των Ταμείων αυτών. Επίσης αναπροσαρμόζει τη χρηματοδότηση σε επίπεδα που θα αποτρέπουν πρόσθετες επιβαρύνσεις του Ι.Κ.Α.³³

³² Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005

³³ Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006

Τα επιπλέον ποσά χρηματοδότησης υπολογίζονται μόνο κατά την έκταση που οφείλονται σε δυσμενέστερες εξελίξεις των γενικότερων οικονομικών δεδομένων. Δεν καλύπτονται επιπλέον ελλείμματα που δημιουργούνται από αποφάσεις του ΙΚΑ - ΕΤΑΜ, οι οποίες κινούνται εκτός των ορίων της προγραμματισμένης αύξησης των συντάξεων ή επιτρέπουν τη διεύρυνση των συνταξιοδοτικών παροχών σε μη προβλεπόμενες κατηγορίες από αυτές που έχουν ληφθεί υπόψη κατά τον εκάστοτε προγραμματισμό της χρηματοδότησης. Οι κοινωνικοί πόροι είναι ειδικοί έμμεσοι φόροι που επιβάλλονται σε συγκεκριμένες συναλλαγές. Η αξιοποίησή τους για τη χρηματοδότηση των ασφαλιστικών οργανισμών δικαιολογείται από την αδυναμία ορισμένων κοινωνικών ομάδων να εξασφαλίσουν με τις εισφορές τους ένα αξιοπρεπές επίπεδο ασφαλιστικής προστασίας.

Η επιβολή και κατανομή των κοινωνικών πόρων αποτελεί την περίοδο αυτή αντικείμενο ιδιαίτερης επεξεργασίας στο πλαίσιο της συνολικής μεταρρύθμισης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Και τούτο διότι η προσφυγή στη χρήση κοινωνικών πόρων (που επιβάλλονται με νομοθετικές ρυθμίσεις) αξιολογείται πλέον όχι μόνο με κριτήρια κοινωνικής αποτελεσματικότητας αλλά και υπό το πρίσμα των διατάξεων του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου περί έμμεσων φόρων. Ήδη, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έκρινε (*Απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Μαρτίου 2002 στην υπόθεση C-426/98 .Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας*) ότι η επιβάρυνση των συναλλαγών με έμμεσους φόρους υπέρ της κοινωνικής ασφάλισης στο πλαίσιο του ελληνικού συστήματος αντίκειται στην Κοινοτική Οδηγία περί έμμεσων φόρων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων, εάν η επιβάρυνση αυτή είναι υπερβολική και εμποδίζει την ίδρυση ή συνένωση επιχειρήσεων. Ήδη, οι εθνικές ρυθμίσεις περί επιβολής κοινωνικών πόρων στο κεφάλαιο των ΑΕ και ΕΠΕ που αποτέλεσαν αντικείμενο ελέγχου από το ΔΕΚ καταργήθηκαν το 2002 (άρθρο 13 παρ. 14 Ν. 3050/2002)³⁴.

³⁴ Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006

1.4 Η Αξιοποίηση της Κινητής και Ακίνητης Περιουσίας των Ασφαλιστικών Οργανισμών

Η αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των ασφαλιστικών οργανισμών αποτέλεσε βασικό αντικείμενο ρυθμίσεων στα τέλη της δεκαετίας του έτους 1990, οι οποίες οδήγησαν τελικά στην υιοθέτηση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου που κατοχυρώνει την εξασφάλιση των πόρων των ταμείων και βελτιώνει τις δυνατότητες επωφελούς τους αξιοποίησης. Το πλαίσιο που διέπει την αξιοποίηση της περιουσίας των ασφαλιστικών οργανισμών επιτρέπει επενδύσεις που διαφοροποιούνται ανάλογα με τις επιπτώσεις τους και το μέγεθός τους³⁵.

1.4.1 Επενδύσεις ασφαλιστικών φορέων που διενεργούνται Ελεύθερα

Οι ασφαλιστικοί φορείς αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων επιτρέπεται με αποφάσεις των Δ.Σ. τους να επενδύουν τα διαθέσιμά τους ελεύθερα σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου, τόσο στην πρωτογενή όσο και στη δευτερογενή αγορά, καθώς και σε ομόλογα Τραπεζών που λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα. Επίσης, οι ασφαλιστικοί φορείς μπορούν να διενεργούν με τους ίδιους όρους είτε επενδύσεις σε τίτλους του ελληνικού Δημοσίου με τη μορφή της αγοράς με σύμφωνο **επαναπώλησης** (πράξεις REPOS) με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση των διαθεσίμων τους βραχυχρονίως είτε αγορές μετοχοποιήσιμων τίτλων (προμέτοχα) του Ελληνικού Δημοσίου.

1.4.2 Επενδύσεις που Διενεργούνται με Προϋποθέσεις και Όρια

Οι ασφαλιστικοί φορείς επιτρέπεται με αποφάσεις των Δ.Σ. τους να επενδύουν και στις παρακάτω κινητές αξίες:

- ✓ μετοχές και άλλα χρεόγραφα εταιρειών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ)

³⁵ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005

- ✓ μετοχές εταιρειών που διατίθενται σε δημόσια εγγραφή για να εισαχθούν στο ΧΑΑ
- ✓ μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων τα οποία επενδύουν το ενεργητικό τους σε τίτλους σταθερού εισοδήματος και μετοχές εισηγμένες στο ΧΑΑ
- ✓ μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων ακίνητης περιουσίας
- ✓ συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης του Χρηματιστηρίου Παραγώγων Αξιών
- ✓ σε άλλες κινητές αξίες, εφόσον αυτό προβλέπεται από σχετική διάταξη νόμου ή Κανονιστική Πράξη (μετοχές εταιρειών που ιδιωτικοποιούνται κ.λ.π.)
- ✓ σε ακίνητα, μέχρι ποσοστού 23% των ποσών που προκύπτουν από το συνυπολογισμό των ακόλουθων στοιχείων του Ενεργητικού τους: των κατατεθειμένων στην τράπεζα της Ελλάδας διαθεσίμων κεφαλαίων καθώς και των κεφαλαίων της ταμειακής διαχείρισης, των επενδύσεων σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου με βάση τις τρέχουσες τιμές αυτών, των επενδύσεων σε ακίνητα, με βάση την αντικειμενική τους αξία, των επενδύσεων σε κινητές αξίες, με βάση τις τρέχουσες τιμές, των προϋπολογισθέντων ετήσιων τακτικών εσόδων.

Το παραπάνω ποσοστό 23% κατανέμεται κατά 40% σε επενδύσεις ακινήτων και κατά 60% σε επενδύσεις κινητών αξιών. Η κατανομή αυτή σε κινητές αξίες και ακίνητα ουσιαστικά ίσχυε μέχρι 31.12.2004. Επενδύσεις σε ακίνητα και κινητές αξίες (πλην Τίτλων του ελληνικού Δημοσίου και Ομολόγων τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα), που υπερβαίνουν το ποσοστό 23%, επιτρέπονταν ύστερα από την έκδοση κοινής απόφασης του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας³⁶.

Οι ασφαλιστικοί φορείς μπορούσαν επίσης να συγκροτούν ίδια ή ομαδικά αμοιβαία κεφάλαια, να συστήνουν Ανώνυμες Εταιρείες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ), στις οποίες συμμετέχει μία νόμιμα λειτουργούσα στην Ελλάδα τράπεζα, ή να αναθέτουν τη συγκρότηση αμοιβαίων κεφαλαίων σε ήδη λειτουργούσες ΑΕΔΑΚ. Τα στοιχεία στα οποία στηρίζονται οι επενδυτικές επιλογές των διαχειριστών των αμοιβαίων κεφαλαίων και των μελών των

³⁶ Σολωμός Γ., «Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα» Λιβάνης, Αθήνα, 2006

οργάνων διοίκησης των ΑΕΔΑΚ των ασφαλιστικών φορέων υπόκεινται σε τακτικό ή περιοδικό έλεγχο από την Ειδική Επιτροπή Ελέγχου και Εποπτείας της Διαχείρισης της Περιουσίας των Ασφαλιστικών Οργανισμών, επιτροπή που λειτουργεί στο πλαίσιο της Τράπεζας της Ελλάδος.

Το πρώτο αμοιβαίο κεφάλαιο ασφαλιστικού οργανισμού ιδρύθηκε το 2002 από το ΙΚΑ, είναι μεικτού τύπου και το ενεργητικό του υπερβαίνει τα 300 εκ. ευρώ. Η πρώτη Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων ιδρύθηκε το 2000 από το ΙΚΑ, τον ΟΓΑ και τον ΟΑΕΕ με τη συμμετοχή της Εθνικής Τράπεζας, ενώ από το έτος 2001 λειτουργεί η Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Ειδικού Κεφαλαίου ΤΑΠ-ΟΤΕ που διαχειρίζεται το Ειδικό Κεφάλαιο του ΤΑΠ-ΟΤΕ και παρέχει υπηρεσίες και συμβουλές χρηματοοικονομικής φύσης για τις επενδύσεις κεφαλαίων του ΤΑΠ-ΟΤΕ και του Ταμείου Αρωγής Προσωπικού ΟΤΕ. Η λειτουργία των φορέων αυτών αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στην αξιοποίηση της περιουσίας των ασφαλιστικών οργανισμών αλλά και στην ανάδειξη νέων δυνατοτήτων για την ενίσχυση της ελληνικής κεφαλαιαγοράς μέσω της δραστηριοποίησης θεσμικών επενδυτών.

➤ **Η Χρηματοδότηση του Δεύτερου Πυλώνα**

Η χρηματοδότηση του δεύτερου πυλώνα που εισάγεται θεσμικά το έτος 2002 μέσω των ρυθμίσεων για τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης καλύπτεται αποκλειστικά από εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων. Τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης που χορηγούν συνταξιοδοτικές παροχές λειτουργούν μάλιστα με βάση το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

Πόροι των ταμείων επαγγελματικής ασφάλισης αποτελούν οι τακτικές και έκτακτες εισφορές των ασφαλισμένων, οι τακτικές και έκτακτες εισφορές των εργοδοτών, οι πρόσοδοι περιουσίας και η απόδοση των κεφαλαίων και αποθεματικών τους. Τα ταμεία υποχρεούνται στη δημιουργία αποθεματικών που καλύπτουν τις υποχρεώσεις οι οποίες αναλαμβάνονται έναντι των ασφαλισμένων και των δικαιούχων παροχών. Επιτρέπεται η αξιοποίηση των αποθεματικών υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις³⁷:

- ✓ ποσοστό μέχρι 10% των τεχνικών αποθεματικών επενδύεται σε ακίνητα

³⁷ Δουλκερή Τ., «Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα», Παπαζήσης, Αθήνα 2005.

- ✓ ποσοστό μέχρι 70% των τεχνικών αποθεματικών επενδύεται σε μετοχές και ομολογίες εταιρειών
- ✓ ποσοστό μέχρι 20% των τεχνικών αποθεματικών τους επενδύεται σε έντοκα γραμμάτια και τραπεζικές καταθέσεις.

Επίσης, επιτρέπεται μέχρι ποσοστού 5% των τεχνικών αποθεματικών του ταμείου η επένδυση σε χρηματοοικονομικά μέσα που εκδίδει η ίδια η επιχείρηση που έχει συστήσει το ταμείο.

1.5 Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1.5.1 Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της Γερμανίας

Το κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα της Γερμανίας³⁸ είναι διαρθρωμένο σε τρεις πυλώνες.

Ο Α πυλώνας περιλαμβάνει την κύρια σύνταξη των μισθωτών, ελευθέρων επαγγελματιών, αγροτών, ναυτεργατών κ.λ.π.

Ο Β πυλώνας περιλαμβάνει τις συμπληρωματικές ανά επιχείρηση συντάξεις (επιχειρησιακά συντ/κά συστήματα).

Ο Γ πυλώνας περιλαμβάνει την ατομική σύνταξη από την ιδιωτική ασφάλιση.

➤ Διάρθρωση πρώτου πυλώνα

Ο Α΄ πυλώνας είναι διαρθρωμένος κατά το σύστημα Bismark, στηρίζεται σε αναδιανεμητική βάση (pay as you go) και διέπεται από την αρχή της υποχρεωτικότητας και καθολικότητας για τους εργαζομένους με εξαρτημένη εργασία, εκπαιδευόμενους, αγρότες, ναυτικούς, ορισμένες ομάδες αυτοαπασχολούμενων με χαμηλό εισόδημα (π.χ. που δεν απασχολούν προσωπικό), βιοτέχνες, χειρώνακτες, ελεύθερους επαγγελματίες (υδραυλικοί-ηλεκτρολόγοι), καλλιτέχνες, συγγραφείς, δημοσιογράφους κ.λ.π.

³⁸ Σύνοψη της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://europa.eu/legislation_summaries/

Στον Α΄ πυλώνα ανήκουν και τα ταμεία των ελευθέρων επαγγελματιών (γιατροί, δικηγόροι, οδοντίατροι, μηχανικοί κ.λ.π.) που είναι σωματειακής μορφής και εφόσον τα εισοδήματά τους ανέρχονται μέχρι ένα ορισμένο ποσό (επαγγελματικά ταμεία).

Ο Α΄ πυλώνας καλύπτεται το 82% των απασχολούμενων στη χώρα (33 εκατ.).

Τα κυριότερα ταμεία συντάξεων :

- Μισθωτών (white-collar employees)
- Εργατών (manual workers)
- Σιδηροδρομικών (railway workers)
- Ναυτεργατών (seamen)
- Μεταλλωρύχων (miners)
- Αγροτών (farmers)
- Καλλιτεχνών
- Απασχολούμενων στον τύπο
- Καταβολή εισφορών από εργαζόμενους και εργοδότες .

Εργαζόμενοι 9.55%

Εργοδότες 9.55%

Σύνολο 19,1%

Ο κρατικός προϋπολογισμός συνεισφέρει σημαντικά ποσά , σε ποσοστό 36% περίπου στις δαπάνες των ταμείων συντάξεων καλύπτοντας τα ελλείμματα που προέρχονται από την ασκούμενη κοινωνική πολιτική (π.χ. επιδόματα ασφαλισμένων απασχολούμενων στα πρώην ανατολικά κράτη, αναγνώριση χρόνου ανατροφής παιδιών , οικογενειακά επιδόματα κ.λ.π.)

Ασφαλιστικές εισφορές καταβάλλονται μέχρι του ποσού των 4.500 Ευρώ για εργαζόμενους της πρώην Δυτικής Γερμανίας μηνιαίως και 3750 Ευρώ για εργαζόμενους της πρώην Ανατολικής Γερμανίας .

Τα παραπάνω όρια αναπροσαρμόζονται ετησίως με Υπουργική Απόφαση.

- Γιατροί : καταβάλλουν εισφορές ποσοστό 19,1% επί του πλαφόν των μισθωτών.

Ανά κρατίδιο ποικίλλουν οι εισφορές.

- Μηχανικοί , κτηνίατροι , φαρμακοποιοί το 60-70% της εισφοράς των μισθωτών.
- Δικηγόροι ,συμβολαιογράφοι το 28-30% της εισφοράς των μισθωτών (τα ποσοστά των εισφορών είναι χαμηλά λόγω της μεγάλης ηλικίας συνταξιοδότησης τους).

- Οι συντάξεις δημοσίων υπαλλήλων χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το κράτος.
- Για τους ανέργους οι εισφορές της κρατικής σύνταξης καταβάλλονται από κεφάλαια του ομοσπονδιακού Γραφείου Εργασίας τα οποία προέρχονται από εισφορές του κλάδου ανεργίας.

➤ **Κατηγορίες συντάξεων και ασφαλίσεων**

- Βασική σύνταξη γήρατος (standard)

Σύνταξη Γήρατος

Ανδρες – Γυναίκες

65 ετών και 5 έτη ασφάλισης

63 ετών και 35 » »

Γυναίκες 60 ετών και 25 έτη ασφάλισης

- Πρόωρη σύνταξη

Πρόωρη συνταξιοδότηση πριν από τα 65-60 συνεπάγεται μείωση της σύνταξης κατά 0,3% για κάθε μήνα που υπολείπεται των ανωτέρω ορίων ηλικίας.

Για κατηγορίες εργαζομένων που εργάζονται σε βαριές και ανθυγιεινές εργασίες υπάρχει η δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησης.

- Σύνταξη λόγω ανεργίας και μερικής απασχόλησης (partial)

Στα συντάξιμα χρόνια προσμετράτε η στρατιωτική θητεία , τα 3 χρόνια ανατροφής παιδιών, η εργασία για κατ' οίκον περίθαλψη ατόμων, μέχρι 14 ώρες την εβδομάδα , έτη σπουδών

Οι συντάξεις αναπροσαρμόζονται από 1η Ιουλίου κάθε έτους σύμφωνα με τις αυξήσεις των μισθών των εργαζομένων.

- Ασφάλιση ασθένειας

Οι εργαζόμενοι υπάγονται υποχρεωτικά στην ασφάλιση ασθένειας .

Στην Γερμανία υπάρχουν 540 ασφαλιστικά ταμεία Υγείας εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας τα οποία παρέχουν μεταξύ άλλων νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη καθώς και διάφορα επιδόματα, όπως ασθένειας , μητρότητας.

Το ύψος των εισφορών ανέρχεται στο 14 % και επιμερίζεται εξίσου μεταξύ των εργαζομένων και των εργοδοτών και μέχρι του ποσού των 2.345 Ευρώ μηνιαίως από το έτος 2002.

Οι ασφαλισμένοι συμμετέχουν στα έξοδα νοσηλείας τους, στην αγορά των φαρμάκων, υγειονομικού υλικού, στις προληπτικές εξετάσεις, κ.λ.π.

Επίσης τα ταμεία ασθένειας καλύπτουν και τα μέλη της οικογένειας του ασφαλισμένου, υπό προϋποθέσεις.

- Ο κλάδος της μακροχρόνιας φροντίδας θεσμοθετήθηκε την 1η Ιανουαρίου 1995.

Κάθε ταμείο ασθένειας έχει το δικό του κλάδο. Καταβάλλεται εισφορά που ανέρχεται σε 1,7% επί των αποδοχών εργαζομένων (εργαζ 0,85%, εργοδ 0,85%). Η ασφαλιστική κάλυψη των εργαζομένων είναι υποχρεωτική ακόμη και εάν έχουν ιδιωτική ασφάλιση ασθένειας. Το ύψος των εισφορών διαμορφώνεται ανάλογα με τις αποδοχές του κάθε εργαζομένου³⁹.

- Ασφάλιση κινδύνου εργατικού ατυχήματος

Η ασφάλιση κατά του κινδύνου του ατυχήματος είναι από τους παλαιότερους κλάδους. Ξεκίνησε το έτος 1884 και κάλυπτε όλους τους εργαζόμενους.

Ο κλάδος χρηματοδοτείται από εισφορές εργοδοτών και το ύψος των εισφορών ποικίλλει ανάλογα με τους κινδύνους των χώρων εργασίας.

➤ Διάκριση δεύτερου και τρίτου πυλώνα

Ο Β΄ Πυλώνας περιλαμβάνει τις συμπληρωματικές συντάξεις ανά επιχείρηση. Στις μεγάλες επιχειρήσεις ή κλάδους επιχειρήσεων που απασχολούν πάνω από 5000 άτομα προσωπικό ασφαρίζεται σχεδόν το 90% των εργαζομένων.

Στην Γερμανία προβλέπονται πέντε συστήματα ασφάλισης από τα οποία επιλέγει ο εργοδότης. Όλα στηρίζονται στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα. Οι εισφορές καταβάλλονται κυρίως από τον εργοδότη.

Ο Γ΄ Πυλώνας περιλαμβάνει : συνταξιοδοτικά προγράμματα σε ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες. Το κράτος παροτρύνει τη συμμετοχή των εργαζομένων σ' αυτά με παροχή κινήτρων (φοροαπαλλαγές).

1.5.2 Το Σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της Σουηδίας

➤ Εισαγωγή στο σύστημα της Σουηδίας

³⁹ Σύνοψη της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://europa.eu/legislation_summaries/

Η Σουηδία⁴⁰, μία χώρα με έκταση 3,4 φορές μεγαλύτερη από την Ελλάδα, απολαμβάνει έναν από τους υψηλότερους δείκτες βιοτικού επιπέδου παγκοσμίως και ταυτόχρονα ένα άρτιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης που θεωρείται από τα πλέον ανεπτυγμένα στον κόσμο. Η Σουηδία εντάχθηκε στην Ε.Ε. το 1995.

Κατά τη δεκαετία του '90 η Σουηδία βρέθηκε αντιμέτωπη με την οικονομική ύφεση, το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης άρχισε να καθίσταται παθητικό με αποτέλεσμα, το κόστος πρόνοιας, να δημιουργήσει μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα το 1993.

Παράγοντες που συνετέλεσαν στην αύξηση των κοινωνικών δαπανών είναι επίσης το υψηλό προσδόκιμο επιβίωσης (4η θέση παγκοσμίως με 77,5 έτη για τους άντρες και 82,1 έτη για τις γυναίκες), η μη ύπαρξη ασφαλιστικών εισφορών από τους εργαζομένους (περιλαμβάνεται στη φορολογία εισοδήματος), η δραματική αύξηση των εργασιακών απουσιών λόγω ασθενείας (διπλασιάστηκαν κατά την πενταετία 1998-2002 αλλά και η αύξηση των ποσοστών ανεργίας που δημιούργησε η οικονομική ύφεση.

Σήμερα στις αρχές του 21ου αιώνα έχει ένα από τα πιο σύγχρονα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Με έναν πληθυσμό 9.000.000 κατοίκων, με προσδόκιμο επιβίωσης για τους άνδρες τα 77.5 και για τις γυναίκες τα 82.1 έτη, έχει ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό 17.4% ηλικιωμένων άνω των 65 ετών και 4.9% άνω των 80 ετών, σε αντίθεση με την μεγάλη υπογεννητικότητα 1.5 παιδιά ανά γυναίκα, έχει αυξημένες ανάγκες κοινωνικής προστασίας, οι δαπάνες της οποίας ανέρχονται στο 36% του ΑΕΠ. από τις οποίες ποσοστό 20% του ΑΕΠ πραγματοποιούνται από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Η παρούσα κατάσταση στη Σουηδία, επιγραμματικά, έχει ως εξής:

A) Σχετικά υπέργηρος πληθυσμός (65+:17,4%, 80+:4,9%, 1,6 παιδιά ανά οικογένεια).

B) Το 50% του εργασιακού πληθυσμού αποτελείται από γυναίκες.

Γ) Το 80% των γυναικών εργάζονται βιοποριστικά, ενώ απολαμβάνουν ένα πολύ καλό σύστημα παιδικών σταθμών.

Δ) Η ιατρική περίθαλψη εποπτεύεται από τους Δήμους και παρέχεται και κατ'οίκον.

E) Περίπου το ήμισυ του πλήθους των ιατρών εργάζεται άμεσα για το σύστημα υγείας, ενώ οι υπόλοιποι είναι συμβεβλημένοι με αυτό.

⁴⁰ Σύνοψη της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://europa.eu/legislation_summaries/

ΣΤ) Το 16% του ΑΕΠ δαπανάται για την κοινωνική ασφάλιση, μη συμπεριλαμβανομένων των κονδυλίων του Ταμείου Ανεργίας που ανήκει σε διαφορετικό Υπουργείο.

Ζ) Το δημοσιονομικό έλλειμμα λόγω των δαπανών για την κοινωνική ασφάλιση έχει τεθεί υπό έλεγχο.

Η) Το σύστημα Πρόνοιας, παρά τις περικοπές που υπέστη, εξακολουθεί να είναι ένα από τα καλύτερα της Ευρώπης στους τομείς της υγείας, της ανεργίας και των συντάξεων.

➤ **Η δομή και η οργάνωση του συστήματος**

Η Σουηδία έχει μια μακρά ιστορία στην Κοινωνική Ασφάλιση. Η πρώτη κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία το 1890 κάλυπτε μια προαιρετική ασφάλιση ασθένειας. Το 1914 εισήχθη η εθνική σύνταξη γήρατος. Σε όλο τον 20ο αιώνα αναπτύχθηκε ένα υποδειγματικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης που κάλυπτε όλους τους «κοινωνικούς κινδύνους».

Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικών Υποθέσεων είναι υπεύθυνο σε κυβερνητικό επίπεδο για την λειτουργία του σουηδικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, εκτός από την ασφάλιση ανεργίας την αρμοδιότητα της οποίας έχει το Υπουργείο Βιομηχανίας, Απασχόλησης και Επικοινωνιών.

Το Υπουργείο έχει καθαρά επιτελικό χαρακτήρα με κύρια αρμοδιότητά του τη χάραξη της σχετικής κυβερνητικής πολιτικής και το νομοθετικό έργο. Τον βασικότερο όμως ρόλο στο σύστημα Διοίκησης, Ελέγχου και Εποπτείας των Δημοσίων δομών της Κοινωνικής Ασφάλισης τον έχει το National Social Insurance Board (RFV στα σουηδικά), δηλαδή ένας εθνικός οργανισμός κοινωνικής ασφάλισης με έδρα την Στοκχόλμη και επικεφαλής έναν Γενικό Δ/ντή με βοηθούς γενικούς δ/ντές αρμόδιους αντίστοιχα για την Διοίκηση, τις Διεθνείς Σχέσεις, την Τεχνολογία-Πληροφορική, τους Ανθρώπινους Πόρους και τον Εσωτερικό Έλεγχο.

➤ **Εισφορές και παροχές ασθένειας – σύνταξης**

A. Εισφορές και παροχές ασθένειας

Το National Social Insurance Board (RFV) παρέχει όλα τα είδη των συντάξεων, παροχές πρόνοιας και ασθένειας και καλύπτεται όλος ο πληθυσμός. Όλοι όσοι κατοικούν στη Σουηδία καλύπτονται από το Εθνικό Σύστημα Ασφάλισης Υγείας, το οποίο υποστηρίζει τις υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας που είναι ευθύνη του κράτους . Την ευθύνη για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, για τους εσωτερικούς και εξωτερικούς ασθενείς έχουν τα 23 νομαρχιακά συμβούλια και 3 μεγάλοι δήμοι. Την ευθύνη για υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας έχουν κυρίως οι δήμοι.

Εάν κάποιος ασθενήσει ή είναι αναγκασμένος να μείνει στο σπίτι για φροντίδα ασθενούντος παιδιού, αυτός ή αυτή λαμβάνει φορολογητέο ημερήσιο επίδομα που αντιστοιχεί στο 75%-85% του απολεσθέντος εισοδήματος, ανάλογα με τη διάρκεια της απουσίας.

Ένα μεγάλο μέρος των αμοιβών των ιδιωτικών γιατρών καλύπτονται από αυτή την ασφάλιση. Για οδοντιατρική περίθαλψη, οι ενήλικες ασθενείς καταβάλλουν το σύνολο των δαπανών μέχρι του ποσού των 700ΣΚ. Πάνω από το ποσό αυτό, η ασφάλιση υγείας συμμετέχει στις δαπάνες, με ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ 25% και μέχρι 70%.

Όταν γεννιέται ένα παιδί, οι γονείς έχουν το νόμιμο δικαίωμα να λάβουν συνολικά 12 μήνες άδεια από την εργασία με αποδοχές, η οποία μπορεί να μοιρασθεί μεταξύ τους και να χρησιμοποιηθεί οποτεδήποτε πριν από τα όγδοα γενέθλια του παιδιού. Ένας από αυτούς τους μήνες επιφυλάσσεται ειδικά για τον πατέρα και αφαιρείται αν ο τελευταίος δεν τον χρησιμοποιήσει.

Οι γονείς επίσης λαμβάνουν επίδομα τέκνου απαλλαγμένο από φόρους, ισόποσο για καθένα εξ αυτών, μέχρι την ηλικία των 16. Τα παιδιά που και μετά την ηλικία αυτή σπουδάζουν δικαιούνται επίδομα σπουδών. Στο επίπεδο των πανεπιστημιακών σπουδών τα επιδόματα αυτά συνίστανται κυρίως σε δάνεια.

Οι δήμοι παρέχουν στα παιδιά ημερήσια φροντίδα και μετασχολικές δημιουργικές δραστηριότητες έναντι μειωμένου δηλ. επιδοτούμενου τιμήματος. Υπό ορισμένες συνθήκες οι οικογένειες με χαμηλό εισόδημα και οι συνταξιούχοι δικαιούνται επιδόματος στέγασης.

Ένα Εθνικό Σύστημα Ασφάλισης εργατικών ατυχημάτων καταβάλλει όλα τα έξοδα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης για τα συνδεδόμενα με την εργασία ατυχήματα.

Οι περισσότεροι εργαζόμενοι στη Σουηδία έχουν ασφάλιση ανεργίας δια μέσου των συνδικαλιστικών τους ενώσεων, ενώ οι άνεργοι που δεν έχουν αυτή την κάλυψη μπορούν να λαμβάνουν μικρότερο βοήθημα σε μετρητά από την Κυβέρνηση.

B. Εισφορές και παροχές σύνταξης

Οι δαπάνες για κοινωνική ασφάλιση αγγίζουν το 16% του ΑΕΠ και φτάνουν στο ποσό των 360.000.000.000 ΣΚ το χρόνο, με το μεγαλύτερο ποσοστό 50% να πηγαίνει στις συντάξεις, το 30% στις παροχές ασθένειας, με 15% παροχές μητρότητας και παιδιών, με 3% σε άλλες παροχές και το μόνο το 2% σε δαπάνες διοίκησης. .

Η χρηματοδότησή της κοινωνικής ασφάλισης γίνεται με εισφορές εργοδοτών και εργαζομένων και από τον κρατικό προϋπολογισμό μέσω των φόρων. Ως προς την κατανομή τους ανά πηγή χρηματοδότησης το μεγαλύτερο ποσοστό 59% προέρχεται από εργοδοτικές εισφορές, το 16% από εισφορές εργαζομένων, το 17% από τον κρατικό προϋπολογισμό και το 8% από την αξιοποίηση των κεφαλαίων.

Στη Σουηδία όλοι οι μόνιμοι κάτοικοι άνω των 16 ετών υπάγονται στην κοινωνική ασφάλιση. Πριν από την θέσπιση του νέου αναθεωρημένου συστήματος συντάξεων, δηλ. το προηγούμενο του ισχύοντος σήμερα, που άρχισε να εφαρμόζεται το 1960 και ήταν ανταποδοτικό, για να δικαιωθεί ο δικαιούχος σύνταξης έπρεπε να έχει εργασθεί 30 χρόνια ή να κατοικεί 40 χρόνια στη Σουηδία και το ποσό της σύνταξης υπολογίζεται με βάση τα 15 καλλίτερα (αποδοχές) χρόνια, ενώ από το 2002 και μετά υπολογίζονται όλα τα χρόνια ασφάλισης τριάντα (30) έτη για τον υπολογισμό του ποσού της σύνταξης.

Όμως με την πάροδο των ετών διαπιστώθηκε η κρίση του συστήματος, κυρίως λόγω του αυξημένου κόστους των καταβαλλομένων συντάξεων σε συνδυασμό με τη χαμηλή ανάπτυξη. Έτσι το 1998 το Σουηδικό Κοινοβούλιο ενέκρινε πρόταση για νέο σύστημα συντάξεων το οποίο είχε την σύμφωνη γνώμη 5 πολιτικών κομμάτων, τα οποία εκπροσωπούσαν το 80% του εκλογικού σώματος.

Το νέο σύστημα είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να είναι βιώσιμο σε δημιουργικές αλλαγές, σε πρόωγη ηλικία σύνταξης και ακόμη να θεωρούνται ασφαλιστέοι οι χρόνοι φροντίδας παιδιών, στρατιωτικής θητείας και σπουδών.

Από το 2002 και μετά πληρώνουν εισφορές και οι εργαζόμενοι και το ποσό της συνολικής εισφοράς που αποδίδεται στο κράτος κατανέμεται ως εξής :

- 9,25 % επί του μισθού καταβάλλουν οι εργοδότες,
 - 9,25 % καταβάλλουν οι εργαζόμενοι,
- Σύνολο : 18,50 % επί του συνολικού μισθού.

1.5.3 Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της Αγγλίας

Το συνταξιοδοτικό σύστημα του Ηνωμένου Βασιλείου⁴¹ συνίσταται σε μία συνεργασία μεταξύ του κράτους (το οποίο παρέχει την βασική κρατική σύνταξη και την κρατική ανάλογη του εισοδήματος σύνταξη- S.E.R.P.S.), των εργοδοτών (οι οποίοι παρέχουν επαγγελματικά συνταξιοδοτικά σχήματα) και των ασφαλιστικών εταιριών (οι οποίες παρέχουν ιδιωτικές συντάξεις)⁴².

➤ Η δομή του ασφαλιστικού συστήματος

Το συνταξιοδοτικό σύστημα της Αγγλίας αποτελείται από τρεις πυλώνες.

A. Πρώτος πυλώνας:

Βασική κρατική σύνταξη (υποχρεωτική, ανταποδοτική, ενιαία)

Επικουρική κρατική ανάλογη του εισοδήματος σύνταξη (υποχρεωτική, ανταποδοτική)

B. Δεύτερος πυλώνας:

Επαγγελματικά συνταξιοδοτικά σχήματα (προαιρετική υπαγωγή)

Προσφερόμενα από τον εργοδότη

Γ. Τρίτος πυλώνας:

Προσωπικά προγράμματα συνταξιοδότησης

Stakeholder pensions

➤ Η διάρθρωση του Πρώτου πυλώνα

Η Βασική κρατική σύνταξη (Basic State Pension) (αποδίδεται από το Εθνικό Ασφαλιστικό Ταμείο).

⁴¹ Σύνοψη της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://europa.eu/legislation_summaries/

⁴² Σύνοψη της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://europa.eu/legislation_summaries/

Η βασική κρατική σύνταξη είναι ανταποδοτικού και αναδιανεμητικού χαρακτήρα παροχή, και χρηματοδοτείται από τις εισφορές των εργαζομένων, των εργοδοτών και την γενική φορολογία. Όλοι οι εργαζόμενοι και οι αυτοαπασχολούμενοι, εκτός των χαμηλόμισθων, πρέπει να πληρώσουν εισφορές στο Εθνικό Ταμείο Ασφάλισης προκειμένου να θεμελιώσουν δικαίωμα στην βασική κρατική σύνταξη.

Προκειμένου για την λήψη πλήρους βασικής κρατικής σύνταξης οι άντρες πρέπει να πληρώσουν εισφορές για 44 χρόνια στο Εθνικό Ασφαλιστικό Ταμείο (αναλογεί στο 90% του συνολικού χρόνου εργασίας). Τα χρόνια αυτά καλούνται χρόνια θεμελίωσης δικαιώματος. Για τις γυναίκες τα χρόνια θεμελίωσης δικαιώματος, προκειμένου αυτές να συνταξιοδοτηθούν στα 60, είναι 39.

Μεταξύ του 2010-2020 πρόκειται να επέλθει εξίσωση στις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών και γυναικών ανεβάζοντας στο 65^ο έτος το όριο συνταξιοδότησης, και τα χρόνια θεμελίωσης δικαιώματος για πλήρη σύνταξη στα 44 χρόνια. Η βασική κρατική σύνταξη δεν μπορεί να δοθεί πριν την συμπλήρωση του ορίου συνταξιοδότησης. Από το 2010 η βασική κρατική σύνταξη έχει προσαυξηθεί κατά 10% για κάθε επιπλέον έτος παραμονής στην εργασία πέραν του ορίου συνταξιοδότησης (65 έτη).

➤ Η επικουρική κρατική σύνταξη

Η 2^η Κρατική επικουρική σύνταξη ανάλογη του εισοδήματος σύνταξης, (αποδίδεται από το Εθνικό Ασφαλιστικό Ταμείο).

Ο θεσμός της επικουρικής κρατικής σύνταξης, (είναι γνωστή με το αρκτικόλεξο S.E.R.P.S) ή οποία είναι ανάλογη του εισοδήματος, εισήχθη στην Αγγλία το 1978 και έχει υποχρεωτικό ανταποδοτικό και μεικτό χαρακτήρα. Το ύψος της παροχής εξαρτάται αποκλειστικά από το εισόδημα του κάθε ασφαλισμένου και από τον χρόνο πληρωμής των εισφορών, αφού το ποσό της σύνταξης υπολογίζεται ως το 20% του μέσου όρου των αναπροσαρμοσμένων εισοδημάτων κατά την διάρκεια του συνολικού χρόνου εργασίας του ασφαλισμένου.

Για την περίοδο 1978-1986 το καθεστώς του SERPS ήταν ευνοϊκότερο καθώς λάμβανε υπόψη τα 20 καλλίτερα χρόνια για τον υπολογισμό της σύνταξης και το ποσοστό υπολογισμού έφτανε το 25%. Από τον Απρίλιο του 2002, κατά τον οποίο η κυβέρνηση εισήγαγε την μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος, το SERPS μετατράπηκε στην Δεύτερη Κρατική Σύνταξη .

Η κυβέρνηση μελετά την περίπτωση, αν θα πρέπει να μετατρέψει την κρατική επικουρική σύνταξη σε ενιαίου τύπου παροχή προκειμένου να δίνεται κίνητρο στους μισθωτούς υψηλών αποδοχών να αποχωρούν του καθεστώτος της κρατικής επικουρικής σύνταξης για να υπαχθούν σε καθεστώς ιδιωτικού τύπου παροχής.

Όπως με την βασική σύνταξη, και η επικουρική δεν μπορεί να δοθεί πριν από το όριο συνταξιοδότησης, μπορεί όμως να μεταφερθεί μετά από αυτό λαμβάνοντας μεγαλύτερο ποσοστό σύνταξης.

Υπάρχει δυνατότητα αποχώρησης από τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της 2ης κρατικής σύνταξης και υπαγωγή σε ομαδικό ή ατομικό ιδιωτικό συνταξιοδοτικό σύστημα που προσφέρει τουλάχιστον ισοδύναμες εγγυήσεις. Περίπου το 60% των εργαζομένων υπάγονται σε τέτοια συστήματα αποχώρησης και δικαιούνται επιστροφής εισφορών.

➤ Η διάρθρωση του Δεύτερου και Τρίτου πυλώνα

A) Δεύτερος πυλώνας

Στην Αγγλία δεν είναι υποχρεωτικό οι εργοδότες να παρέχουν σύνταξη μέσω ενός επαγγελματικού συστήματος ή οι εργαζόμενοι να συμμετέχουν επαγγελματικό σύστημα όταν αυτό προσφέρεται από τον εργοδότη. Ωστόσο είναι ιδιαίτερα υψηλά τα ποσοστά και της παροχής σύνταξης από επαγγελματικό σύστημα και η ανάληψη τέτοιων συστημάτων. Υπάρχουν περί τα 10εκ. εργαζόμενοι (περίπου το μισό εργατικό δυναμικό) που έχουν δικαιώματα σε επαγγελματικά συστήματα.

Υπάρχουν δύο κατηγοριών επαγγελματικά συστήματα:

1. Τα καθορισμένων αποδοχών
2. Τα καθορισμένων εισφορών

Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, αφήνεται εξολοκλήρου στον εργοδότη (ή πιο σπάνια σε μία ομάδα εργοδοτών) να αποφασίσει για την δημιουργία του επαγγελματικού σχήματος, για τον τρόπο και το ύψος των εισφορών και για το είδος των παροχών.

B) Τρίτος πυλώνας

1. Προσωπικά προγράμματα συνταξιοδότησης (PERSONAL PENSIONS).

Εισήχθησαν το 1988. Προσφέρουν μία 2^η ιδιωτική σύνταξη στους εργαζόμενους, των οποίων ο εργοδότης δεν παρέχει επαγγελματικό σχήμα ή σε αυτούς που αλλάζουν συχνά δουλειά.

Παρέχουν επίσης πρόσθετη σύνταξη στους αυτοαπασχολούμενους. Πολλοί εργαζόμενοι έχουν συστήσει ομαδικά ταμεία προσωπικών συντάξεων, στα οποία δεν ασχολούνται οι ίδιοι με την διαχείριση του ταμείου αυτού αλλά κάποιος χρηματοοικονομικός οργανισμός.

Παρόλα αυτά αυτό το συνταξιοδοτικό καθεστώς των προσωπικών συντάξεων είναι περιορισμένο. Μόνο το 12% των εργαζομένων (μισθωτών) εισφέρει σε κάποιο τέτοιο καθεστώς. Όσον αφορά στους αυτοαπασχολούμενους το ποσοστό υπαγωγής σε προσωπικά προγράμματα συνταξιοδότησης ανέρχεται στο 44%.

2. Προσωπικά συνταξιοδοτικά προγράμματα (Stakeholder)

Αυτός ο νέος τύπος συνταξιοδοτικού λογαριασμού ενσωματώνει αυστηρούς ελέγχους στις χρεώσεις και προσφέρει καλύτερες αποδόσεις για τις ατομικές αποταμιεύσεις.

Σχεδιασμένο να κάνει τις δεύτερες συντάξεις πιο ελκυστικές, το κόστος για τα άτομα είναι κατά πολύ μικρότερο από ότι για τις προσωπικές συντάξεις με πλαφόν χρέωσης το 1% της αξίας του κεφαλαίου της σύνταξης, ενώ ο καθορισμός των παροχών γίνεται από την Κυβέρνηση.

Οι «Stakeholder» συντάξεις είναι επίσης περισσότερο ευέλικτες από τις προσωπικές όσον αφορά στη μη χρέωση σε περίπτωση μεταφοράς ή διακοπής του κεφαλαίου. Παρά την απήχηση του προγράμματος οι ασφαλιστικές εταιρείες διαμαρτύρονται για το πολύ χαμηλό όριο του 1% των εισφορών⁴³.

Στο παρακάτω πίνακα εκτιμώνται οι μεταβολές στις δημόσιες δαπάνες για συντάξεις και περίθαλψη για τα έτη 2004-2050 στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴⁴.

⁴³ Σύνοψη της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://europa.eu/legislation_summaries/

⁴⁴ Rosen, H., Gayer, T., Ράπανος, Β., Καπλάνογλου, Γ., 2009, *Δημόσια Οικονομική*, εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ.

Πίνακας 1: Εκτιμώμενη μεταβολή στις δημόσιες δαπάνες για συντάξεις και περίθαλψη

Εκτιμώμενη μεταβολή στις δημόσιες δαπάνες για συντάξεις και περίθαλψη						
Χώρες	Προβολή στη μεταβολή της δημόσιας δαπάνης για συντάξεις (% ΑΕΠ)			Προβολή στη μεταβολή της δημόσιας δαπάνης για υγεία (% ΑΕΠ)		
	2004 Επίπεδο	2030 Μεταβολή από 2004	2050	2004 Επίπεδο	2030 Μεταβολή από 2004	2050
Αυστρία	13,4	0,6	- 1,2	5,3	1,0	1,6
Βέλγιο	10,4	4,3	5,1	6,2	0,9	1,4
Γαλλία	12,8	1,5	2,0	7,7	1,2	1,8
Γερμανία	11,4	0,9	1,7	6,0	0,9	1,2
Δανία	9,5	3,3	3,3	6,9	0,8	1,0
Ελλάδα	:	:	:	5,1	0,8	1,7
Ιρλανδία	4,7	3,1	6,4	5,3	1,2	2,0
Ισπανία	8,6	3,3	7,1	6,1	1,2	2,2
Ιταλία	14,2	0,8	0,4	5,8	0,9	1,3
Ολλανδία	7,7	2,9	3,5	5,5	0,8	1,0
Πολωνία	13,9	- 4,7	- 5,9	4,1	1,0	1,4
Πορτογαλία	11,1	4,9	9,7	6,7	- 0,1	0,5
Σλοβενία	11,0	3,4	7,3	6,4	1,2	1,6
Σουηδία	10,6	0,4	0,6	6,7	0,7	1,0
Φιλανδία	10,7	3,3	3,1	5,6	1,1	1,4
ΕΕ-25	10,6	1,3	2,2	6,4	1,0	1,6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ 2010

2.1 Τι είναι οι Εθνικοί Λογαριασμοί

Οι εθνικοί λογαριασμοί⁴⁵ είναι μία πλήρης και συστηματική ποσοτική περιγραφή των οικονομικών φαινομένων σε μια χώρα, σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Πλήρης, γιατί περιγράφει ολόκληρη την οικονομία, αποτελεί, δηλαδή, ένα πλήρες στατιστικό σύστημα, σε αντίθεση με άλλες στατιστικές που αναφέρονται σε κάποιο συγκεκριμένο πεδίο της οικονομίας.

Συστηματική, γιατί κάθε μεμονωμένη εγγραφή στους εθνικούς λογαριασμούς αποτελεί μέρος ενός πλήρως συνεπούς συστήματος. Κάθε συναλλαγή

⁴⁵ Εθνικοί Λογαριασμοί, Ελληνική Στατιστική Αρχή, Πειραιάς, 2011.

καταγράφεται δύο φορές, τόσο σαν εισροή όσο και σαν εκροή. Τα οικονομικά φαινόμενα αναφέρονται σε δραστηριότητες, όπως η παραγωγή, η κατανάλωση των νοικοκυριών, η κατανάλωση του δημοσίου, η επένδυση, η αποταμίευση κλπ. Η χρονική περίοδος αναφέρεται συνήθως στην περίοδο ενός έτους ή ενός τριμήνου.

➤ **Σκοποί κατάρτισης των Εθνικών Λογαριασμών**

- ✓ Παρουσίαση μίας συνολικής εικόνας της λειτουργίας μιας οικονομίας.
- ✓ Υπολογισμός οικονομικών δεικτών.
- ✓ Παροχή στοιχείων απαραίτητων για το σχεδιασμό και την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικοοικονομικών πολιτικών.
- ✓ Παροχή, μέσα από ένα αναλυτικό πλαίσιο, στοιχείων χρήσιμων στην οικονομική θεωρία.

2.2 Εξέλιξη των Συστημάτων Εθνικών Λογαριασμών

Η πρώτη ομάδα Διεθνών Συστημάτων Εθνικών Λογαριασμών καταρτίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του '40/αρχές της δεκαετίας του '50 υπό την επίβλεψη των Ηνωμένων Εθνών και του ΟΟΣΑ, που υιοθέτησαν κοινά πρότυπα, και βασίστηκε στην εμπειρία πρωτοπόρων κρατών, όπως οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ολλανδία και οι Σκανδιναβικές χώρες. Κατά τις δεκαετίες του '50 και '60, πολλές χώρες ανέπτυξαν σημαντικά τις στατιστικές τους δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών τους λογαριασμών. Έτσι δημιουργήθηκε το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών (ΣΕΛ 1968) υπό την επίβλεψη των Ηνωμένων Εθνών και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ολοκληρωμένων Οικονομικών Λογαριασμών (ΕΣΟΛ 1970) υπό την επίβλεψη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

2.2.1 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ΕΣΛ 1995)

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ΕΣΛ-ESA) αποτελεί ένα συνεπές και ολοκληρωμένο σύνολο πινάκων, λογαριασμών και ισολογισμών που βασίζονται σε ένα σύνολο διεθνώς συμφωνημένων εννοιών, ορισμών, συνθηκών, ταξινομήσεων και λογιστικών κανόνων· σκοπό έχουν να δώσουν μία συστηματική, συγκρίσιμη και πληρέστερη εικόνα της οικονομικής δραστηριότητας κάθε κράτους μέλους (Κ-Μ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Το ΕΣΛ 1995 είναι πλήρως συμβατό με τις αναθεωρημένες παγκόσμιες κατευθυντήριες γραμμές για τους εθνικούς λογαριασμούς, δηλαδή το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών (ΣΕΛ 1993-SNA), το οποίο καταρτίστηκε από κοινού από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τον ΟΟΣΑ και τη Διεθνή Τράπεζα, με τις απαραίτητες προσαρμογές στις συνθήκες και τις ανάγκες δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για την ΕΕ και τα κράτη μέλη, τα στοιχεία με βάση αυτό το πλαίσιο παίζουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο για τη διαμόρφωση και παρακολούθηση της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής τους. Τα κριτήρια σύγκλισης για την οικονομική και νομισματική ένωση, η χορήγηση οικονομικής υποστήριξης σε περιφέρειες της ΕΕ, όπως, επίσης, και ο καθορισμός των ιδίων πόρων της ΕΕ βασίζονται στα στοιχεία των εθνικών λογαριασμών.

2.2.2 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών ESA 2010

Στις 26 Ιουνίου 2013 δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (L174/1) ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 549/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης – ESA 2010. Το 2014 το νέο Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών (ESA 2010) αντικατέστησε το ισχύον ESA 1995 προκειμένου να προσαρμοστούν οι εθνικοί λογαριασμοί στο νέο οικονομικό περιβάλλον, τις εξελίξεις στη μεθοδολογική έρευνα και τις ανάγκες των χρηστών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετέβει πλήρως στο σύστημα ESA 2010 τον Σεπτέμβριο 2014 και τέθηκε σε εφαρμογή το πρόγραμμα της διαβίβασης των στοιχείων, από τα Κράτη Μέλη στη Eurostat, που περιλαμβάνεται στον ανωτέρω Κανονισμό για το

ESA 2010. Συνεπώς, τα στοιχεία εθνικών λογαριασμών σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση θα καταρτίζονται από τότε, βάσει της νέας μεθοδολογίας. Αυτή η προσαρμογή των λογαριασμών δεν αφορά μόνο την Ευρώπη αλλά και όλο τον κόσμο. Το ESA 2010 στην Ευρώπη είναι σε συνοχή με το παγκόσμιο σύστημα SNA 2008, που βρίσκεται σε διαδικασία εφαρμογής παγκοσμίως⁴⁶.

2.3 Κεντρικό πλαίσιο του ΕΣΛ

- ✓ Οι ταξινομήσεις των οικονομικών μονάδων και οι ταξινομήσεις των συναλλαγών.
- ✓ Το σύστημα των λογαριασμών και τα μακροοικονομικά μεγέθη.
- ✓ Το πλαίσιο εισροών – εκροών.

➤ Ταξινομήσεις

✓ *Θεσμικές μονάδες – Θεσμικοί τομείς*

Στο ΕΣΛ η βασική μονάδα που χρησιμοποιείται για την ανάλυση της οικονομικής συμπεριφοράς είναι η **θεσμική μονάδα**. Μία μονάδα θεωρείται θεσμική, αν διαθέτει αυτονομία στην λήψη αποφάσεων, όσον αφορά στην κύρια δραστηριότητα της, δηλαδή μπορεί να κατέχει περιουσιακά στοιχεία, να αναλαμβάνει υποχρεώσεις και να μετέχει σε οικονομικές δραστηριότητες και συναλλαγές με άλλες μονάδες, και είναι σε θέση να τηρεί πλήρη σειρά λογαριασμών, είτε αυτό γίνεται στην πράξη είτε όχι.

Οι **θεσμικοί τομείς** που απαρτίζουν την εθνική οικονομία είναι:

- α) μη χρηματοδοτικές εταιρείες,
- β) χρηματοδοτικές εταιρείες,
- γ) δημόσιο,
- δ) μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που εξυπηρετούν τα νοικοκυριά,
- ε) νοικοκυριά,
- στ) αλλοδαπή.

⁴⁶ ESA 2010 - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – www.euro2day.gr

Οι συναλλαγές με την αλλοδαπή αντιμετωπίζονται ως τεκμαρτός θεσμικός τομέας. Για κάθε θεσμικό τομέα καταρτίζεται μία πλήρης σειρά λογαριασμών που παρέχει συστηματική περιγραφή των διαφόρων σταδίων της οικονομικής διεργασίας: παραγωγής, δημιουργίας εισοδήματος, διανομής και αναδιανομής του, χρήσης και χρηματοοικονομικής συσσώρευσης.

✓ **Τοπικές μονάδες οικονομικής δραστηριότητας – Κλάδοι**

Για τη λεπτομερή ανάλυση της παραγωγικής διεργασίας, το ΕΣΛ χρησιμοποιεί έναν άλλο τύπο μονάδας, την **τοπική μονάδα οικονομικής δραστηριότητας**, η οποία ομαδοποιεί όλα τα μέρη μίας θεσμικής μονάδας, με την ιδιότητα τους ως παραγωγού, που βρίσκονται σε μία ή σε γειτονικές τοποθεσίες και που συμβάλλουν στην πραγματοποίηση μίας ορισμένης δραστηριότητας. Οι τοπικές μονάδες οικονομικής δραστηριότητας ομαδοποιούνται, με βάση την κύρια δραστηριότητα τους, σε κλάδους.

✓ **Μονάδες μόνιμοι κάτοικοι και μη μόνιμοι κάτοικοι – Εθνική οικονομία και αλλοδαπή**

Οι μονάδες, είτε θεσμικές είτε τοπικές μονάδες οικονομικής δραστηριότητας, που αποτελούν την οικονομία μιας χώρας και των οποίων οι συναλλαγές καταγράφονται στο ΕΣΛ, είναι αυτές που έχουν το επίκεντρο του οικονομικού ενδιαφέροντος στην οικονομική επικράτεια της χώρας αυτής και ορίζονται ως **μονάδες μόνιμοι κάτοικοι**, μπορούν να έχουν ή να μην έχουν την εθνικότητα της εν λόγω χώρας, να είναι ή να μην είναι παρούσες στην οικονομική επικράτεια της χώρας, να έχουν ή να μην έχουν νομική οντότητα.

Οι μονάδες μόνιμοι κάτοικοι επιδίδονται σε συναλλαγές με **μονάδες μη μόνιμους κατοίκους**, δηλαδή μονάδες που είναι μόνιμοι κάτοικοι άλλων οικονομιών. Οι συναλλαγές αυτές οι εξωτερικές συναλλαγές της οικονομίας καταγράφονται στον λογαριασμό της αλλοδαπής και η αλλοδαπή στο σύστημα παίζει το ρόλο ενός θεσμικού τομέα.

➤ **Συναλλαγές**

Μία συναλλαγή είναι μία οικονομική ροή είτε μεταξύ θεσμικών μονάδων είτε στο εσωτερικό μίας θεσμικής μονάδας. Το ΕΣΛ ταξινομεί τις συναλλαγές σε τρεις βασικές κατηγορίες:

✓ **Συναλλαγές προϊόντων** (αγαθών και υπηρεσιών): περιγράφουν την προέλευση (εγχώρια παραγωγή και εισαγωγές) και τις χρήσεις (ενδιάμεση

ανάλωση, τελική κατανάλωση, σχηματισμό κεφαλαίου ή εξαγωγές) των αγαθών και υπηρεσιών.

- ✓ **Διανεμητικές συναλλαγές:** περιγράφουν με ποιο τρόπο η προστιθέμενη αξία που δημιουργείται από την παραγωγή κατανέμεται στην εργασία, στο κεφάλαιο και στο δημόσιο τομέα, καθώς και την αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου.
- ✓ **Χρηματοπιστωτικές συναλλαγές:** περιγράφουν την καθαρή απόκτηση χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων.

2.4 Το σύστημα των Λογαριασμών

Οι λογαριασμοί είναι τα αναλυτικά εργαλεία που χρησιμοποιεί το ΕΣΛ για να καταγράψει τις συναλλαγές. Κάθε λογαριασμός συνδέεται με μία σημαντική πλευρά της οικονομικής διεργασίας, όπως η παραγωγή ή η διανομή του εισοδήματος, και είναι ισοσκελισμένος είτε εξ ορισμού είτε μέσω ενός εξισωτικού μεγέθους που αποτελεί σημαντικό μέτρο οικονομικής ανάλυσης. Τα εξισωτικά μεγέθη, όταν αθροίζονται για το σύνολο της οικονομίας, αποτελούν σημαντικά μακροοικονομικά μεγέθη. Οι λογαριασμοί του συστήματος παρουσιάζονται σε κάποια σειρά και το εξισωτικό μέγεθος κάθε λογαριασμού μεταφέρεται στον επόμενο. Για την κατάρτιση των λογαριασμών ακολουθούνται οι παρακάτω βασικοί κανόνες:

➤ *Χρησιμοποιούμενη ορολογία για τις δύο πλευρές των λογαριασμών*

Χρησιμοποιείται ο όρος «πόροι» στη δεξιά πλευρά των τρεχόντων λογαριασμών, όπου καταγράφονται οι συναλλαγές που αυξάνουν την οικονομική αξία ενός τομέα, και ο όρος «χρήσεις» στην αριστερή πλευρά, όπου καταγράφονται οι συναλλαγές που μειώνουν την οικονομική αξία ενός τομέα.

➤ *Αρχή της διπλής/τετραπλής εγγραφής*

Κάθε συναλλαγή πρέπει να καταγράφεται δύο φορές, μία ως «πόρος» και μία ως «χρήση». Στην πράξη, δεδομένου ότι οι περισσότερες συναλλαγές αφορούν σε δύο θεσμικές μονάδες, οι εθνικοί λογαριασμοί βασίζονται στην αρχή της τετραπλής εγγραφής.

➤ *Χρόνος καταγραφής των συναλλαγών*

Κάθε συναλλαγή θα πρέπει να καταγράφεται την ίδια χρονική στιγμή στους λογαριασμούς όλων των θεσμικών τομέων που εμπλέκονται, ώστε να αποφεύγονται ασυνέπειες στο σύστημα. Το ΕΣΛ σαν γενική αρχή δέχεται ότι οι συναλλαγές πρέπει να καταγράφονται τη στιγμή που δημιουργείται, μετασχηματίζεται ή εξαλείφεται μια οικονομική απαίτηση ή υποχρέωση.

➤ **Αποτίμηση των συναλλαγών**

Λόγω του κόστους μεταφοράς, των εμπορικών περιθωρίων και των φόρων και επιδοτήσεων, ο παραγωγός και ο χρήστης ενός προϊόντος βλέπουν συνήθως διαφορετικά την αξία του. Το σύστημα καταγράφει όλες τις χρήσεις σε αγοραίες τιμές, ενώ η παραγωγή καταγράφεται σε βασικές τιμές.

Η βασική τιμή ενός προϊόντος ισούται με το άθροισμα του κόστους των αγαθών και υπηρεσιών που χρησιμοποιήθηκαν και της αμοιβής των συντελεστών που απαιτούνται για την παραγωγή μιας μονάδας του προϊόντος αυτού. Η βασική τιμή δεν περιλαμβάνει τους φόρους επί του προϊόντος, περιλαμβάνει, όμως, τις επιδοτήσεις. Η βασική τιμή είναι στην ουσία το ποσό που απολαμβάνει ο παραγωγός από την πώληση μίας μονάδας προϊόντος και βάσει του οποίου παίρνει τις αποφάσεις του.

Η τιμή παραγωγού είναι η βασική τιμή συν τους φόρους επί των προϊόντων μείον τις επιδοτήσεις.

Η αγοραία τιμή είναι η τιμή με την οποία επιβαρύνεται ο αγοραστής προκειμένου να αγοράσει μία μονάδα προϊόντος.

Βασική τιμή + Καθαροί φόροι επί του προϊόντος = **Τιμή παραγωγού** +

Εμπορικά και μεταφορικά περιθώρια + μη εκπεστέος ΦΠΑ = **Αγοραία τιμή**

➤ **Αποτίμηση σε σταθερές τιμές**

Στο σύστημα όλες οι συναλλαγές εκφράζονται σε νομισματικές μονάδες (αξίες), γιατί η νομισματική μονάδα αποτελεί την μόνη κοινή μονάδα μέτρησης. Όμως η νομισματική μονάδα δεν είναι σταθερή διαχρονικά. Έτσι, για την αποτελεσματική μέτρηση των μεταβολών των οικονομικών μεγεθών πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των μεταβολών που οφείλονται αποκλειστικά στις μεταβολές των τιμών και όλων των υπολοίπων που ορίζονται ως μεταβολές του όγκου. Αυτό επιτυγχάνεται με την αποτίμηση των συναλλαγών σε σταθερές τιμές.

Υπάρχουν δύο τρόποι με τους οποίους μπορεί να γίνει η αποτίμηση σε σταθερές τιμές. Ο ένας είναι να χρησιμοποιούνται οι τιμές ενός συγκεκριμένου έτους και ο άλλος οι τιμές του προηγούμενου έτους.

➤ **Ακολουθία των λογαριασμών**

Η πλήρης ακολουθία των λογαριασμών για τους θεσμικούς τομείς αποτελείται από τους τρέχοντες λογαριασμούς, τους λογαριασμούς συσσώρευσης και τους ισολογισμούς.

Οι τρέχοντες λογαριασμοί αφορούν στην παραγωγή, τη δημιουργία, τη διανομή και αναδιανομή και τη χρήση του εισοδήματος.

Οι λογαριασμοί συσσώρευσης καταγράφουν τις μεταβολές των χρηματικών και μη περιουσιακών στοιχείων, καθώς και των υποχρεώσεων.

Οι ισολογισμοί καταγράφουν τα αποθέματα των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων, στην αρχή και το τέλος μιας λογιστικής περιόδου.

➤ **Υπολογισμός του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) Μέθοδος παραγωγής**

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (σε αγοραίες τιμές) = Προϊόν – Ενδιάμεση ανάλωση + Φόροι επί των προϊόντων – Επιδοτήσεις επί των προϊόντων

✓ **Μέθοδος δαπάνης**

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (σε αγοραίες τιμές) = Τελική καταναλωτική δαπάνη (νοικοκυριών, μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά, δημοσίου) + Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου (Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου + Μεταβολές στα αποθέματα) + Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών – Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών

✓ **Εισοδηματική μέθοδος**

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (σε αγοραίες τιμές) = Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας + Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα + Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών-Επιδοτήσεις.

2.5 Οι Δημοσιονομικές Στατιστικές

Στα πλαίσια των εθνικών λογαριασμών και σε εφαρμογή των Κανονισμών (ΕΚ) 479/2009 και 679/2010 «περί διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος», καταρτίζονται από τα κράτη μέλη της ΕΕ οι δημοσιονομικές στατιστικές με πλέον σημαντικά στοιχεία τη δημόσια κατανάλωση, το χρέος και το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης.

Η Γενική Κυβέρνηση είναι ο θεσμικός τομέας της οικονομίας που παράγει μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες και αναδιανέμει το εισόδημα ή τον πλούτο. Διακρίνεται σε:

- Κεντρική Κυβέρνηση, η οποία περιλαμβάνει το Κράτος, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και τις Δημόσιες Επιχειρήσεις (σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια για τις τελευταίες).
- Τοπική Αυτοδιοίκηση, η οποία περιλαμβάνει τις Περιφέρειες, τους Δήμους και τις Δημοτικές Επιχειρήσεις που εποπτεύουν (σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια για τις τελευταίες).
- Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης και Δημόσια Νοσοκομεία.

✓ **Τελική καταναλωτική δαπάνη του Δημοσίου** (δημόσια κατανάλωση)

Περιλαμβάνει την αξία των προϊόντων που παράγει η Γενική Κυβέρνηση, εκτός από τον ίδιο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου και τις τυχόν πωλήσεις που πραγματοποιεί στα νοικοκυριά και στις άλλες μονάδες, καθώς, επίσης, τις δαπάνες που πραγματοποιεί για αγορά προϊόντων που παράγονται από παραγωγούς εμπορεύσιμου προϊόντος και παρέχονται, χωρίς μετασχηματισμό, στα νοικοκυριά ως παροχές σε είδος.

✓ **Έλλειμμα/Πλεόνασμα**

Αποτελεί τη διαφορά μεταξύ των εσόδων (τρεχόντων και κεφαλαιακών) και των εξόδων (τρεχόντων και κεφαλαιακών) του τομέα της Γενικής Κυβέρνησης. Οι συναλλαγές ανάμεσα στους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης εμφανίζονται σε ενοποιημένη βάση.

✓ **Χρέος** (βάσει της συνθήκης Maastricht 1992)

Είναι το σύνολο του ακαθάριστου χρέους της Γενικής Κυβέρνησης αποτιμούμενο σε ονομαστικές τιμές στο τέλος κάθε έτους και εκφραζόμενο σε ενοποιημένη βάση μεταξύ και εντός των τομέων της Γενικής Κυβέρνησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ

Το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και το συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ψήφισαν τους κανονισμούς⁴⁷:

- A) βασικός κανονισμός με αρ.883/2004 και
- B) τον κανονισμό εφαρμογής 987/2009 για το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας των κρατών- μελών με σκοπό όλες οι ευρωπαϊκες χώρες να έχουν ένα κοινό οδηγό κατάρτισης δεδομένων των συντάξεων για την ταχεία και αξιόπιστη ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των φορέων των κρατών μελών

⁴⁷ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 30.10.2009

Για την ταχεία και αξιόπιστη ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των φορέων των κρατών μελών ενδείκνυται η χρήση ηλεκτρονικών μέσων με περιεχόμενο βάσης δεδομένων σύμφωνα με τους κανονισμούς εφαρμογής, δηλαδή:

1. Περιεχόμενο της βάσης δεδομένων

Ο Ηλεκτρονικός κατάλογος (URL) των σχετικών φορέων περιέχει:

- ✓ τις ονομασίες των φορέων στην ή τις επίσημες γλώσσες του κράτους μέλους καθώς και στα αγγλικά·
- ✓ τον κωδικό ταυτοποίησης και την ηλεκτρονική διεύθυνση EESSI·
- ✓ τα καθήκοντά τους σε σχέση με τους ορισμούς του άρθρου 1 και τους κανονισμούς εφαρμογής·
- ✓ τις αρμοδιότητές τους όσον αφορά τους διάφορους κινδύνους, τύπους παροχών, συστήματα και γεωγραφική κάλυψη·
- ✓ ποιο μέρος του βασικού κανονισμού εφαρμόζουν οι φορείς·
- ✓ τις ακόλουθες λεπτομέρειες επαφής: ταχυδρομική διεύθυνση, τηλέφωνο, φαξ, ηλεκτρονική διεύθυνση και σχετική διεύθυνση URL·
- ✓ οποιαδήποτε άλλη πληροφορία που απαιτείται για την εφαρμογή του βασικού κανονισμού ή του κανονισμού εφαρμογής.

2. Διαχείριση της βάσης δεδομένων

Ο ηλεκτρονικός κατάλογος φιλοξενείται στην EESSI σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για τη συλλογή και τον έλεγχο των απαιτούμενων πληροφοριών σχετικά με τους φορείς και για την έγκαιρη υποβολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή οποιασδήποτε μνείας ή τροποποίησης που εμπίπτει στην αρμοδιότητά τους.

3. Πρόσβαση

Οι πληροφορίες που χρησιμοποιούνται για λειτουργικούς και διοικητικούς σκοπούς δεν είναι προσιτές στο κοινό.

4. Ασφάλεια

Όλες οι τροποποιήσεις της βάσης δεδομένων (εισαγωγή, ενημέρωση, διαγραφή) καταχωρίζονται. Η ταυτότητα των χρηστών επιβεβαιώνεται πριν γίνει δεκτή η

πρόσβασή τους στον κατάλογο προς το σκοπό της τροποποίησης οποιασδήποτε μνείας. Πριν επιχειρηθεί η τροποποίηση μνείας θα ελέγχεται κατά πόσον ο χρήστης είναι εξουσιοδοτημένος για τη συγκεκριμένη ενέργεια. Οποιαδήποτε μη επιτρεπόμενη ενέργεια απορρίπτεται και καταχωρίζεται.

5. Γλωσσικό καθεστώς

Το γενικό γλωσσικό καθεστώς της βάσης δεδομένων είναι τα αγγλικά. Η ονομασία των φορέων και οι λεπτομέρειες επαφής θα πρέπει να εισάγονται επίσης στην ή τις επίσημες γλώσσες του κράτους μέλους.

➤ Πεδίο εφαρμογής και διαδικασία των ανταλλαγών μεταξύ των ενδιαφερομένων και των φορέων

1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να τίθενται στη διάθεση των ενδιαφερόμενων προσώπων οι πληροφορίες που απαιτούνται για να ενημερώνονται σχετικά με τις αλλαγές που επιφέρουν ο βασικός κανονισμός και ο κανονισμός εφαρμογής και για να μπορούν, συνεπώς, να ασκούν τα δικαιώματά τους. Τα κράτη μέλη μεριμνούν επίσης ώστε οι παρεχόμενες υπηρεσίες να είναι εύχρηστες.
2. Τα πρόσωπα για τα οποία ισχύει ο βασικός κανονισμός υποχρεούνται να διαβιβάζουν στο σχετικό φορέα κάθε πληροφορία, έγγραφο ή δικαιολογητικό που απαιτείται για τον προσδιορισμό της κατάστασής των ίδιων ή της οικογένειάς τους, για τον προσδιορισμό και τη διατήρηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών τους, καθώς και για τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας και των υποχρεώσεών τους βάσει της νομοθεσίας αυτής.
3. Όταν συλλέγουν, διαβιβάζουν ή επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με τη νομοθεσία τους με σκοπό την εφαρμογή του βασικού κανονισμού, τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν να ασκούν πλήρως τα δικαιώματά

τους όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με τις κοινοτικές διατάξεις που διέπουν την προστασία των ατόμων από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών.

4. Εφόσον είναι αναγκαίο για την εφαρμογή του βασικού κανονισμού και του κανονισμού εφαρμογής, οι σχετικοί φορείς διαβιβάζουν τις πληροφορίες και χορηγούν τα έγγραφα στους ενδιαφερομένους αμελλητί και οπωσδήποτε εντός των προθεσμιών που ορίζει η νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους. Ο αρμόδιος φορέας κοινοποιεί την απόφασή του στον αιτούντα που κατοικεί ή διαμένει σε άλλο κράτος μέλος απευθείας ή μέσω του γραφείου συνδέσμου του κράτους μέλους κατοικίας ή διαμονής. Σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης ως προς τη χορήγηση παροχών, αναφέρει επίσης τους λόγους της απόρριψης, τα ένδικα μέσα και τις προθεσμίες προσφυγής. Αντίγραφο της απόφασης αυτής διαβιβάζεται στους υπόλοιπους ενδιαφερόμενους φορείς.

➤ **Μορφή και τρόπος ανταλλαγής των δεδομένων**

1. Η διοικητική επιτροπή καθορίζει τη δομή, το περιεχόμενο, τη μορφή και τους λεπτομερείς διακανονισμούς ανταλλαγής των εγγράφων και των δομημένων ηλεκτρονικών εγγράφων.
2. Η διαβίβαση δεδομένων μεταξύ των φορέων ή των οργανισμών σύνδεσης γίνεται ηλεκτρονικά, είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω των σημείων πρόσβασης σε κοινό ασφαλές πλαίσιο ικανό να εγγυηθεί την εχεμύθεια και την προστασία των ανταλλαγών δεδομένων.
3. Στις επικοινωνίες τους με τους ενδιαφερομένους, οι σχετικοί φορείς χρησιμοποιούν τους κατάλληλους για κάθε περίπτωση λεπτομερείς διακανονισμούς και προτιμούν όσο το δυνατόν περισσότερο τη χρήση

ηλεκτρονικών μέσων. Η διοικητική επιτροπή καθορίζει τις πρακτικές λεπτομέρειες αποστολής των πληροφοριών, εγγράφων ή αποφάσεων στον ενδιαφερόμενο με ηλεκτρονικά μέσα.

➤ **Νομική αξία των εγγράφων και των δικαιολογητικών που εκδίδονται σε άλλο κράτος μέλος**

1. Τα έγγραφα που εκδίδονται από το φορέα κράτους μέλους και τα οποία βεβαιώνουν την κατάσταση ενός προσώπου για τους σκοπούς της εφαρμογής του βασικού κανονισμού και του κανονισμού εφαρμογής, καθώς και τα δικαιολογητικά βάσει των οποίων εκδόθηκαν τα έγγραφα, ισχύουν υποχρεωτικά για τους φορείς των άλλων κρατών μελών, εφόσον τα εν λόγω έγγραφα ή δικαιολογητικά δεν ανακαλούνται ή δεν κηρύσσονται άκυρα από το κράτος μέλος στο οποίο εκδόθηκαν.
2. Σε περίπτωση αμφιβολίας περί την εγκυρότητα ενός εγγράφου ή την ακρίβεια των γεγονότων επί των οποίων θεμελιώνονται τα στοιχεία που περιέχονται σε αυτό, ο φορέας του κράτους μέλους που λαμβάνει το έγγραφο απευθύνεται στο φορέα που το εξέδωσε για να του ζητήσει τις αναγκαίες διευκρινίσεις και, ανάλογα με την περίπτωση, την ανάκληση του εν λόγω εγγράφου. Ο εκδίδων φορέας επανεξετάζει τους λόγους έκδοσης του εγγράφου και, ανάλογα με την περίπτωση, το ανακαλεί.
3. Σύμφωνα με την παράγραφο 2⁴⁸, όταν υπάρχει αμφιβολία για τις πληροφορίες που έχουν παράσχει οι ενδιαφερόμενοι, την εγκυρότητα ενός εγγράφου ή αποδεικτικού στοιχείου ή την ακρίβεια των γεγονότων επί των οποίων βασίζονται οι ισχυρισμοί που περιέχει, ο φορέας του τόπου διαμονής ή κατοικίας, κατ' αίτηση του αρμόδιου φορέα, προβαίνει στην αναγκαία επαλήθευση αυτών των πληροφοριών ή εγγράφων, εφόσον είναι δυνατή η διενέργειά της

⁴⁸ Η αποτελεσματικότερη και η στενότερη συνεργασία μεταξύ των φορέων κοινωνικής ασφάλειας αποτελεί παράγοντα ουσιώδους σημασίας για να μπορούν τα πρόσωπα που καλύπτονται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 883/2004 να ασκούν τα δικαιώματά τους το συντομότερο δυνατόν και με τους καλύτερους δυνατούς όρους.

4. Εάν δεν επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ των σχετικών φορέων, το θέμα μπορεί να τεθεί ενώπιον της διοικητικής επιτροπής από τις αρμόδιες αρχές, αφού παρέλθει ένας μήνας από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος του φορέα που έλαβε το έγγραφο. Η διοικητική επιτροπή επιχειρεί να συμβιβάσει τις διστάμενες απόψεις εντός έξι μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη του θέματος.

➤ **Υποβολή και εξέταση των αιτήσεων συντάξεων ή συμπληρωματικών επιδομάτων**

Για τη χορήγηση σύνταξης ή συμπληρωματικού επιδόματος δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους, ο ενδιαφερόμενος ή οι κληρονόμοι του που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους υποχρεούνται να υποβάλλουν, ανάλογα με την περίπτωση, αίτηση στον αρμόδιο φορέα ή στο φορέα του τόπου κατοικίας, ο οποίος τη διαβιβάζει στον αρμόδιο φορέα.

Η αίτηση περιλαμβάνει όλα τα απαιτούμενα στοιχεία σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από τον αρμόδιο φορέα.

➤ **Μέθοδος υπολογισμού των μηνιαίων κατ' αποκοπή ποσών και του συνολικού κατ' αποκοπή ποσού**

1. Για κάθε κράτος μέλος πιστωτή, το μηνιαίο κατ' αποκοπή ποσό ανά άτομο (F_i) για ένα ημερολογιακό έτος καθορίζεται με τη διαίρεση του ετήσιου μέσου κόστους ανά άτομο (Y_i), κατανεμημένου κατά ηλικιακές ομάδες (i), διά του 12 και με την εφαρμογή μείωσης (X) στο αποτέλεσμα σύμφωνα με τον ακόλουθο τύπο: $F_i = Y_i * 1/12 * (1 - X)$ όπου:

ο δείκτης i ($i = 1, 2$ και 3) αντιστοιχεί στις τρεις ηλικιακές ομάδες που επελέγησαν για τον υπολογισμό του κατ' αποκοπή ποσού:

$i = 1$: άτομα ηλικίας κάτω των 20 ετών

$i = 2$: άτομα ηλικίας από 20 έως 64 ετών

$i = 3$: άτομα ηλικίας από 65 ετών και άνω,

Y_i είναι το μέσο ετήσιο κόστος για τα άτομα της ηλικιακής ομάδας i , όπως ορίζεται στην παράγραφο 2,ο συντελεστής X (0,20 ή 0,15) είναι η μείωση, όπως ορίζεται παρακάτω στην παράγραφο 3.

2. Το μέσο ετήσιο κόστος ανά άτομο (Y_i) της ηλικιακής ομάδας i υπολογίζεται με διαίρεση των ετήσιων δαπανών οι οποίες αναλογούν στο σύνολο των παροχών σε είδος και οι οποίες έχουν χορηγηθεί από τους φορείς του κράτους μέλους πιστωτή σε όλα τα άτομα της σχετικής ηλικιακής ομάδας που υπάγονται στη νομοθεσία του και κατοικούν στο έδαφός του, διά του μέσου ετήσιου αριθμού των σχετικών ατόμων αυτής της ηλικιακής ομάδας κατά το συγκεκριμένο ημερολογιακό έτος. Ο υπολογισμός βασίζεται στις δαπάνες στο πλαίσιο των συστημάτων που αναφέρονται στο άρθρο 23 του κανονισμού εφαρμογής.
3. Η μείωση που εφαρμόζεται στο κατ' αποκοπήν ποσό είναι καταρχήν 20 % ($X = 0,20$). Ισούται με 15 % ($X = 0,15$) για τους συνταξιούχους και τα μέλη της οικογένειάς τους στην περίπτωση που το αρμόδιο κράτος μέλος δεν απαριθμείται στο παράρτημα IV του βασικού κανονισμού.
4. Για κάθε κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση παροχών, το συνολικό κατ' αποκοπήν ποσό ενός ημερολογιακού έτους υπολογίζεται με τον πολλαπλασιασμό, για κάθε ηλικιακή ομάδα i , των καθορισμένων μηνιαίων κατ' αποκοπήν ποσών ανά πρόσωπο επί τον αριθμό μηνών που έχουν συμπληρώσει τα σχετικά άτομα της εν λόγω ηλικιακής ομάδας στο κράτος μέλος πιστωτή. Ο αριθμός μηνών που έχουν συμπληρώσει τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα στο κράτος μέλος πιστωτή ισούται προς το άθροισμα των ημερολογιακών μηνών του ημερολογιακού έτους κατά το οποίο τα ενδιαφερόμενα άτομα, επειδή κατοικούσαν στην επικράτεια του κράτους μέλους πιστωτή, δικαιούνταν παροχές σε είδος στην επικράτεια αυτή από το κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση παροχών. Οι εν λόγω μήνες καθορίζονται με τη βοήθεια μιας κατάστασης που τηρείται για το σκοπό αυτόν από το φορέα του τόπου κατοικίας, βάσει των δικαιολογητικών

περί των δικαιωμάτων των ενδιαφερομένων τα οποία παρέχονται από τον αρμόδιο φορέα.

5. Το αργότερο την 1η Μαΐου 2015, η διοικητική επιτροπή υποβάλλει ειδική έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 64 και ιδίως σχετικά με τις μειώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 3(βλ. παραπάνω). Βάσει της εκθέσεως αυτής, η διοικητική επιτροπή μπορεί να υποβάλει πρόταση με τις τροποποιήσεις που κρίνει αναγκαίες ώστε να εξασφαλισθεί ότι ο υπολογισμός των κατ' αποκοπή ποσών θα είναι όσο το δυνατόν πλησιέστερος προς τις πραγματικές δαπάνες και ότι οι μειώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 3 δεν θα έχουν ως αποτέλεσμα μη ισόρροπες πληρωμές ή διπλές πληρωμές για τα κράτη μέλη.
6. Η διοικητική επιτροπή καθορίζει τις μεθόδους προσδιορισμού των στοιχείων υπολογισμού των κατ' αποκοπή ποσών που αναφέρονται (στις παραγράφους 1 έως 5).
7. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 1 έως 4, τα κράτη μέλη μπορούν να συνεχίσουν να εφαρμόζουν τα άρθρα 94 και 95 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 για τον υπολογισμό του κατ' αποκοπή ποσού μέχρι την 1η Μαΐου 2015, με την προϋπόθεση ότι θα εφαρμόζεται η μείωση που αναφέρεται στην παράγραφο 3.

➤ **Τόκοι υπερημερίας και προκαταβολές**

1. Από το τέλος της προθεσμίας 18 μηνών που αναφέρεται στο άρθρο 67 παράγραφος 5⁴⁹ του κανονισμού εφαρμογής, είναι δυνατόν να χρεώνεται τόκος από το φορέα πιστωτή για τις απαιτήσεις που δεν έχουν πληρωθεί,

⁴⁹ Παρ.5.

Οι απαιτήσεις καταβάλλονται στον οργανισμό σύνδεσης του κράτους μέλους πιστωτή που αναφέρεται στο άρθρο 66 του κανονισμού εφαρμογής από το φορέα που οφείλει τις παροχές εντός 18 μηνών από το τέλος του μήνα κατά τον οποίον υποβλήθηκαν στον οργανισμό σύνδεσης του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση παροχών. Αυτό δεν ισχύει για τις απαιτήσεις τις οποίες έχει απορρίψει ο φορέας που οφείλει τις παροχές για συναφή λόγο εντός της προθεσμίας αυτής.

εκτός εάν ο φορέας που οφείλει τις παροχές έχει προβεί, εντός έξι μηνών από το τέλος του μήνα κατά τον οποίο υπεβλήθη η αίτηση, σε προκαταβολή του 90 % τουλάχιστον της συνολικής απαίτησης που υποβάλλεται σύμφωνα με το άρθρο 67⁵⁰ παράγραφος 1 ή 2 του κανονισμού εφαρμογής. Για τα μέρη της απαίτησης που δεν καλύπτονται από την προκαταβολή, ο τόκος μπορεί να χρεώνεται μόνον από το τέλος της προθεσμίας τριάντα έξι μηνών που αναφέρεται στο άρθρο 67 παράγραφος 6⁵¹ του κανονισμού εφαρμογής.

2. Ο τόκος αυτός υπολογίζεται με βάση το επιτόκιο αναφοράς που εφαρμόζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στις κύριες πράξεις αναχρηματοδότησης. Εφαρμόζεται το επιτόκιο αναφοράς που ισχύει την πρώτη ημέρα του μηνός κατά τον οποίο η πληρωμή καθίσταται ληξιπρόθεσμη.
3. Κανένας οργανισμός σύνδεσης δεν υποχρεούται να δέχεται προκαταβολή όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1. Ωστόσο, εάν οργανισμός σύνδεσης αρνηθεί σχετική προσφορά, ο οργανισμός πιστωτής δεν δικαιούται πλέον να χρεώνει τόκο υπερημερίας για τις εν λόγω απαιτήσεις πέραν των προβλεπομένων στη δεύτερη πρόταση της παραγράφου 1.

⁵⁰ Παρ.1.

Οι απαιτήσεις που βασίζονται σε πραγματικές δαπάνες υποβάλλονται στον οργανισμό σύνδεσης του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση των παροχών εντός δώδεκα μηνών από το τέλος του ημερολογιακού εξαμήνου κατά το οποίο καταχωρήθηκαν οι εν λόγω απαιτήσεις στους λογαριασμούς του φορέα πιστωτή.

Παρ. 2.

Οι απαιτήσεις κατ' αποκοπή ποσών για ένα ημερολογιακό έτος υποβάλλονται στον οργανισμό σύνδεσης του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση παροχών εντός του δωδεκαμήνου που έπεται εκείνου κατά τη διάρκεια του οποίου δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* το μέσο κόστος για το σχετικό έτος. Οι καταστάσεις σύμφωνα με το άρθρο 64 παράγραφος 4 του κανονισμού εφαρμογής υποβάλλονται έως το τέλος του έτους που έπεται του έτους αναφοράς.

⁵¹ Παρ 6.

Τυχόν αμφισβητήσεις σχετικά με απαίτηση διακανονίζονται το αργότερο εντός τριάντα έξι μηνών από το μήνα κατά τον οποίο υποβλήθηκε η απαίτηση.

➤ **Κατάρτιση ετήσιων λογαριασμών**

1. Η διοικητική επιτροπή καταρτίζει την κατάσταση των απαιτήσεων για κάθε ημερολογιακό έτος σύμφωνα με το άρθρο 72 του βασικού κανονισμού, με βάση την έκθεση της επιτροπής λογαριασμών. Για το σκοπό αυτό, οι οργανισμοί σύνδεσης κοινοποιούν στην επιτροπή λογαριασμών, εντός των καθορισμένων προθεσμιών και σύμφωνα με τον τρόπο που καθορίζει η ίδια, αφενός, το ποσό των απαιτήσεων που έχουν υποβληθεί, εξοφληθεί ή για τις οποίες υπάρχουν διαφορές (πιστωτική θέση) και, αφετέρου, το ποσό των απαιτήσεων που έχουν ληφθεί, εξοφληθεί ή για τις οποίες υπάρχουν διαφορές (χρεωστική θέση).
2. Η διοικητική επιτροπή μπορεί να προβαίνει σε κάθε προσήκοντα έλεγχο των στατιστικών και λογιστικών δεδομένων τα οποία χρησιμοποιούνται για την κατάρτιση της ετήσιας κατάστασης των απαιτήσεων που προβλέπεται στην παράγραφο 1, ιδίως για να βεβαιώνεται ότι είναι σύμφωνα με τους κανόνες που καθορίζονται στον παρόντα τίτλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε τους εθνικούς λογαριασμούς του τελευταίου τριμήνου 2013 καθώς και τους εθνικούς λογαριασμούς του πρώτου και του τελευταίου τριμήνου του 2014 σύμφωνα με την εφαρμογή του νέου Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών-ΕΣΛ 2010(European System of Accounts- ESA 2010) ο οποίος κατέστη υποχρεωτικός από την 1.09.2014(βλ. κεφάλαιο 2) και με την τακτική αναθεώρηση του έτους βάσης για τους εθνικούς λογαριασμούς (από 2005 σε 2010), σύμφωνα με τους πίνακες που έχει ανακοινώσει η ΕΛΣΤΑΤ στα δελτία τύπου.

Πίνακας 2. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Σε εκατ €.)

		Μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία ²			
		Σε τιμές έτους αναφοράς 2005	%*	Σε τρέχουσες τιμές	%*
2005	I	44.667		44.305	
	II	47.516		47.514	
	III	50.985		50.926	
	IV	49.881		50.304	
2006	I	46.781	4,7	47.937	8,2
	II	51.254	7,9	52.157	9,8
	III	53.041	4,0	54.439	6,9
	IV	52.613	5,5	54.085	7,5
2007	I	49.388	5,6	51.521	7,5
	II	53.026	3,5	55.855	7,1
	III	55.286	4,2	58.657	7,7
	IV	53.195	1,1	57.128	5,6
2008	I	49.556	0,3	54.296	5,4
	II	53.228	0,4	58.815	5,3
	III	55.226	-0,1	61.612	5,0
	IV	52.433	-1,4	58.476	2,4
2009	I	47.471	-4,2	51.399	-5,3
	II	51.148	-3,9	58.751	-0,1
	III	53.682	-2,8	60.676	-1,5
	IV	51.542	-1,7	60.253	3,0
2010	I	46.926	-1,1	52.833	2,8
	II	49.892	-2,5	56.856	-3,2
	III	50.148	-6,6	58.009	-4,4
	IV	46.803	-9,2	54.453	-9,6
2011	I	43.047	-8,3	48.915	-7,4
	II	45.898	-8,0	53.203	-6,4
	III	48.015	-4,3	55.550	-4,2
	IV	43.041	-8,0	50.863	-6,6
2012	I	39.679	-7,8	45.489	-7,0
	II	42.505	-7,4	49.234	-7,5
	III	44.305	-7,7	51.423	-7,4
	IV	40.947	-4,9	47.202	-7,2
2013	I	37.281	-6,0	42.501	-6,6
	II	40.788	-4,0	46.286	-6,0
	III	42.905	-3,2	48.441	-5,8
	IV	40.008	-2,3	44.827	-5,0

* Ποσοστιαία μεταβολή ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Με βάση τα διαθέσιμα μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), σε όρους όγκου, κατά το 4^ο τρίμηνο του 2013⁵² παρουσίασε μείωση κατά 2,3% σε σχέση με το 4^ο τρίμηνο του 2012 (Πίνακας 2).

Πίνακας 3. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Αλυσωτοί δείκτες όγκου)

Ποσοστιαία μεταβολή ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

⁵² http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0704/Other/A0704_SEL84_M_T_QQ_01_2005_01_2099_02_P_GR.pdf

	2011Q4	2012Q1	2012Q2	2012Q3	2012Q4	2013Q1	2013Q2	2013Q3	2013Q4
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές	-8,0%	-7,8%	-7,4%	-7,7%	-4,9%	-6,0%	-4,0%	-3,2%	-2,3%
Προσέγγιση παραγωγής									
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	-7,2%	-7,7%	-7,3%	-7,8%	-5,0%	-6,0%	-3,9%	-3,1%	-2,0%
+ Φόροι επί των προϊόντων	-14,2%	-8,8%	-7,6%	-7,4%	-4,6%	-6,5%	-5,5%	-4,0%	-4,0%
- Επιδοτήσεις επί των προϊόντων	5,1%	-8,6%	-7,3%	-7,8%	-4,5%	-6,6%	-4,5%	-3,8%	-4,0%
Προσέγγιση δαπάνης									
Τελική καταναλωτική δαπάνη	-6,0%	-8,0%	-8,1%	-10,7%	-8,5%	-8,9%	-6,4%	-6,1%	-0,8%
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ	-7,3%	-9,7%	-8,7%	-9,2%	-9,6%	-8,7%	-6,6%	-7,8%	-0,2%
Γενικής Κυβέρνησης	-0,5%	-0,8%	-5,8%	-17,4%	-3,3%	-9,7%	-5,5%	1,7%	-2,6%
+ Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	-24,3%	-33,8%	-19,7%	-27,4%	6,1%	8,4%	-18,0%	9,1%	-15,7%
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	-23,0%	-22,8%	-21,5%	-21,5%	-10,3%	-11,4%	-11,5%	-12,9%	-15,3%
+ Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-5,1%	4,2%	-2,3%	-3,1%	-4,0%	-2,2%	1,6%	5,2%	0,5%
- Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-12,0%	-14,9%	-12,9%	-18,7%	-8,1%	-7,0%	-11,1%	2,7%	-5,6%

Η συνολική καταναλωτική δαπάνη παρουσίασε μείωση κατά 0,8% σε σχέση με το 4^ο τρίμηνο του 2012 (Πίνακας 3).

Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου μειώθηκαν κατά 15,3 % σε σχέση με το 4^ο τρίμηνο του 2012 (Πίνακας 3).

Αύξηση κατά 0,5% σε σχέση με το 4^ο τρίμηνο του 2012 παρουσίασαν οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (Πίνακας 3). Οι εξαγωγές αγαθών μειώθηκαν κατά 1,7% και οι εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 3,4%.

Μείωση κατά 5,6% σε σχέση με το 4^ο τρίμηνο του 2012 παρουσίασαν οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (Πίνακας 3). Οι εισαγωγές αγαθών μειώθηκαν κατά 4,0% και οι εισαγωγές υπηρεσιών μειώθηκαν κατά 11,8%.

Στο παράρτημα I, παραθέτουμε τους πίνακες του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές και σε τιμές έτους αναφοράς 2005.

Με βάση τα διαθέσιμα μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), σε όρους όγκου, κατά το **1ο τρίμηνο του 2014**⁵³ παρουσίασε μείωση κατά 0,9% σε σχέση με το **1ο τρίμηνο του 2013**

Πίνακας 4. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
(Σε εκατ €.)

⁵³ <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/>

	Μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία ²			
	Αλυσωτοί δείκτες όγκου έτος αναφοράς 2005	%*	Σε τρέχουσες τιμές	%*
2005 I	44.667		44.305	
II	47.516		47.514	
III	50.985		50.926	
IV	49.881		50.304	
2006 I	46.781	4,7	47.937	8,2
II	51.254	7,9	52.157	9,8
III	53.041	4,0	54.439	6,9
IV	52.613	5,5	54.085	7,5
2007 I	49.388	5,6	51.521	7,5
II	53.026	3,5	55.855	7,1
III	55.286	4,2	58.657	7,7
IV	53.195	1,1	57.128	5,6
2008 I	49.556	0,3	54.296	5,4
II	53.228	0,4	58.815	5,3
III	55.226	-0,1	61.612	5,0
IV	52.433	-1,4	58.476	2,4
2009 I	47.471	-4,2	51.399	-5,3
II	51.148	-3,9	58.751	-0,1
III	53.682	-2,8	60.676	-1,5
IV	51.542	-1,7	60.253	3,0
2010 I	46.926	-1,1	52.833	2,8
II	49.892	-2,5	56.856	-3,2
III	50.148	-6,6	58.009	-4,4
IV	46.803	-9,2	54.453	-9,6
2011 I	43.047	-8,3	48.915	-7,4
II	45.898	-8,0	53.203	-6,4
III	48.015	-4,3	55.550	-4,2
IV	43.041	-8,0	50.863	-6,6
2012 I	39.679	-7,8	45.489	-7,0
II	42.505	-7,4	49.234	-7,5
III	44.305	-7,7	51.423	-7,4
IV	40.947	-4,9	47.202	-7,2
2013 I	37.281	-6,0	42.501	-6,6
II	40.788	-4,0	46.286	-6,0
III	42.905	-3,2	48.441	-5,8
IV	40.008	-2,3	44.827	-5,0
2014 I	36.934	-0,9	41.272	-2,9

* Ποσοστιαία μεταβολή ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Η συνολική καταναλωτική δαπάνη παρουσίασε αύξηση κατά 0,8% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2013 (Πίνακας 5).

Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου μειώθηκαν κατά 7,9 % σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2013 (Πίνακας 5).

Αύξηση κατά 5,4% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2013 παρουσίασαν οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (Πίνακας 5). Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 0,5% και οι εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 13,1%.

Αύξηση κατά 2,2% σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2013 παρουσίασαν οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (Πίνακας 5). Οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 2,3% και οι εισαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 1,9%.

Πίνακας 5. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
(Αλυσωτοί δείκτες όγκου)

Ποσοστιαία μεταβολή ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

	2012Q1	2012Q2	2012Q3	2012Q4	2013Q1	2013Q2	2013Q3	2013Q4	2014Q1
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν <i>σε αγοραίες τιμές</i>	-7,8%	-7,4%	-7,7%	-4,9%	-6,0%	-4,0%	-3,2%	-2,3%	-0,9%
Προσέγγιση παραγωγής Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	-7,7%	-7,3%	-7,8%	-5,0%	-6,0%	-3,9%	-3,1%	-2,0%	-0,8%
+ Φόροι επί των προϊόντων	-8,8%	-7,6%	-7,4%	-4,6%	-6,5%	-5,5%	-4,0%	-4,0%	-1,6%
- Επιδοτήσεις επί των προϊόντων	-8,6%	-7,3%	-7,8%	-4,5%	-6,6%	-4,5%	-3,8%	-4,0%	-1,6%
Προσέγγιση δαπάνης									
Τελική καταναλωτική δαπάνη	-8,0%	-8,1%	-10,7%	-8,5%	-8,9%	-6,4%	-6,1%	-0,8%	0,8%
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ	-9,7%	-8,7%	-9,2%	-9,6%	-8,7%	-6,6%	-7,8%	-0,2%	0,7%
Γενικής Κυβέρνησης	-0,8%	-5,8%	-17,4%	-3,3%	-9,7%	-5,5%	1,7%	-2,6%	1,2%
+ Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	-33,8%	-19,7%	-27,4%	6,1%	8,4%	-18,0%	9,1%	-15,4%	-16,7%
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	-22,8%	-21,5%	-21,5%	-10,3%	-11,4%	-11,5%	-12,9%	-15,3%	-7,9%
+ Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,2%	-2,3%	-3,1%	-4,0%	-2,2%	1,6%	5,2%	0,5%	5,4%
- Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-14,9%	-12,9%	-18,7%	-8,1%	-7,0%	-11,1%	2,7%	-5,6%	2,2%

Στο παράρτημα ΙΙ, παραθέτουμε τους πίνακες του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές και σε τιμές έτους αναφοράς 2005.

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε όρους όγκου, κατά το **4ο τρίμηνο 2014**⁵⁴, παρουσίασε μείωση κατά 0,2 %, σε σχέση με το

⁵⁴ http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0704

3ο τρίμηνο 2014, ενώ σε σύγκριση με το 4ο τρίμηνο 2013 παρουσίασε αύξηση κατά 1,7%.

Πίνακας 6. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

(Σε εκατ. €)

		Αλυσιατοί δείκτες Όγκου Έτος αναφοράς 2010	q-q %**	γ-σ γ %	Σε τρέχουσες τιμές	q-q %	γ-σ γ %
2005	I	56757	-0,7%	0,7%	48853	0,8%	2,9%
	II	57253	0,9%	1,5%	48468	1,3%	2,9%
	III	57693	0,8%	0,8%	50244	1,6%	2,2%
	IV	58045	0,6%	1,5%	50703	0,9%	4,6%
2006	I	59936	3,3%	3,6%	53563	3,6%	9,6%
	II	60067	0,2%	4,9%	54135	1,1%	9,4%
	III	60678	1,0%	5,2%	54634	0,9%	8,7%
	IV	62246	2,6%	7,2%	55482	1,6%	9,4%
2007	I	61657	-0,9%	2,8%	56814	2,4%	6,1%
	II	63386	2,8%	5,5%	58202	2,4%	7,5%
	III	63311	-0,1%	4,3%	58533	0,6%	7,1%
	IV	62810	-0,8%	0,9%	59327	1,4%	6,9%
2008	I	63277	0,7%	2,6%	60624	2,2%	6,7%
	II	62766	-0,8%	-1,0%	60523	-0,2%	4,0%
	III	62368	-0,6%	-1,5%	60833	0,5%	3,9%
	IV	61636	-1,1%	-1,8%	59903	-1,5%	1,0%
2009	I	58784	-4,7%	-7,1%	58405	-2,5%	-3,7%
	II	60321	2,6%	-3,9%	59829	2,4%	-1,1%
	III	60067	-0,4%	-3,7%	59133	-1,2%	-2,8%
	IV	59990	-0,1%	-2,7%	60076	1,6%	0,3%
2010	I	58983	-1,7%	0,3%	58898	-2,0%	0,8%
	II	57371	-2,7%	-4,9%	57333	-2,6%	-4,1%
	III	55426	-3,4%	-7,7%	55703	-2,9%	-3,8%
	IV	54617	-1,5%	-9,0%	54811	-1,6%	-8,8%
2011	I	53124	-2,7%	-9,9%	53403	-2,6%	-9,5%
	II	52316	-1,5%	-8,8%	52552	-1,6%	-8,4%
	III	51212	-2,1%	-7,6%	51713	-1,6%	-7,2%
	IV	49673	-3,0%	-9,1%	50306	-2,8%	-8,2%
2012	I	49172	-1,0%	-7,4%	49830	-0,9%	-6,7%
	II	48308	-1,7%	-7,7%	48778	-2,1%	-7,2%
	III	47833	-1,0%	-6,6%	48127	-1,3%	-6,9%
	IV	47330	-1,0%	-4,7%	47533	-1,3%	-3,5%
2013	I	46317	-1,8%	-5,4%	46748	-1,7%	-6,2%
	II	46341	-0,3%	-4,1%	46018	-1,5%	-5,7%
	III	46129	-0,4%	-3,6%	44989	-2,1%	-6,5%
	IV	46010	-0,3%	-2,8%	44490	-1,1%	-6,4%
2014	I	46330	0,7%	-0,4%	45234	1,7%	-3,2%
	II	46304	0,3%	0,4%	44349	-2,0%	-3,6%
	III	46851	0,7%	1,6%	44846	1,1%	-0,3%
	IV	46771	-0,2%	1,7%	44396	-1,0%	-0,2%

Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητο να αναφερθούμε στην κοινοποίηση Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ) του 2014 και τα οποία υποβλήθηκαν σε εκπλήρωση των υποχρεώσεων της Χώρας στη Eurostat.

Τα στοιχεία αυτά παρήχθησαν για πρώτη φορά βάσει του νέου Κανονισμού ESA 2010 (549/2013) για το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών, ο οποίος κατέστη υποχρεωτικός από την 1.09.2014.

Πίνακας 7. Αναφορά ελλείμματος /πλεονάσματος , επίπεδο χρέους και παροχή σχετικών στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης

Στοιχεία σε εκατομμύρια Ευρώ	ΕΣΛ 2010 κωδικοί	2010	2011	2012	2013
Ισοζύγιο: Έλλειμμα (-)/ Πλεόνασμα (+)	B.9				
Γενική Κυβέρνηση	S.13	-25.036	-21.031	-16.704	-22.257
Κεντρική Κυβέρνηση	S.1311	-23.936	-19.083	-15.773	-26.365
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	S.1313	-569	487	635	756
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης	S.1314	-531	-2.435	-1.566	3.352
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης					
Ονομαστικές τιμές στο τέλος κάθε έτους		330.291	355.954	304.691	319.133
Ανά κατηγορία:					
Διαθέσιμα και καταθέσεις	AF.2	1.005	820	774	819
Χρεόγραφα	AF.3	252.528	251.791	93.499	79.206
Βραχυπρόθεσμα	AF.31	9.121	11.844	16.516	11.993
Μακροπρόθεσμα	AF.32	243.407	239.947	76.983	67.213
Δάνεια	AF.4	76.758	103.343	210.418	239.108
Βραχυπρόθεσμα	AF.41	3.058	2.806	2.381	2.080
Μακροπρόθεσμα	AF.42	73.700	100.537	208.037	237.028
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης για:					
Ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου	P.51g	7.277	5.066	4.731	4.945
Τόκους (ενοποιημένους)	D.41 (έξοδα)	13.236	15.066	9.742	7.271
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε αγοραίες τιμές	B.1*g	226.210	207.752	194.204	182.438
Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) ως % του ΑΕΠ		-11,1	-10,1	-8,6	-12,2
Ακαθάριστο ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ		146,0	171,3	156,9	174,9

Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης⁵⁵ για το έτος 2013, σύμφωνα με το ESA 2010, ανήλθε στα 22,3 δισ. ευρώ (12,2 % επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος), ενώ το ακαθάριστο ενοποιημένο χρέος της Γενικής Κυβέρνησης σε

⁵⁵http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/Other/A0701_SEL03_TB_AN_00_2014_07_P_GR.xls

ονομαστικές τιμές στο τέλος του 2013 ανήλθε στα **319,1 δισ. ευρώ**, (174,9 % επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος)(Πίνακας 7).

Ο πίνακας 8 κατωτέρω παρουσιάζει την εξέλιξη του ΑΕΠ, του ισοζυγίου, του πρωτογενούς ισοζυγίου, των δαπανών, των εσόδων και του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης την περίοδο 2010-2013, όπως υπολογίζονται σύμφωνα με το ESA 2010.

Πίνακας 8. ΑΕΠ , Ισοζύγιο, Δαπάνες, Έσοδα, Χρέος Γενικής Κυβέρνησης

		2010	2011	2012	2013
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν(ΑΕΠ)	(εκατ. ευρώ)	226.210	207.752	194.204	182.438
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) Β.9	(εκατ. ευρώ)	-25.036	-21.031	-16.704	-22.257
	(% του ΑΕΠ)	-11,1	-10,1	-8,6	-12,2
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) ^{1/}	(εκατ. ευρώ)	-11.800	-5.965	-6.962	-14.986
	(% του ΑΕΠ)	-5,2	-2,9	-3,6	-8,2
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης	(εκατ. ευρώ)	117.774	111.633	104.491	108.040
	(% του ΑΕΠ)	52,1	53,7	53,8	59,2
Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης	(εκατ. ευρώ)	92.738	90.602	87.787	85.783
	(% του ΑΕΠ)	41,0	43,6	45,2	47,0
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ^{2/}	(εκατ. ευρώ)	330.291	355.954	304.691	319.133
	(% του ΑΕΠ)	146,0	171,3	156,9	174,9

Η μείωση του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης το 2012 οφείλεται μεταξύ άλλων στην ανταλλαγή ομολόγων μέσω της εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα (PSI).

Το Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ορίζεται εδώ ως το ESA 2010 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης μείον τα έξοδα τόκων των φορέων Γενικής Κυβέρνησης σε άλλους τομείς της οικονομίας. Διαφέρει από τον ορισμό του Πρωτογενούς Ισοζυγίου που χρησιμοποιείται στα πλαίσια του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής για την Ελλάδα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι πλέον προφανές ότι ειδικά σε περιόδους οικονομικής κρίσης όπως αυτή που διανύουμε, τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκονται σε δεινή κατάσταση. Σύμφωνα με την Έκθεση της ILO (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας του ΟΗΕ), οι πολιτικές κοινωνικής προστασίας και ασφάλισης, που παίζουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων στην υγεία, στην παιδεία, στη μείωση της φτώχειας και της κοινωνικής ανισότητας και στην υποστήριξη της ανάπτυξης, αντί να ενισχύονται, **όλο και υποχωρούν**, ενώ η ανεργία αναγνωρίζεται από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ως ένα από τα ενδεχόμενα που οφείλουν να καλύπτονται από τα εθνικά συστήματα κοινωνικής προστασίας (άρθρο 25), και ενώ τα στοιχεία από την Ευρωπαϊκή Ένωση καταδεικνύουν ότι οι άνεργοι που λαμβάνουν επίδομα ανεργίας είναι πιο πιθανό να επιστρέψουν στην εργασία από όσους δεν λαμβάνουν (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014b, σ. 163), **το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση σε περίπτωση ανεργίας συρρικνώνεται, ακριβώς την περίοδο που είναι πιο αναγκαίο**. Το 2010-2011 το ποσοστό του ΑΕΠ των δημόσιων δαπανών για την **κοινωνική προστασία των ατόμων σε ηλικία εργασίας** στην Ελλάδα (εξαιρώντας την Υγεία) έφτανε **μόλις το 2%** (ποσοστό μικρότερο από τα αντίστοιχα της Αλβανίας και της Βουλγαρίας) ενώ σε χώρες όπως το Βέλγιο, η Ιρλανδία, ακόμα και στην Ισπανία που έχει χτυπηθεί από την κρίση, **ξεπερνά το 6% και στις Σκανδιναβικές το 8%**.

Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα έχει και άλλη όψη - αυτή της αναδιανομής όπως αναλύσαμε και στο πρώτο κεφάλαιο της Θεωρητικής μας διερεύνησης η Ελλάδα χρησιμοποιεί το αναδιανεμητικό μοντέλο (βλ. υποκεφάλαιο 1.2.3.1) . σε αντίθεση με την ιδιωτική (τρίτος πυλώνας όπου στη χώρα μας είναι λιγότερο αναπτυγμένος σε σύγκριση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, βλ. κεφάλαιο 1 διάρθρωση τρίτου πυλώνα), η υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση μπορεί να μεταφέρει πόρους μεταξύ εισοδηματικών κατηγοριών (φτωχών/ πλουσίων) της ίδιας γενεάς, μεταξύ γενεών, μεταξύ κλάδων παραγωγής, μεταξύ φύλων κ.ο.κ. . Ένα από τα χαρακτηριστικά των αναδιανεμητικών συστημάτων είναι ότι ο υποχρεωτικός χαρακτήρας τους διευκολύνει την πραγματοποίηση στόχων της κοινωνικής αλληλεγγύη, όμως το βασικό χαρακτηριστικό του αναδιανεμητικού συστήματος είναι ότι οι συντάξεις κάθε έτους χρηματοδοτούνται από την παραγωγή του ίδιου

έτους, δηλαδή δεν υπάρχει χρονική μετατόπιση της υποχρέωσης χρηματοδότησης της σύνταξης. Σε περιόδους κρίσης, για παράδειγμα στην Ελλάδα, **οι μισθοί μειώθηκαν κατά σχεδόν 35% και η ανεργία αυξήθηκε στο 28% ανάμεσα στο 2008 και το τέλος του 2013** έτσι λοιπόν, δημιουργούνται ελλείμματα με αποτέλεσμα να περικόπτονται οι παροχές και να προσφεύγουν στο δανεισμό.

Δεν υφίσταται ένας εύκολος διαχωρισμός ανταπόδοσης/αναδιανομής. η δυσκολία έγκειται στο ότι ο μηχανισμός αναδιανομής μπορεί να υποκρύπτει ανταπόδοση. Πρώτον, η συλλογική ανταπόδοση - η έκταση αναδιανομής στην οικονομία μεταξύ γενεών. Προκειμένου να διασαφηνίζεται η έκταση της μεταφοράς πόρων από τη μια γενιά στην άλλη χρησιμοποιούνται αναλογιστικές μελέτες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες ετήσιες μελέτες κατατίθενται και συζητούνται στο Κογκρέσο. Στην Ελλάδα η νομική υποχρέωση εκπόνησης αναλογιστικών μελετών υφίσταται, αλλά αγνοείται. ακόμη και μετά τη θέσπιση της Εθνικής αναλογιστικής αρχής το 1998 μια αρχή την οποία δεν αναλύσαμε στο θεωρητικό μας μέρος, καθώς οι μελέτες αυτές (στο μέτρο που εκπονούνται) παραμένουν μυστικές. ως αποτέλεσμα παραμένει άγνωστο με τι λογαριασμούς χρεώνεται η μελλοντική γενιά και κατά συνέπεια ήταν άωφο να αναφερθούμε καθώς πέρα από την θεωρία δεν υπάρχει κάτι στην πράξη που να μας βοηθούσε ώστε να την κατανοήσουμε. Ομοίως δημιουργείται σύγχυση μεταξύ σημερινής τρέχουσας επιβάρυνσης (που εμφανίζεται στα ταμειακά αποτελέσματα) και της μελλοντικής πιθανής επιβάρυνσης (που θα έπρεπε να αποτυπώνεται στην αναλογιστική μελέτη). Το θέμα της συλλογικής ανταποδοτικότητας έτσι παραμένει ελαστικό και αδιευκρίνιστο.

Δεύτερον, η ατομική ανταπόδοση το πώς ο κάθε ασφαλισμένος αντιλαμβάνεται την ανταπόδοση στη δική του περίπτωση, η έννοια αυτή είναι κρίσιμη για τα κίνητρα και τις επιπτώσεις στην οικονομική συμπεριφορά, υπάρχουν συστήματα -όπως το Σουηδικό σύστημα «οιονεί καθορισμένης εισφοράς» που καθιστούν την ανταποδοτικότητα σε ατομικό επίπεδο απολύτως διαυγή. Σε πολλά συστήματα θεωρείται επιθυμητό να είναι διακριτή η συμμετοχή δύο λειτουργιών:

της ανταπόδοσης εισφορών (ανταποδοτικότητα) και της κοινωνικής πολιτικής (αναδιανομή), Συχνά η αρχή αυτή εκφράζεται σαν το επιθυμητό εισαγωγής διαχωρισμού μεταξύ ασφάλισης και πρόνοιας, στην ιδιωτική ασφάλιση η ύπαρξη

quid pro quo⁵⁶ δικαιολογεί την επιβάρυνση του ασφαλιστρού και τη μετριάζει. αντιθέτως, όσο μια επιπλέον ημέρα ασφάλισης δεν αντανακλάται σε αύξηση δικαιωμάτων, τόσο η εισφορά προσομοιάζει με φόρο στην εργασία και τόσο πιο αρνητική η επίπτωσή της. Ποιον επιβαρύνουν οι εισφορές; απάντηση: με τον ένα ή άλλο τρόπο επιβαρύνονται οι εργαζόμενοι, δηλαδή η παραγωγή της χώρας.

Δεύτερον, η έμμεση τρέχουσα επιβάρυνση: ποιον επιβαρύνουν τα τρέχοντα ελλείμματα που προκύπτουν όταν συνεπεία και του φαύλου κύκλου- δεν επαρκούν οι εισφορές και συμμετέχει το κράτος; αν αυτό χρηματοδοτείται από φορολογία, επιβαρύνεται πάλι η παραγωγή, αν όμως τροφοδοτεί το έλλειμμα του Δημοσίου τότε εξομοιούται με δημόσιο δανεισμό, όπως είδαμε στο τέταρτο κεφάλαιο τα ελλείμματα της Ελλάδας ήταν υπερβολικά μεγάλα η Ελλάδα από το 2000 και μετά, δανειζόταν από το εξωτερικό, η κρίση χρέους προέκυψε όταν αμφισβητήθηκε η δυνατότητα αποπληρωμής των συσσωρευμένων χρεών. Άμεσο αποτέλεσμα ήταν η εκτίναξη των επιτοκίων και ο περιορισμός ρευστότητας που έθιξε πρωτίστως τις εγχώριες επιχειρήσεις, έτσι αν δεν τύχει αντιμετώπισης των ελλειμμάτων αυτών με περιοριστικά μέτρα, το χρέος αυτό αποτελεί μια σίγουρη πηγή διόγκωσης μελλοντικών ελλειμμάτων του Δημοσίου.

Συνοψίζοντας, η αδιαφάνεια και έλλειψη κατανόησης συγκαλύπτουν μια πραγματική κατάσταση στην οποία η επιβάρυνση καταλήγει στην παραγωγή. Η επιβάρυνση της ανταγωνιστικότητας της εγχώριας παραγωγής εξαιτίας της κοινωνικής ασφάλισης έβαινε συνεχώς αυξανόμενη ως το 2009. Παρά ταύτα, ελάχιστες διορθώσεις αποπειράθηκαν από τις τότε πολιτικές ηγεσίες ακόμη και η ύπαρξη ζητήματος υπήρξε αντικείμενο άρνησης. Έτσι ο τρόπος λειτουργίας της κοινωνικής ασφάλισης αποτέλεσε μια «μικροθεμελίωση της καταστροφής» (Lyberaki and Tinios 2012). Δηλαδή εξέθρεψε ατομικές συμπεριφορές και καταστάσεις οι οποίες σωρευτικά κατέστησαν την καταστροφή αναπόδραστη. Η άρνηση του προβλήματος εδράζεται σε έναν απλό συλλογισμό-δόγμα: Το ποσοστό των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στο ΑΕΠ, όπως προκύπτει από στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών που αναλύσαμε στο τέταρτο κεφάλαιο, όχι μόνο δεν είναι υψηλό, αλλά είναι από τα χαμηλότερα της Ευρώπης.

56 σημαίνει την ανταλλαγή των αγαθών ή των υπηρεσιών, όπου μία μεταφορά εξαρτάται από την άλλη.

Το ποσοστό εισφορών στα μακροοικονομικά στοιχεία είναι μικρό, στα μακροοικονομικά στοιχεία δεν περιλαμβάνονται στοιχεία για τις εισφορές της κυβέρνησης για την κοινωνική ασφάλιση δημοσίων υπαλλήλων. Η χαμηλή συνολική επιβάρυνση προκύπτει από την πολύ μικρή επιβάρυνση κλάδων, όπως ο ΟΓΑ(που δεν πλήρωνε καθόλου εισφορές ως το 1998), των αυτοτελών απασχολουμένων (οι οποίοι πληρώνουν εισφορές χωρίς αυτές να συνδέονται με οποιαδήποτε έννοια οικονομικής επιφάνειας).

Οι επιβαρύνσεις πλαισιώνονται από πολλές και άνετες ευκαιρίες εισφοροδιαφυγής, σε πολλούς κλάδους (π.χ. οικοδομή) μάλιστα, η εισφοροδιαφυγή ήταν ο κανόνας σε τέτοιο βαθμό, ώστε να δικαιολογεί τη θέσπιση «αντικειμενικού» τρόπου προσδιορισμού της ελάχιστης φορολογητέας ύλης, οι έλεγχοι συνήθως εξαντλούνταν στη διακρίβωση της φυσικής παρουσίας των εργαζομένων και δεν επεκτείνονταν στις πραγματικές αποδοχές αν, δηλαδή, αυτές υπερέβαιναν τις κατώτατες. Το όλο «σύστημα εισφοροδιαφυγής» θα μπορούσε να προκύπτει ακόμη και από άρρητη συμφωνία μικρής οικογενειακής επιχείρησης και κράτους: Το κράτος αναθέτει στην οικογένεια την πραγματική (άτυπη) κοινωνική προστασία των μελών της και σε αντάλλαγμα φροντίζει για τη συγκράτηση της φορολογικής επιβάρυνσης. (λυμπεράκη και Τήνιος 2012).

Πολλές φορές υπολογίζονταν εισφορές αλλά δεν εισπράττονταν. Κατά καιρούς (σχεδόν τακτικά) ανακοινώνονταν ρυθμίσεις χρεών με δελεαστικούς όρους. Το κάθε επεισόδιο συνοδευόταν από δηλώσεις ότι η ρύθμιση είναι η τελευταία, οι παράγοντες αυτοί εξηγούν γιατί η συγκομιδή εισφορών είναι φτωχή.

Παρά το δόγμα περί χαμηλών εισφορών, το κράτος προέβη στην τελευταία μεγάλη αύξηση εισφορών το 1992, σε αυτό ακολούθησε την τάση και άλλων κρατών να αποφεύγουν την επιβάρυνση εισφορών, προτιμώντας τη συμπλήρωση πόρων μέσω κρατικής επιχορήγησης. με τον τρόπο αυτό το κόστος και η επιβάρυνση της κοινωνικής ασφάλισης διαχέεται στο σύνολο της οικονομίας και τροφοδοτεί το ευρύτερο θέμα της επιβάρυνσης της παραγωγής από το κράτος.

Μάλιστα ο τρόπος λειτουργίας της κοινωνικής ασφάλισης (που ενθαρρυνόταν και από το περίπλοκο σύστημα εισφορών) σήμαινε ότι, η ανάγκη χρηματοδότησης της κοινωνικής ασφάλισης ήταν από τα πλέον δυναμικά τμήματα του δημόσιου χρέους, η αδιαφάνεια και εκ των υστέρων χρηματοδότηση όχι μόνο δεν αποτελούσαν φραγμό στη διόγκωση δαπανών, αλλά αντιθέτως τις ενθάρρυναν, αυτό που άρχισε ως

έλλειμμα συγκεκριμένων ταμείων, μεταφράστηκε σε πρόβλημα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης συνολικά και κατέληξε (μέσω των επιχορηγήσεων) ως έλλειμμα του ελληνικού Δημοσίου.

Αναγνώριση του κομβικού ρόλου του ασφαλιστικού στη «μικροθεμελίωση της καταστροφής» ήταν ότι τα πρώτα νομοσχέδια της μνημονιακής εποχής ήταν οι ασφαλιστικοί νόμοι 3863/10 και 3865/10 του Ιουλίου 2010, οι νόμοι αυτοί είναι λογικό να θεωρείται ότι αποτελούν μια τομή που χωρίζει το χτες από το αύριο της κοινωνικής ασφάλισης. Ψηφίστηκαν με πρωτοφανή ταχύτητα, παρακάμπτοντας τον κοινωνικό διάλογο που βρισκόταν σε εξέλιξη, ενώ η ταύτισή τους με το μνημόνιο δεν ευνόησε, ούτε την κατανόηση, αλλά ούτε την αποδοχή τους (Ζητεργίου και Ζακελλαρόπουλος 2010).

Αυτό σημαίνει ότι παρά το γεγονός ότι από το 2010 πήραμε όλα αυτά τα μέτρα – μείωση συντάξεων, αύξηση των ορίων ηλικίας, το σύστημα επιδείνωσε το βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων, εξοικονόμησε κάποιους πόρους, αλλά οι πόροι αυτοί απορροφήθηκαν από τις απώλειες του συστήματος από την ανεργία, την εισφοροδιαφυγή, αλλά και από τον γοργό ρυθμό αύξησης των συνταξιούχων. Ως το 2009 σύμφωνα με τον ΙΝΕ -ΓΕΣΕΕ κάθε χρόνο έμπαιναν στο σύστημα περίπου 40.000 νέοι ασφαλισμένοι και συνταξιοδοτούνταν άλλες 40.000, ενώ από το 2010 ως το 2013, ο ετήσιος αριθμός των συνταξιοδοτούμενων ανήλθε σχεδόν στις 100.000, λόγω πρόωρων συνταξιοδοτήσεων, με την είσοδο στο σύστημα, λόγω της κρίσης, να αφορά ελάχιστους ή και καθόλου νέους ασφαλισμένους.

Πρώτη παρέμβαση, διαρθρωτικού χαρακτήρα αλλαγές μακροπρόθεσμης εφαρμογής με κυριότερη τον ν. 3863/10.14 ο νόμος αυτός άλλαξε τη δομή των κύριων συντάξεων καθιερώνοντας σύστημα με δύο επίπεδα, ένα σταθερό ποσό και άλλο, όπου η σύνταξη είναι αναλογική των εισφορών. Παραδόξως, διατηρεί τα παλαιά κατώτατα όρια, παρά το γεγονός ότι με τη νέα δομή αποτελούν πλεονασμό. Το νέο σύστημα εισάγεται σταδιακά αφού νέου τύπου συντάξεις θα εκδοθούν μετά το 2020. Είναι σαφές ότι κατεβλήθη προσπάθεια «προστασίας» αυτών που θα συνταξιοδοτούνταν ως το τωρινό έτος 2015, διατηρώντας τις πύλες εξόδου ανοικτές - κυρίως στο Δημόσιο. Ενώ για τους νεότερους αυξήθηκαν τα όρια ηλικίας (και μάλιστα με ιδιαίτερα απότομο τρόπο), για αυτούς κοντά στη συνταξιοδότηση άνοιξαν νέες δυνατότητες εξόδου μέσω αναγνωρίσεων. Άρα η στόχευση των νόμων ήταν αντιφατική: από τη μια πλευρά η μακροχρόνια ελάφρυνση του αναλογιστικού ισοζυγίου, από την άλλη μέριμνα να μην αποτραπεί η μέσω συνταξιοδοτήσεων

συρρίκνωση του Δημοσίου, η εκτίμηση αυτή προκύπτει και από την εκ των υστέρων αξιολόγηση της πορείας του μνημονίου που εκπόνησε ανεξάρτητη ομάδα εντός του ΔΝΤ (IMF 2013).

Άλλες διαρθρωτικές αλλαγές εφαρμόστηκαν επίσης με διστακτικότητα, με κίνδυνο να κινδυνεύουν να μην πείσουν. οι συγχωνεύσεις Ταμείων ήταν εκτενέστερες αλλά επιφανειακές. με την εξαίρεση των νέων δημόσιων υπαλλήλων οι οποίοι από το 2014 ενσωματώθηκαν στο ΙΚΑ ως κανονικοί εργαζόμενοι, οι λοιπές συγχωνεύσεις Ταμείων είχαν μάλλον τα χαρακτηριστικά της «συγχώνευσης της ταμπέλας της εισόδου», αφού εκτός από θέματα διοίκησης, τα παλαιά Ταμεία διατηρούν όλες σχεδόν τις ασφαλιστικές τους ιδιαιτερότητες.

Οι συντάξεις των ήδη συνταξιούχων περικόπηκαν δέκα φορές μεταξύ του Μαΐου 2010 και του Νοεμβρίου 2012, σε μερικές περιπτώσεις κατά 50% σωρευτικά, και μάλιστα μετά ρητές διαβεβαιώσεις ότι η βιωσιμότητα του συστήματος είχε εξασφαλιστεί (Τήνιος 2013, Πετρόγλου 2012), η ευκολία με την οποία περικόπηκαν στην Ελλάδα και η έλλειψη δικαιολόγησης πλήττει καίρια την έννοια ανταποδοτικότητας, υπονομεύει τον λόγο ύπαρξης συντάξεων - την εμπέδωση αισθήματος εισοδηματικής ασφάλειας, αν ο ένας συμβαλλόμενος (το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης) αναθεωρεί μακροχρόνιες υποχρεώσεις του με τέτοια ελαφρότητα, τότε και η συμμετοχή σε ένα τέτοιο συμβόλαιο δεν έχει νόημα.

Καταλήγοντας διαπιστώνουμε ότι το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης της Ελλάδας διακατέχεται από μια παθολογία, δηλαδή περισσότερες υποχρεώσεις από πόρους. Έτσι, όποιος θέλει να λύσει το πρόβλημα του ασφαλιστικού πρέπει να κινηθεί μια αναζήτηση μοντέλου που δεν χρειάζεται να αρχίσει από το μηδέν, οι γενικές γραμμές μιας αλλαγής προκύπτουν από τη σύμπτωση επιλογών σε όλο σχεδόν τον ανεπτυγμένο κόσμο - από την Σουηδία που εξετάσαμε στο πρώτο κεφάλαιο μέχρι την Αυστραλία. Όσο και αν οι γενικές γραμμές συμπίπτουν, άλλο τόσο υπάρχει ποικιλομορφία στις λεπτομέρειες και άρα εύρος επιλογών ώστε να προσαρμοστεί στη χώρα μας. Ακόμα και αν το γενικό αναπτυξιακό μοντέλο παραμείνει το ίδιο με αυτό πριν την κρίση, να εξευρεθούν επιμερούς βελτιώσεις οι οποίες θα το καταταστούν βιώσιμο.

Εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση των ελλειμμάτων, με πολύ διαφορετικές επιπτώσεις όμως το καθένα, είναι η καταπολέμηση της

άνεργης ανάπτυξης, όπως είδαμε στο τέταρτο κεφάλαιο από τους εθνικούς λογαριασμούς, ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ, είναι αρκετά χαμηλός, και το πρόβλημα της βιωσιμότητας των ασφαλιστικών ταμείων θα συνεχίσει να υπάρχει, επομένως μια ριζική αύξηση της απασχόλησης θα προκαλούσε σημαντική αλλαγή, η καταπολέμηση εισφοροδιαφυγής όχι μόνο μέσω επιθεωρήσεων εργασίας, που από ότι έχει διαπιστωθεί είναι αναποτελεσματική αλλά συνολικά και στοχευμένα με κατάλληλη νομοθεσία.

Δεν είναι απαραίτητη η συρρίκνωση της *συνολικής προστασίας*, αλλά η ανακατανομή της μεταξύ δύο συνιστωσών και η διεύρυνση των εγγυήσεων πέραν από το Δημόσιο. Οι περικοπές των τελευταίων ετών μπορούν να γίνουν κατανοητές ως επενδύσεις σε μια άνεση χρόνου, κατά τη διάρκεια των οποίων να σχεδιαστεί και να συγκεκριμενοποιηθεί ένα νέο -μόνιμο πια- σύστημα.

Ένας ασφαλισμένος, όταν πια το σύστημα είναι ώριμο, θα λαμβάνει τρεις «στρώσεις» συντάξεων:

1. *Το κράτος* θα έχει την ευθύνη για την πρόληψη της φτώχειας και τις χαμηλές συντάξεις, δηλαδή την αναδιανομή. Μπορεί να εξετάζει και την ανταποδοτικότητα, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου η πρόσβαση σε επαγγελματικά συστήματα είναι δυσχερής (π.χ. γυναίκες με διακεκομμένο βίο, μετανάστες).
2. *Επαγγελματικά συστήματα*: Θα ασχολούνται με την αναπλήρωση εισοδήματος, μέσα σε επαγγελματικές ομάδες. Θα χαρακτηρίζονται από ανταποδοτικότητα και ευκολία μεταφοράς δικαιωμάτων.
3. *Ατομική συμπλήρωση* - ενθάρρυνση ιδιωτικής αποταμίευσης (τρίτος πυλώνας). Είναι σημαντικό να υπάρχει συμπλήρωση από το ίδιο το άτομο, αφού ατομικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες αρκετές φορές δύσκολα θα ταιριάζουν στους γενικούς κανόνες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✓ Rosen, H., Gayer, T., Ράπανος, Β., Καπλάνογλου, Γ., 2009, *Δημόσια Οικονομική*, εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ.
- ✓ Δουλκερή Τ., «*Η Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα*», Παπαζήσης, Αθήνα 2005
- ✓ Εθνικοί Λογαριασμοί, Ελληνική Στατιστική Αρχή, Πειραιάς, 2011
- ✓ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 30.10.2009
- ✓ Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, «*Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*», Αθήνα 1998.
- ✓ Νεκτάριος Μ., «*Κοινωνική Ασφάλιση στην Ελλάδα*», Financial Forum, 1996
- ✓ Προβόπουλος Γ., «*Η Κρίση στην Κοινωνική Ασφάλιση: το πρόβλημα του ΙΚΑ*», Επίκαιρα θέματα Νο. 2, ΙΟΒΕ, Αθήνα 2007.
- ✓ Ρουπακιώτης Χ. «*Η κρίση της Κοινωνικής Ασφάλισης*» Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2005.
- ✓ Σολωμός Γ. «*Κοινωνική Ασφάλιση: Από την κρίση στον ενιαίο φορέα*» Λιβάνης, Αθήνα, 2006.
- ✓ Υφαντόπουλος, Ι. (2002). Το Κράτος Πρόνοιας και η συνταξιοδοτική πολιτική στην Ελλάδα στις χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ, ΕΚΚΕ.

Ηλεκτρονικές πηγές- Αρθρογραφία

ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ . Ανάκτηση από: www.prosvasis.com/gr/publica [Ημερομηνία πρόσβασης 29 Δεκεμβρίου 2014].

Μηνιαίο Περιοδικό, Επιχείρηση.Εισφορές.Ανάκτηση από: <http://www.epixeirisi.gr> [Ημερομηνία πρόσβασης 29 Δεκεμβρίου 2014].

ΓΓΚΑ , Έννοια και εξέλιξη του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα. Ανάκτηση από: http://www.ggka.gr/asfalistiko_main.htm [Ημερομηνία πρόσβασης 29 Δεκεμβρίου 2014].

Σύνοψη της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση από:

http://europa.eu/legislation_summaries/

[Ημερομηνία πρόσβασης 29 Δεκεμβρίου 2014].

ESA 2010 - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ανάκτηση από :www.Eurostat.eu μεταφρασμένο στο www.euro2day.gr [Ημερομηνία πρόσβασης 22 Ιανουαρίου 2014].

ΕΣΛ2010(ΑΕΠ 2013). Ανάκτηση από :

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0704/Other/A0704_SEL84_MT_QQ_01_2005_01_2099_02_P_GR.pdf

[Ημερομηνία πρόσβασης 18 Φεβρουαρίου 2014].

ΕΣΛ 2010(ΑΕΠ ΑΡΧΕΣ 2014 σε όρους όγκου). Ανάκτηση από :

<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/>

[Ημερομηνία πρόσβασης 18 Φεβρουαρίου 2014].

ΕΣΛ 2010 (ΑΕΠ ΤΕΛΗ 2014). Ανάκτηση από :

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0704 [

Ημερομηνία πρόσβασης 18 Φεβρουαρίου 2014].

ΕΣΛ 2010 ΕΛΛΕΙΜΑ-ΧΡΕΟΣ. Ανάκτηση από :

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0701/Other/A0701_SEL03_TB_AN_00_2014_07_P_GR.xls

[Ημερομηνία πρόσβασης 18 Φεβρουαρίου 2014].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

(Σε εκατ. €. Σε τρέχουσες τιμές)

	2011Q4	2012 Q1	2012 Q2	2012 Q3	2012 Q4	2013 Q1	2013 Q2	2013 Q3	2013 Q4
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές	50.863	45.489	49.234	51.423	47.202	42.501	46.286	48.441	44.827
Προσέγγιση παραγωγής									
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	44.226	40.001	43.597	45.457	41.394	37.229	40.852	42.591	39.308
+ Φόροι επί των προϊόντων	6.749	5.573	5.742	6.076	5.923	5.367	5.555	5.956	5.617
- Επιδοτήσεις επί των προϊόντων	112	86	105	109	115	95	120	106	99
Προσέγγιση δαπάνης									
Τελική καταναλωτική δαπάνη	46.085	44.555	45.274	44.321	42.060	40.390	41.628	40.501	40.655
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ	35.567	36.685	36.865	36.670	32.154	33.227	34.070	33.200	31.328
Γενικής Κυβέρνησης	10.517	7.870	8.409	7.651	9.906	7.163	7.558	7.301	9.327
+ Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	9.283	6.035	6.491	5.109	8.823	6.167	5.237	5.288	6.989
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	7.381	6.368	6.643	5.846	6.611	5.630	5.865	5.061	5.545
Μεταβολή αποθεμάτων	1.902	-332	-152	-737	2.212	537	-628	227	1.444
+ Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	11.976	10.715	13.233	17.128	11.652	10.453	13.261	17.793	11.507
- Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	16.482	15.817	15.764	15.136	15.333	14.509	13.840	15.142	14.324
Προσέγγιση εισοδήματος									
Αμοιβές εξαρτημένης εργασίας	20.084	14.481	16.544	15.444	17.853	12.432	14.447	13.872	16.607
+ Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα / μικτό εισόδημα	23.884	26.166	27.674	30.559	23.461	25.370	27.224	29.093	22.472
+ Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	7.699	5.644	5.863	6.267	6.708	5.453	5.636	6.268	6.502
- Επιδοτήσεις	804	802	846	846	821	754	1.021	791	754

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
(Σε εκατ. €. Σε τιμές έτους αναφοράς 2005)

	2011Q4	2012 Q1	2012 Q2	2012 Q3	2012 Q4	2013 Q1	2013 Q2	2013 Q3	2013 Q4
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές	43.041	39.679	42.505	44.305	40.947	37.281	40.788	42.905	40.008
Προσέγγιση παραγωγής Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	37.676	35.616	38.076	39.557	35.791	33.476	36.601	38.348	35.083
+ Φόροι επί των προϊόντων	5.467	4.193	4.564	4.877	5.218	3.920	4.313	4.680	5.011
- Επιδοτήσεις επί των προϊόντων	118	78	87	93	112	73	83	90	108
Προσέγγιση δαπάνης									
Τελική καταναλωτική δαπάνη	38.424	38.285	38.065	37.454	35.146	34.885	35.631	35.159	34.876
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ	29.258	30.336	30.212	30.289	26.436	27.696	28.218	27.941	26.383
Γενικής Κυβέρνησης	9.205	7.951	7.848	7.086	8.898	7.182	7.416	7.207	8.669
+ Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	7.975	4.897	6.092	4.481	8.464	5.309	4.994	4.887	7.138
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	6.670	5.760	6.013	5.279	5.986	5.104	5.324	4.599	5.068
+ Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	9.800	8.630	10.668	13.831	9.407	8.444	10.844	14.556	9.456
- Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	13.141	12.152	12.234	11.719	12.071	11.302	10.882	12.031	11.393

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

(Σε εκατ. €. Σε τρέχουσες τιμές)

	2012 Q1	2012 Q2	2012 Q3	2012 Q4	2013 Q1	2013 Q2	2013 Q3	2013 Q4	2014 Q1
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές	45.489	49.234	51.423	47.202	42.501	46.286	48.441	44.827	41.272
Προσέγγιση παραγωγής									
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	40.001	43.597	45.457	41.394	37.229	40.852	42.591	39.308	35.897
+ Φόροι επί των προϊόντων	5.573	5.742	6.076	5.923	5.367	5.555	5.956	5.617	5.480
- Επιδοτήσεις επί των προϊόντων	86	105	109	115	95	120	106	99	105
Προσέγγιση δαπάνης									
Τελική καταναλωτική δαπάνη	44.555	45.274	44.321	42.060	40.390	41.628	40.501	40.655	39.769
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ	36.685	36.865	36.670	32.154	33.227	34.070	33.200	31.328	32.639
Γενικής Κυβέρνησης	7.870	8.409	7.651	9.906	7.163	7.558	7.301	9.327	7.130
+ Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	6.035	6.491	5.109	8.823	6.167	5.237	5.288	6.989	5.188
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	6.368	6.643	5.846	6.611	5.630	5.865	5.061	5.545	5.114
Μεταβολή αποθεμάτων	-332	-152	-737	2.212	537	-628	227	1.444	74
+ Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	10.715	13.233	17.128	11.652	10.453	13.261	17.793	11.507	10.741
- Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	15.817	15.764	15.136	15.333	14.509	13.840	15.142	14.324	14.426
Προσέγγιση εισοδήματος									
Λμοιβές εξαρτημένης εργασίας	14.481	16.544	15.444	17.853	12.432	14.447	13.872	16.607	11.885
+ Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα / μικτό εισόδημα	26.166	27.674	30.559	23.461	25.370	27.224	29.093	22.472	24.701
+ Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	5.644	5.863	6.267	6.708	5.453	5.636	6.268	6.502	5.537
- Επιδοτήσεις	802	846	846	821	754	1.021	791	754	851

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
(Σε εκατ. €. Σε τιμές έτους αναφοράς 2005)

	2012 Q1	2012 Q2	2012 Q3	2012 Q4	2013 Q1	2013 Q2	2013 Q3	2013 Q4	2014 Q1
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές	39.679	42.505	44.305	40.947	37.281	40.788	42.905	40.008	36.934
Προσέγγιση παραγωγής									
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε βασικές τιμές)	35.616	38.076	39.557	35.791	33.476	36.601	38.348	35.083	33.202
+ Φόροι επί των προϊόντων	4.193	4.564	4.877	5.218	3.920	4.313	4.680	5.011	3.858
- Επιδοτήσεις επί των προϊόντων	78	87	93	112	73	83	90	108	71
Προσέγγιση δαπάνης									
Τελική καταναλωτική δαπάνη	38.285	38.065	37.454	35.146	34.885	35.631	35.159	34.876	35.167
Νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ	30.336	30.212	30.289	26.436	27.696	28.218	27.941	26.383	27.886
Γενικής Κυβέρνησης	7.951	7.848	7.086	8.898	7.182	7.416	7.207	8.669	7.271
+ Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	4.897	6.092	4.481	8.464	5.309	4.994	4.887	7.138	4.420
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	5.760	6.013	5.279	5.986	5.104	5.324	4.599	5.068	4.703
+ Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	8.630	10.668	13.831	9.407	8.444	10.844	14.556	9.456	8.897
- Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	12.152	12.234	11.719	12.071	11.302	10.882	12.031	11.393	11.548